

ANTONII THYLESII

CONSENTINI

OPERA

NEAPOLI · CIƆIƆCCLXII.
EXCUD. FRATRES SIMONII
PUBLICA AUCTORITATE.

VIRO CLARISSIMO

AEMILIO JANUTIO SABELLO

PATRICIO CONSENTINO

Ex Gheruntiae Principibus &c.

FRANCISCUS DANIEL S. P. D.

UUM animadverterem, AEMILI optime ac doctissime, idque saepe mecum animo reputarem, non immerito eorum vulgo commendari industriam, qui nostra hac tempestate in illustrandis elegantiorum Scriptorum operibus suam operam collocarunt: angebar quidem, planeque dolebam ANTONIUM THYLESIUM Consentinum, quum in omni venustate, sermonisque mira puritate nemini palmam concederet, non ea frui clarissima lucis usura, quam ceteri politiorum litterarum amatores jam sunt promeriti. Commo-

a 2 *dum*

dum autem Tu pro eo, quod erga litteras foves studio, mihi praecipuus auctor fuisti, ut THYLESII *Operum editionem aggredi non dubitarem, quam, quum pro virili adornassem, cui aequius melius quam Tibi, Vir Clarissime, inscriberetur prorsus erat nemo. Ex Tuo enim censu potissimum profectum est, ut egregia illius scripta a temporum injuria vindicarentur; Tuque ex Tua bibliotheca, quam selectissimorum librorum copia refertissimam habes MStos codices subministrasti, quo auctior haec editio ornatiorque in publicum prodiret. Atque eo gratius Tibi acceptiusque hoc muneris genus fore confido, quod elegantissimum Scriptorem popularem Tuum, eumdemque veteri affinitatis vinculo Genti Tuae conjunctum Tibi offero, qui sua latine scribendi praestantia, ac mira antiquitatis intelligentia, nedum patriae, ac necessariis suis, sed & universae Italiae ingentem laudum cumulum adjecit. Quae cum ita sint, in spem ingredior fore, ut hosce meos labores, quales ii cunque sunt, aequi bonique consulas. Quod si ita erit, uti haud dubie futurum confido, pro ea, qua prae ceteris praestas humanitate, me navatae di-*

ligen-

ligentiae, industriaeque minime poenitebit. Vale.

Neapoli VIII. kal. Octob. cIↄIↄCCLXII.

ANTONII THYLESII

CONSENTINI

VITA

A FRANCISCO DANIELE CONSCRIPTA.

ELESIA, sive Thylesia Gens si unquam alias amplitudine, dignitate, rebus gestis, opibusque crevit (*a*), inter reliqua sua decora, illud non ultimo loco accenseri debet, tot in lucem protulisse illustres litteris & eruditione viros (*b*): quin, si rem recte putemus, ex eo tantum capite, vel praeclarissimis

a 4 apud

(a) Ab usque anno cIↃccLI. mihi se offerunt Petrus, ejusque filius Gulielmus Thylesii; alter gratia, qua apud Fridericum Caesarem pollebat maxima; alter Seminariae dominatu ea tempestate longe clarissimi. Fuit & Antonius hujus nominis primus a Ludovico III. cui a consiliis erat, & a Johanna II. summo in pretio habitus. Plerique ex Thylesia Gente recensentur plurium oppidorum variis temporibus Dynastae, Caelisani nempe, Castrifranci, Marani, & Bonifati. Hac de Familia fusius HIERONYMUS SAMBLASIUS [*Ragguaglio della Città di Cosenza, e di* XXXI. *sue nobili Famiglie. pag.*179. *in Napoli* 1639.4°.] & FABRICIUS CASTILIONEUS MAURELLUS [*De Patricia Consen. Nobilitate num.* XLV. *pag.* 67. *Venetiis* 1713. *fol.*]

(b) Hi sunt Nicolaus ICtus insignis, quique de Venetiarum urbis laudibus Poëma exaravit, Joh. Baptista Petrarchae explanator, ANTONIUS ipse, cujus Vitam scripturi sumus, & Bernardinus cognomento Philosophus. De his omnibus locupletissime testatur SALVATOR SPIRITEUS [*Memorie degli Scrittori Cosentini. pagg.*21. 39. 47. 83. *in Napoli* 1750. 4°.]

apud Brutios jure meritoque anteferetur. Quos inter tum profecto omnium clarissimus (praeter unum Bernardinum philosophicis studiis supra ceteros nedum Familiae, aut Patriae, verum etiam Italiae celebratissimum) ANTONIUS extiterit, de ejus Vita, & Scriptis Commentariolum, cum ad revocandam tanti viri memoriam situ pene & oblivione obliteratam, tum ut ejus purum elegansque dicendi genus ἐμμέτρῳ, atque soluto sermone, tanquam absolutum exemplar ad imitandum proponatur, accurate quantum per monumentorum inopiam poterimus, scribendum suscepimus.

Natus est ANTONIUS THYLESIUS Consentiae circa annum ab adventu Christi CIↃCCCCLXXXII. (*a*). Patre usus est diligente, indulgente, &, ut ea ferebant tempora, in primis litterarum studioso. Hujus opera a primis annis omnibus iis rebus fuit ornatus, quibus puerilem aetatem impertiri primum omnium maxime decet, scilicet, suavitate morum, & vitae innocentia elegantiaque. In litteris perdiscendis praeceptorem habuit Thydeum Actianum Picentinum; qui sub id fere tempus magna famae celebritate juventutem Consentinam in humanioribus studiis publico stipendio erudiebat (*b*). Quot heic quantasque progressiones fecerit, vel me tacente, is intelliget, qui divinos ejus foetus vel obiter lustrarit. Brevi enim tantum ad virtutis aditum processit, ut aetate provectiores vicerit, nedum suis aequalibus longe plurimum antecelluerit. Hinc nemo non ejus prae-

(a) IDEM [*ibidem. pag.39.*] ANTONIO TELESIO . . . *nacque il* CIↃCCCCLXXXII.

(b) SERTORIUS QUADRIMANUS [*Istoria di Cosenza MS.* cujus autographon apud nos adservatur.] *Tideo Acciarini . . . . . il quale ne' tempi de' nostri bisavoli fu chiamato fin dalla Marca a leggere lettere umane in Cosenza.* Et paullo post. *Costui* (Tideo) *venne a noi da lontane contrade per ammaestrare la gioventù Cosentina.*

praecox admirabatur ingenium, quodque herbescentis spei teneritudo praeter omnium expectationem tam cito ad tantam maturitatem pervenisset. Omnes uno ore omnia ei bona dicebant, parentisque fortunam praedicabant. Verum haec, quae ceteris licet non temere tanti erant, minime ejus animum commoverunt, quin imo, quo semper de se demisse sentiret, effecerunt. Quare non heic sibi consistendum, verum ulterius improbiore labore, impensioribusque studiis progrediendum existimavit. Namque secum animo reputans nec hilum se proficere posse in eloquentiae studiis, nisi optimos quosque auctores ad imitandum sibi proponeret, eosque nocturna diurnaque manu versando, in succum veluti & sanguinem converteret; in elegantissimis tantum utriusque linguae scriptoribus legendis juventutem suam deinceps collocare statuit. Currenti calcaria exemplo suo addere visus est Janus Parrhasius, cum eo non communis patriae tantummodo, sed affinitatis quoque vinculo conjunctissimus: vir ad profligandam barbariem natus, quique jure optimo saeculi sui Varro est appellatus (a). Ut autem eam dicendi facultatem, ad quam toto animo, omnibusque nervis contendebat, certius & brevius assequeretur, Italiam statuit peragrare: per ea tempora velut alteram Graeciam omnibus bonis artibus, in tanta doctissimorum praeceptorum copia, florentem. Etenim cum sub Eugenio IV. de Orientalis, & Occidentalis Ecclesiae concordia in Concilio Florentiae habito ageretur, complu-

(a) Joh. Matthaeus Toscanus [*Peplus Italiae. lib.* III. *num.* CV. *pag.* 63. *Parisiis* 1578. 8°.]

Ille sui Janus Saecli Varro, ille veternum
Torpentem excussit, turba Magistra, tibi.
Abdita Cecropiae doctrina claustra refregit,
In Latiumque tuas transtulit, Hellas, opes.

plures ex Patribus Graecis illuc convenientibus in offensionem suorum indigenarum lapsi, apud Pontificem Romanum remanserunt (*a*) viri omnes profecto clarissimi; atque inter eos Bessario Archiepiscopus Nicaenus, mox Cardinalatu honestatus, de cujus eruditione, atque singulari erga Romanam Ecclesiam pietate nulla unquam aetas conticescet (*b*). Et non multo post capta, & subversa a Mahumete II. Constantinopoli, quo, veluti ad mercaturam bonarum artium, ut de Athenis scriptum legimus, e Graecia universa concursus fieri soliti erant; expulsi inde doctissimi homines in Italiam profugi ad Pontificem Romanum, ceterosque Principes Christianos venerant, quos inter facile eminebant Demetrius Calcondyles, Constantinus Lascaris, Theodorus Gaza, & Emmanuel Chrysoloras (*c*). Diversas igitur Italiae urbes complures annos pervagatus ANTONIUS semper usus doctorum hominum consuetudine, nec intermissa optimorum auctorum lectione, tantum in quolibet litterarum genere progressum fecit, ut brevi inter doctiores suae aetatis esset, & existimaretur. Hinc Mediolanenses singulari flagrantes studio patriam Academiam viris omni disciplinarum genere ornatissimis augendi exornandique, eum, amplo & magnifico constituto stipendio, acciverunt, ut publice Graecos, Latinosque scriptores juventuti suae inter-

(a) LEO ALLATIUS [*de Ecclesiae Occid. & Orien. Perpetua Consensione lib.*III. *cap.*1.*pag.*876.*Coloniae Agrippinae* 1648.4°.]

(b) PAULLUS JOVIUS [*Elogia Illustrium litteris Virorum. in Bessarione. pag.*43. *Basileae* 1577. *fol.*]

(c) ALLATIUS [*ibid. lib.* II. *cap.* XVIII. *pag.* 855.] *Quare Graeci, etiam ipsi prudentia, ac doctrina illustres, tanta rerum immutatione ac calamitate perterriti, & jam instans nationis excidium praesagientes; patria privati, vagique & exules per terras alienas, in quibus domicilii sedem locarent, errare voluerunt. Inter eos praecipui fuere Emmanuel Chrysoloras, Theodorus Gaza . . .*

terpretaretur; cumque in eam civitatem profectus esset, quae antiquitate, humanitate, doctrina praestabat omnes, ei unus ante alios merito fuit carissimus (*a*). Inter alios sollertissimos discipulos, qui eum Mediolani docentem frequentes audivere, recensentur Joh. Jacobus Ammianus Tigurini Collegii Rector, Latinaeque eloquentiae professor, Rhodulphus Collinus in eodem Collegio Graecae linguae interpres (*b*), & Bernardinus Thylesius fratris filius, qui illuc Consentia se contulerat, quo commodius apud patruum bonis litteris vacaret (*c*), mox in arenam descensurus adversus Aristotelem, ejusque sectatores, libertatis philosophandi assertor, & vindex acerrimus: cujus egregii facinoris gloria omnino omnis tribuenda est ANTONIO, qui ei a puero rudimenta sanioris philosophiae animo instillavit. Quo autem tempore Mediolanum venerit THYLESIUS, nihil certi ausim proferre; sed, id accidisse videtur anno CIↃIↃXVII. idque mihi libentius persua-

deo

(a) QUADRIMANUS [*degli Uomini Illustri Cosentini MS.* cujus autographon apud nos extat. ANTONIO TELESIO .... *lesse pubblicamente nella sua giovanezza in Milano con molto applauso di tutta quella Nobiltà.*

(b) CONRADUS GESNERUS [*Biblioth.Univers.pag.63. Tiguri* 1545. *fol.*] ANTONIUS THYLESIUS *Consentinus Mediolani cum alios discipulos bonis litteris instituit, tum ex nostratibus Joh. Jacobum Ammianum Tigurini Collegii Scholarcham, Latinaeque linguae professorem colendissimum praeceptorem meum, & Rhodulphum Collinum doctissimum in Collegio nostro Graecae lingue interpretem, cui ego etiam propter ejus linguae quantulamcunque sum adeptus cognitionem, plurimum debeo.*

(c) JACOBUS AUGUSTUS THUANUS [*Historiar.lib.*LXXXIX.*ad ann.*CIↃIↃLXXXVIII.*t.*IV.*pag.*265.*edit.*1625.*fol.*] *Octobri ineunte Cosentiae, quae illi patria erat, in Calabria ultimum diem clausit Bernardinus Telesius, qui* ANTONIUM *patruum habuit philosophicis studiis celeberrimum, ab eoque Mediolani institutus.*

deo, cum extet inter ejus Carmina poëmation ſane longum (a), in quo narratur quemadmodum Turris in arce Mediolanenſi, circa illud tempus, icta fulmine tota diſſiluerit (b). Eum peculiari ſtudio, ut alios omittam, complexi ſunt Trivultii, qui genere, opibus, auctoritate ante alios in civitate maxime florebant; cumque Joh. Jacobo eorum gentili ſtrenuiſſimo exercituum imperatori in Gallia morte functo (c) ſollemni funeris apparatione in patria parentaſſent, nonniſi ANTONIUS delectus eſt, qui defunctum pro roſtris in concione more majorum laudaret (d); atque hic ſupremus felicitati illius cumulus acceſſit laudator eloquentiſſimus. Ni bellum, quo per id temporis Mediolanum (e), ſuaque ditio univerſa ſaeviſſime jactabatur cauſa fuerit, cur Romam concedendi conſilium cepiſset THYLESIUS, nullam prorſus aliam ſcirem afferre. Venit igitur in Urbem anno cIↃIↃxxIII. (f), quo tempore Julius Cardinalis Medices adſcito Clementis VII. nomine ad Pontificatum Maximum fuit evectus. Praeſens excepit omnium Ordinum gratulationes, deque ea re dedit epiſtolam ad Alexandrum Cacciam Florentinum (g). Ampliſſimo Datarii, uti ajunt, munere fungebatur apud Pontificem Joh. Matthaeus Gybertus litterarum, litteratorumque virorum patrocinium firmiſ-

ſimum

(a) Carm. lib. I. num. VI. pag. *64.* hujus editionis.

(b) FRANCISCUS GUICCIARDINIUS [*Iſtoria d' Italia lib.* XIV. *in Venezia* 1738. *fol.*]

(c) Orat. pag. 193.

(d) Toto caelo errat NICOLAUS TOPPIUS [*Biblioteca Napoletana. pag.* 32. *in Napoli* 1678. *fol.*] qui ait, THYLESIUM Romae habuiſſe Orationem in obitu Trivultii.

(e) GUICCIARDINIUS [*ibid. lib.* XV.]

(f) Clemens VII. renunciatus eſt Pont. Max. XIII. Kal. Decembres cIↃIↃxxIII. ALPHONSUS CIACCONIUS [*Vitae Pontific.* [redacted] *Romanor. t.* III. *Romae* 1677. *fol.*]

(g) pag. 123.

ſimum (*a*). Hunc, quamvis eſſet natura non ſatis facili (*b*), conſuetudine ſua ſic ſibi devinxit ANTONIUS noſter, ut nemo ei perpetuo fuerit carior; quo factum eſt, ut huic omnia beneficia, quae poſſet, haberet; quorum in numero illud praecipuum eſt, quod ejus opera inter Profeſſores in Romano Gymnaſio cooptaretur; ibique Poëtas Latinos interpretatus (*c*) eſt ab Horatio auſpicatus, ut patet, praeter Paulli Jovii (*d*) teſtimonium, ex ejus Praelectione in hunc Auctorem elegantiſſime ſcripta (*e*). Neque heic ſilentio praetereundum eſt pingue ſacerdotium, quo ab eo-dem

(a) PETRUS BEMBUS [*Epiſtolar. famil. lib.* V. *epiſt.* XXI. *ad Reginaldum Polum. pag.* 216. *Venetiis* 1552. 8°.] *Gybertus ... ad eam, qua nunc quidem apud Pontificem eſt auctoritatem & gratiam, quae profecto quantae ſint, omnes jam homines intelligunt, ſummam vitae integritatem ... adjunxit, quodque tibi jucundiſſimum eſſe debet, cum litterarum & bonarum artium ſtudia, quantum fieri ab homine occupatiſſimo poteſt, tum in doctis hominibus fovendis, juvandis, honeſtandis egregiam, & mirificam voluntatem.*

(b) FRANCISCUS TURRIUS [*Lettere di* XIII. *Uomini Illuſtri, a M. Carlo Gualteruzzi lib.* V. *lett.* XVI. *pag.* 176. *in Venezia* 1565. 8°.] *Che, benchè la ſua natura* (del Giberti) *non aveſſe ſempre tutta quella dolcezza, che averia deſiderata la mia; temperava poi la ſua imperfezione in quella parte con tante altre perfezioni, che quella auſterità non poteva offendere.*

(c) ALEXANDER ZILIOLIUS [*Iſtoria de' Poeti Ital. MS. Biblioth. Angelicae Aproſianae*] ANTONIO TILESIO ... *ebbe il carico di leggere i Poeti Latini nelle pubbliche Scuole di quella Città* (di Roma) *favorito da Matteo Giberti allora Datario.* ZILIOLII de THYLESIO teſtimonium mihi communicavit amiciſſimus meus Benedictus Stay SS. D. N. Clementis XIII. Cubicularius Intimus, & a Latinis epiſtolis, quem honoris gratia nomino.

(d) JOVIUS [*Elogia. in Tileſio. pag.* 204.] *At Romae in Gymnaſio Horatium comiter, & tenere profeſſus eſt.*

(e) pag. 207.

dem Gyberto auctus fuit, ut ipse Jovius est auctor (a). Quare ut aliquod grati animi monumentum apud posteritatem erga tantum tamque munificum Patronum extaret, Poëmatum, & de Coronis libellos Gyberto nuncupavit, atque sub ejus splendidissimo nomine promulgandos curavit. Coluit Romae Jovium ipsum omnium Latinae linguae eloquentia disertissimum (b), & Hieronymum Vidam, quem post veteres multo elegantissimum poëtam fuisse vere videor posse contendere, neque minus virum bonum, optimisque artibus eruditum (c). Utebatur etiam heic familiarissime Coriolano Martyrano, & Francisco Franchino civibus suis (d): quorum alter elegantius, quam antea esset factum Graecos auctores in Latinam linguam vertere conabatur, idemque orator non infacundus (e); alterum vero in condendis carminibus omnis generis facilitate, & elegantia nemo superabat (f). Romae morabatur ANTONIUS (g) cum exerci-

(a) ibid.

(b) pag. 227.

(c) ibid.

(d) FRANCISCUS FRANCHINUS [*Epist. ad Coriolanum Martyranum*. inter hujus Epistolas *pag.* 35. *Neapoli* 1556. 8°.] THYLESIUS *quoque accersatur, ut tot. cives in alieno solo una conjuncti Romae Cosentiam videre videamur*.

(e) SPIRITEUS [*Memorie. pag.* 58.] *Coriolano Martirano* . . . *scrisse leggiadramente molte Pistole, Orazioni, e Versi Latini; ma special cura egli pose nel tradurre in metro moltissime opere de' Greci Scrittori, nelle quali non meno il pieno dominio del puro Latino idioma, che il suo maturo, e chiaro discernimento si scopre*.

(f) IDEM [*ibid. pag.* 49.] *Francesco Franchini* . . . *compose sopra vario soggetto in versi, e in prosa con ugual felicità*. Et paullo post. *Il suo stile è nobile e sostenuto nell' eroico carattere, tenero e dolce nell' elegiaco, e concettoso nell' epigrammatico*.

(g) JOVIUS [*ibid.*]

citus Germanicus frustra a duce Borbonio majora stipendia deposcens, propriae inopiae ex Romana direptione provisurus, in Urbem jamdiu oppugnatam repentina vi irrupit; quid ab efferatissimis hostibus in Romanas res, quid in homines, quid in sacras aedes, sacramque aedium supellectilem, quid in dicatas etiam Deo virgines actum sit, hujus loci non est referre (*a*). THYLESIUS, qui pene divinitus tantum periculum incolumis effugerat, metu ne tumultuantium hostium impetu repetito obrueretur, alio sibi commigrandum putavit. Quare Venetias contendit, quo studiis suis tutius tranquilliusque obsequeretur. Ibi brevi pervenit in intimam familiaritatem omnium, eruditorum virorum, quibus urbs illa litterarum parens altrixque prae ceteris abundabat (*b*). Nec multo post in lucem emisit, opera Bernardini Vitalis typographi celeberrimi, libellum de Coloribus, & Tragoediam, quae Imber Aureus inscribitur: hinc amicitiis satis, neque minus suarum virtutum fama commendatus abs Concilio Xvirûm, quorum auctoritate res gerebatur, praeficitur Reipublicae Scribis erudiendis, cum ei stipendium C. aureorum publice praeberetur (*c*): quo in munere postmodum successit THYLESIO Jovita

(a) Historiam Direptionis Urbis sub Clemente VII. habes a Francisco Guicciardinio, Jacobo Bonaparte, aliisque non vulgaris notae historicis scriptam; sed omnium diligentissimam a Leonardo Antonio Sanctorio Casertano nostro, itaIo sermone exaratam MStam nos adservamus, utinam edendam.

(b) pag. 228.

(c) JOH. BAPTISTA EGNATIUS (*Epistola ad Romulum Amasaeum inter Epistol. Cl. Virorum pag.* 103. *Venetiis* 1556. 8°.). Quod, ut re intelligas ipsa, conditionem tibi honestissimam, & quam optare votis etiam debeas offero. In THILESII nostri locum, viri sane & egregie litterati, & certe plus boni quam ut haec ferant tempora, cupio te adsciscere. Capies ex industria tua centena quinquagena

ta Rapicius Brixianus (*a*). Supra ceteros discipulos, quos Venetiis habuit, Benedictus Rhambertus oratoriis studiis clarissimus a nobis est perhibendus. Anno vero cIↃIↃXXIX. rei familiaris caussa iter in patriam suscepit, & vix quadragesimo postquam conscendit die ad suos pervenit fere naufragus (*b*). Consentiae longius immorantem Collegae ejus crebrioribus litteris interpellabant, ut quamcitissime Venetias remigraret; cumque in aliquot menses reditum distulisset, vix ac ne vix quidem moram patiebantur; orta namque suspicio erat, fuisse THYLESIUM alibi invitatum ad litteras profitendas: hinc ille in epistola (*c*) ad Benedictum Rhambertum amicos orat obtestaturque, ne eum mutatae voluntatis arguerent, & aliis litteris (*d*) ad eundem, ait, se non modo Ragusinis, qui aureis CC. bis eum publico decreto arcessierant, & Mediolanensibus id negasse, verum patriae

na annua: idque *ἑκόντι γε φασί*; nam pomeridianis horis duabus ad summum praelegendum tibi nostris Scribis, bonarum artium ut nec ignaris, sic plane sitientibus, sentientibusque fructum in his maximum esse repositum; quod ad profectum mirum in modum facit. THILESIUS centena tamen meruit; tu quinquagena insuper referes mea commendatione.

(a) ANGELUS MARIA QUIRINUS S. R. E. Cardinalis (*de Litteratura Brixiana vol.II.pag.93.Brixiae* 1739. 4°.). Eo itaque munere apud Venetos Scribas ex Xuiralis Consilii auctoritate functus fuerat Rapicius, quod Baptistam Egnatium Romulo Amasaeo obtulisse jam vidimus, quodque rescribens ei Romulus *Thilesianam* conditionem vocavit, quoniam ANTONIO THILESIO qui munus idem obibat, suaque in Calabriam profectione dimisisse videbatur, successor quaerebatur.

(b) pag.230.

(c) pag. 231.

(d) pag. 233.

triae ipsi, & urbi florentissimae Neapoli (*a*); alibique testatur eo animo Venetias remigraturum, ut ibi reliquum omne aetatis suae tempus tranquille cum amicis duceret (*b*). At mors ex transverso incurrens in tumulum urget: circa annum namque cIↃIↃXXXIII (*c*) in patria decessit annos natus plus minus I. supra L. Sepultus est in Cathedrali Ecclesia, gentilitio in conditorio. Vitam tamen diuturniorem, nullisque unquam temporis injuriis obnoxiam vivent ejus Scripta elegantissima, pauca quidem, si spectentur numero, sed quorum paucitatem apud aequos judices candor, puritas, ceteraeque dicendi virtutes abunde compensare possint. Quid enim omni ex parte perfectius ejus Tragoedia? in ea sic ipsa sermonis elegantia, dicendique puritas, sic passim servata gravitas, sententiarumque splendor ubique elucent, ut cum antiquitate ipsa certare videatur. Quid porro ejus Carminibus limatius, vel argumenti novitate amabilius? Quid ejus Libellis de Coronis, & de Coloribus, aut copiosius, aut elegantius? Ceteras ANTONII THYLESII laudes vere immortales consulto praetermittam, eo quod illas, selecta doctorum virorum de eo, quae sequuntur testimonia, abunde praedicabunt.

(a) SAMBLASIUS [*Ragguaglio. pag.*200.] addit. ANTONIO TILESIO .... *fu chiamato da Carlo V. per ammaestrare Filippo II.* Sed, cum de hoc nulla heic mentio, merito SAMBLASIUM sublestae fidei arguit SPIRITEUS [*Memorie. pag.* 40.]

(b) pag. 228.

(c) JOH. ANTONIUS PANDOSIUS [*de Coena Domini. Romae* 1534. *fol.*] in epistola dedicatoria ad Petrum Antonium Sanseverinum, data Kal. Juniis ejusdem anni cIcIↃXXXIV. cum complures Consentinos nominasset, subdit. *Et ex oculis nostris nuper ablatum* THYLESIUM...

ANTONII THYLESII

OPERA EDITA.

IMBER AUREUS. Tragoedia. *Venetiis*. MDXXIX. opera Bernardini Vitalis cum privilegio. 4°. In hac editione post Fabulae argumentum, subjiciuntur haec.

Ex hac igitur re Antonius Thylesius *Consentinus Tragoediam, quae* Imber Aureus *inscribitur concinnavit, ubi metus sunt varii, querelae, fletus, minae, atque etiam pugnae caedesque, quae omnia passim illustrata sunt sententiarum ac verborum splendore, sic ut Tragoedia, quo genere poëmatis nihil gravius auditur, Latine videatur loqui non indecenter. Puto non injucundum erit ingeniosis, & eruditis hominibus rem cognoscere a* Thylesio *per ocium diligenter compositam.*

Norembergae. MDXXX. apud Fridericum Peypus, cum Praefatione Laelii Aleandri, quam recudendam curavimus. 8°.

Basileae. MDXLV. apud Johannem Oporinum cum aliquot Poëmatiis, libellis de Coronis, & de Coloribus. 8°.

Antwerpiae. MDXLVI. in aedibus Johannis Steelsii, cum aliis Opusculis. 8°.

POEMATA. *Romae* anno MDXXIIII. mense majo in aedibus F. Minitii Calvi. 4°. Hujus editionis exemplar pergamena charta impressum est apud nos.

ARANEOLA, & CICINDELA. *Venetiis* MDXXVIII. opera Bernardini Vitalis, cum libello de Coloribus. 4°.

Parisiis. MDXXIX. apud Simonem Colin. cum Hier. Vidae Lud. Scacch. 8°.

Hanoviae. MDCXIX. in Amphith. Sapientiae &c. Gasparis Dornavii.

CYCLOPS & GALATEA. *Tiguri* anno MDXXXI. ex aedibus Christophori Froschoweri, cum hac praefatione. 8°.

Tigurinae Juventuti S. Quum novam Antonii Thylesii *viri doctissimi Tragoediam, quae* Imber Aureus *inscribitur tam avide amplexi sitis, ut eam etiam magnifice feliciterque frequentissimo in Theatro arte scenica egeritis, ubi Graecas, & Latinas subinde Fabulas non sine laude ludieis, arbitror equidem me vobis rem gratam, omnibusque Poëticae studiosis facturum; si ejusdem* Thylesii *Poëmata* Cyclops, & Galatea *typis excuderem. Sed & alia* Thylesiii *nostri Poëmata, quae apud nos adhuc latent expectate, & valete. Tiguri XII. die Martii Anno MDXXXI.*

DE CORONIS. *Romae* MDXXV. mense Februario apud F. Minitium Calvum. 4°. Co-

Coloniae. MDXXXI. 8°.

Basileae. MDXLV. apud Johannem Oporinum. 8°.

DE COLORIBUS. *Venetiis*. MDXXVIII. opera Bernardini Vitalis. 4°.

Parisiis MDXXIX. apud Christoph. Wechelium, cum Pauli Aeginetae de Crisi &c. 8°.

Basileae. MDXLV. apud Johannem Oporinum, cum libello de Coronis. 8°.

Parisiis. MDXLVI. apud Christoph. Wechelium. 8°.

ibidem. MDXLVIII. apud Gazel., cum Aristotelis, vel Theophrasti de Coloribus, & Actuarii de Vrinis. 8°.

Basileae MDXXXVII. apud Hier. Frobenium, cum Lazari Bayphii de Re Navali &c. cum hac praefatione 4°.

Cum permulta, Lector, a Bayphio in Libello de Re Navali, & Vestiaria, potuissent dici, quae ad Colorum varietatem cognoscendam viderentur apprime esse necessaria: ne tamen id a sua diligentia requireres, quod ab alio tractatum jam fuerat, & elegantissime explicatum; maluit vir prudens, suaeque utilitatis amantissimus authorem ipsum, a quo haec copiose desumas his libellis subnectere, quam ipsemet desumsisse, & suis scriptis inseruisse: ne videretur bonum authorem propria dignitate ac laude spoliare velle: Qui animus utinam permultis idem esset, a quibus quotidie novi, nescio quid, prodit. Scirent certe omnes quarum rerum quisque verus esset inventor; quis honor, quaeque gloria iis esset tribuenda, qui suis scriptis studiosorum laborem magnopere sublevarent. Vale.

ibidem MDXLI. apud Nicolaum Episcopium. 4°.

Lutetiae MDXLIX. apud Robertum Stephanum. 4°.

& *tom. IX.* Thesauri Gronovii.

ORATIO in funere Joh. Jacobi Trivultii. *Mediolani* MDXIX. mense Februarii per Augustinum de Vicemercato. 4°.

IN ODAS Horatii Flacci AUSPICIA ad Juventutem Romanam, sine temporis, vel typographi notatione, sed uti videtur *Romae* apud F. Minitium Calvum. 4°.

Venetiis MDLIX. apud Joh. Mariam Bonellum, cum Horatii Operibus variorum notis illustratis. fol.

EPISTOLA ad Alexandrum Cacciam Florentinum ob Clementis VII. Pontificatum Maximum. *Romae* MDXXIII. 4°.

EPISTOLAE IV. *Venetiis* MDLVI. apud Paulum Manutium A. F. cum epistolis Cl. Virorum. 8°.

ibidem. MDLXVIII. ex Typographia Dominici Guerrei. 8°.

Coloniae Agrippinae MDLXXXVI. apud Johannem Gymnicum. 8°.

EPITAPHIA HEROICA.

Thylesius ipse (*de Coronis*) Ad hoc ipse respexi cum de Achille loquerer in *Heroicis Epitaphiis*, quae plurima singulis jampridem lusi Carminibus.

THETIS, CHARITES vel FRAGA, & PROMETHEUS.

Gesnerus (*Bibliotheca*) Habet praeterea D. Rhodulphus Collinus noster Idyllia, sive poëmatia sex hujus auctoris (*Antonii*), videlicet *AEneam*, *Lucernam*, *Thetyn*, *Charites* vel Fraga, *Arundinem*, & *Prometheum*.

ex his AEneas, Lucerna, & Arundo supersunt.

DE ORTU ARCHINTORUM.

Simlerus, & *Frisius* (*ad Gesneri Biblioth.*) Scripsit etiam (*Thylesius*) Carmine de *Ortu Archintorum*.

PHAENIX.

Quadrimanus (*Lettere*) La *Fenice* del *Telesio* è una delle più belle Composizioni. *Ad haec Matthaeus AEgyptius*. La *Fenice* di *Antonio Telesio* noi non l'abbiamo fra le altre sue Opere stampate.

Phaenicem italice vertit Franciscus Baro. *Quadrim.*(*ibid.*) Anzi mi scrive, che fra due o tre poste m' inviera (*Francesco Barone*) la traduzione della *Fenice*.

RHODOS.

Idem (*Istoria di Cosenza MS.*) *Antonio Telesio* ..... in un suo Poema intitolato *Rhodos*......

THEOCRITI SYRINGIS Latina Versio.

Lilius Gregorius Gyraldus(*Historia Deor. Syntag. XV.*) Extat apud Theocritum Panos Fistula miro carminum artificio confecta, & aenigmati pene par. Exposita est ab Johanne Pediasimo Cartophilace, quam etiam in Latinum convertit non infeliciter amicus meus *Antonius Thilesius*.

Fortunius Licetus (*Ad Syringam Theocriti*) Vesionem autem *Antonii Thilesii*, quam non infelicem laudat Gyraldus videre mihi non licuit.

GRAMMATICA.

Ziliolius (*Ist. de' Poeti Ital. MS.*) *Antonio Tilesio*... fece un Trattato di *Gramatica* con bellissimo ordine.

EPISTOLARUM libri II.

Qua-

Quadrimanus (*degli Uomini illustri Cosentini MS.*) *Antonio Telesio*... scrisse *due libri di Epistole*, che non sono date ancora fuori.

Annotationes in Horatium, Virgilium, Juvenalem, M. Tullii Philippicas, & Svetonii Vitas.

Idem (*ibid.*) Ma alcune *brevi Sposizioni*, ch' egli fa sopra Orazio, Vergilio, Giovenale, e sopra le Filippiche di M. Tullio, e le XII. Vite di Svetonio.

SELECTA DOCTORUM VIRORUM DE ANTONIO THYLESIO Ejusque Scriptis TESTIMONIA

PAULLUS JOVIUS

Elogia Virorum litteris Illustrium . Basileae 1577. *fol.*

ANTONIUS TILESIUS. Hic varia tenuique materia, & minuto semper lemmate delectatus, non ignobilis Poëtae nomen tulit, quum in parvis singularis, & plane conspicuus esse mallet, quam in grandi charactere, veluti unus de populo in turba tot vatum trita, & centies repetita canentium, mediocris, & obscurus. Descripsit enim lepide, & diligenter nonnulla curta Poëmata inexpectati, ac ideo festivi semper argumenti; & in his Zonarium Reticulum, quo Sacerdotum serica crumena suspenditur: Fictilemque Lucernam, tantum sibi olei dum Musas coleret, exorbentem: & lucentem noctu volucrem Cicindelam, puerorum lusibus opportunam. Reliquit & Tragoediam, in qua Danaëm sub Aurei Imbris nomine, cum multo sententiarum, verborumque splendore expressisse judicatur: ac item breves Libellos de Coronis, atque Coloribus Grammaticis, rei novitate gratissimos. At Romae in Gymnasio Horatium comiter, & tenere professus sacerdotium a Giberto promeruit, effugitque cladem Urbis, ut in patria non plane senex interiret.

LATOMI.

Pauca millia versuum, THYLESI,
Te, nec fallimur, edidisse constat:
Vives millia multa saeculorum;
Et gratas neget esse quis Camoenas?

LILIUS GREGORIUS GYRALDUS

Historia Deorum Syntagm. XV. *Lugduni Batav.* 1696. *fol.*

EXtat apud Theocritum Panos Fistula, miro carminum artificio confecta, quae obscurissima cum sit, & aenigmati pene par, exposita est ab Johanne Pediasimo Chartophylace, quam etiam in Latinum convertit non infeliciter amicus meus ANTONIUS THYLESIUS.

IDEM

Dialogus I. de Poëtis suorum temporum. Ibidem.

VIdimus & ANTONII THYLESII Carmina, etsi pressa illa quidem, erudita tamen, nec sine cultu.

JO-

JOHANNES BAPTISTA EGNATIUS

Epiſtola ad Romulum Amaſaeum, inter Epiſtolas Clarorum Virorum. Venetiis 1556. 8°.

IN THYLESII noſtri locum viri ſane & egregie litterati, & certe plus boni, quam haec ferant tempora, cupio te adſciſcere.

JOHANNES MATTHAEUS TOSCANUS

Peplus Italiae lib. II. *num.* CIII. *Pariſiis* 1576. 8°.

SUas THYLESIUS *minutiore*
Muſas lemmate, ſed novo, & faceta
Sic exercuit, ut decus Poëtae
Ferat perlepidi, ac perelegantis.
Sic Natus Veneris, vel Adriani
Puer, quos animavit arte caelum
Longe plus oculos tenent peritos,
Quam moleſve gigantis in venuſta,
Dolutuſve manu rudi coloſſus:
Hoc & THYLESIUS *videbat, unde*
Ducit pulchrius eſſe, judicetur
Si, dum parva canit, Poëta magnus,
Quam ſi magna canens Poëta parvus.

THYLESIUS Conſentinus in tenui materia ſemper verſatus egregii Poëtae nomen meruit. Extant ejus Poëmata, quae Clemente VII. P. M. publicavit.

MAT-

MATTHAEUS BANDELLIUS

Novelle par. III. In Londra 1740. 4°. *Lettera a Monsignor Gloriero.*

DOpochè un dì nel Convento delle Grazie di Milano in compagnia del dotto M. Stefano Negro, di M. Valtero Corbetta, uomo nell' una, e nell' altra lingua erudito, e (se mal non mi sovviene) credo che ci fosse anche M. ANTONIO TILESIO... de' Commentarj delle Lezioni Antiche di M. Celio Rodigino a lungo ragionammo.

LEANDER ALBERTUS

Descrizione d' Italia. In Bologna 1550. *fol.*

PRodusse anco (*Cosenza*) Giovanpaolo Parrasio ornato di Lettere Greche, e Latine con ANTONIO TILESIO, Giovanni Crasso....

JOHANNES ANTONIUS PANDOSIUS

De Coena Domini. Epistola dedicatoria ad Petrum Antonium Sanseverinum. Romae 1534. *fol.*

E Quibus (*Consentinis*) ne omnes recenseamus, nostra aetas Parrhasium in primis est admirata, rerum gravitate, & dicendi copia nemini suae aetatis inferiorem, & ex oculis nostris nuper ablatum ANTONIUM THYLESIUM, & carmine, & oratione

tione insignem, ac nemini secundum, & utrumque in utraque lingua praestantem, qui ambo immatura morte intercepti complures studiorum suorum labores imperfectos reliquerunt.

JACOBUS AUGUSTUS THUANUS

Historiarum lib. LXXXIX. *ad ann.* cIɔ Iɔ LXXXVIII. *t. IV. edit. 1626. fol.*

OCtobri ineunte Consentiae, quae illi patria erat in Calabria ultimum diem clausit Bernardinus Telesius, qui ANTONIUM patruum habuit philosophicis studiis celeberrimum, ab eoque Mediolani institutus.

ANTONIUS TEISSIERIUS

Eloges des Hommes Sçavans. t. II. A Utrecht 1697. 8°.

ANTOINE TILESIO son oncle (*du Bernardin*) étoit aussi un homme d'un gran sçavoir, & il a donné au public plusieurs ouvrages en prose, & en vers.

GA-

GABRIEL BARRIUS

De Antiquitate, & Situ Calabriae lib. II. cap. VII. *Romae* 1737. *fol.*

FUit & ANTONIUS TELESIUS vir impense eruditus.

THOMAS ACETUS

Adnotationes ad Barrium. Ibid.

ANTONIUS TELESIUS patruus, & magister Bernardini, Philosophus, Orator, & Poëta celeberrimus.

SERTORIUS QUADRIMANUS

Lettere lib. I. lett. XIII. *a Francesco Barone. In Napoli* 1714. 8°.

LA Fenice del TELESIO è una delle più belle composizioni, che possa farsi in questo soggetto, e gareggia colle prime degli antichi.... Avrà V.S. con questa un' altro Poema dell' istesso TELESIO intitolato da lui *Orpheus*, il quale è così dotto, e così maraviglioso, ch' egli medesimo vi scrisse sopra *hoc imprimatur omnino*. Veggialo con diligenza, che il giudicherà tale, quale è stato giudicato dagli altri.

IDEM

IDEM

Lettere lib. I. lett. xx. *a Giovanvincenzo Egidii.*

MAndo a V. S. una composizione del Signor ANTONIO TELESIO intitolata da lui *Uranos*, e fatta sopra un viaggio, che fece un Signore de i primi di Milano a Napoli, che fu grande amico del TELESIO, e se non fusse morto ne i primi anni della sua giovanezza l' avrebbe arricchito. Il Poema è tanto vago, così puro, e dolce, e grande, che non si porrebbe far migliore dall' istesso Virgilio. Procacciarò l' altre composizioni dell' istesso autore, poiche ella tanto dimostra averle care, e le manderò subito.

IDEM

Istoria di Cosenza MS. Apud nos.

SI accenna . . . . . da ANTONIO TELESIO nostro Cittadino, e Poeta così chiaro, e di tanto pregio, che non cede punto agli antichi in un suo Poema intitolato *Rhodos*, ch' io non metto perche è alquanto lunghetto.

IDEM

Degli Uomini illustri Cosentini MS. Apud nos.

ANTONIO TELESIO ebbe molte lettere, e molto riposte, e fu uno de' più puliti Scritto-

ri

ri del suo tempo. Lesse anche nella sua giovanezza in Milano con molto applauso di tutta quella Nobiltà, e poi in Roma, e andavano spesso ad udirlo Cardinali, e altri gran personaggi. Scrisse un libro de' Colori, ed un' altro delle Corone in prosa, e due libri di Epistole, che non sono ancora date fuori con uno stile niente lontano dal dire di Cicerone, e di Cesare. Ma alcune brevi Sposizioni ch' egli fa sopra Orazio, e Vergilio, e Giovenale, e sopra le Filippiche di Marco Tullio, e le XII. Vite di Svetonio, non so io perchè sieno tenute nascoste con tanto danno degli studiosi di belle lettere: e sono in vero cose da metter maraviglia a chiunque ha vaghezza di sì fatte leggiadrie; poichè non dice se non cose riposte, e scioglie i nodi, e le malagevolezze, che in questi autori s' incontrano, e ciò fa con tante poche parole, che par che contenda di brevità con gli stessi autori, che ha impreso a dichiarare.

FRANCISCUS SANSOVINIUS

Istoria delle Famiglie illustri d' Italia. In Venezia 1609. 4°.

ANTONIO TILESIO Cosentino nell'Orazione ch' egli disse l' anno 1518. per la morte di Gianjacomo Trivulci, afferma che questa Famiglia discese di Borgogna in Italia da un Castello chiamato Trivulcio ne' tempi di Diocleziano Imperadore.

AUCTOR

AUCTOR

Libelli de Rebus Consentinis MS., qui sub nomine Bernardini Martyrani circumfertur. Apud nos.

INter hos (*Tilesios*) eminet ANTONIUS TILESIUS junior, qui nuper e vivis excessit, cujus fama ad exteras quoque nationes permeavit non sine etiam nostrae Civitatis gloria, quam vir ille praeclarissimus illustriorem ingenii sui monimentis reddidit.

JOHANNES PAULLUS DE AQUINO

Orazione in morte di Bernardino Telesio. In Cosenza 1596. 4°.

CHe dirò di ANTONIO TELESIO zio di questo, il quale scrisse così candidamente, che i Letterati Germani dicono, che parla con la lingua di Plauto, e di Cicerone; e diffuse la sua dottrina per tutti gli Studj d'Italia . . . . .

HIERONYMUS SAMBLASIUS.

Ragguaglio di Cosenza, e di XXXI. sue Nobili Famiglie. In Napoli 1639. 4°.

RIsplende parimente in questa schiatta (*de' Tilesi*) un'altro ANTONIO eminentissimo in tutte

tutte le scienze, e nella nostra passata età molto chiaro e famoso.

ALEXANDER ZILIOLIUS

Istoria de' Poeti Italiani MS. Cujus autographon adservatur in Bibliotb. Angelica Aprosiana.

COsenza Città nobile di Calabria ha prodotto ANTONIO TILESIO, il quale in Roma ne' tempi di Clemente VII. fu in concetto di buon Letterato, ed ebbe il carico di leggere i Poeti Latini nelle pubbliche scuole di quella Città favorito da Matteo Giberti allora Datario, e che fu poi Vescovo di Verona. Scrisse egli diverse Poesie, ma tutte burlevoli e facete, eccettuata una Tragedia intitolata Pioggia d'Oro, e fece un Trattato di Gramatica con bellissimo ordine. Morì nella patria di assai fresca età, dove s' era ricoverato fuggendo da Roma in quel tempo, che fu' dagli eserciti di Carlo V. miseramente saccheggiata, lasciando erede delle sue sostanze, e della virtù insieme Bernardino Tilesio, che nacque d'un suo fratello, il quale . . . .

HIE-

HIERONYMUS MARAFIOTUS

Croniche, ed Antichità di Calabria. In Padua 1601. 4°.

E' Stato cittadino Cosentino ANTONIO TILESIO uomo molto dotto, che scrisse . . .

NICOLAUS TOPPIUS

Biblioteca Napolitana. In Napoli 1678. *fol.*

ANTONIO TELESIO gentiluomo di Cosenza Oratore, e Poeta celebre.

NICOLAUS AMENTA

Vita di Monsig. Scipione Pasquale. In Vinegia 1703. 8°.

IL celebratissimo ANTONIO TELESIO da allogarsi ragionevolmente tra quei, che fiorirono nel fortunato secolo di Ottaviano Agusto, non che tra gli antichi Latini.

IDEM

Rapporti di Parnaso. In Napoli 1710. 4°.

PErchè ANTONIO TELESIO fra l'altre Opere degne d' immortal memoria, compose un Trattatino de' Colori.

JANUS VINCENTIUS GRAVINA

Epistola ad J. Gabrielem Reginerium, inter Opuscula. Trajecti ad Rhenum 1713. 8°.

POëtarum autem veterum splendor, vis, ubertas, & artificium in nostris hominibus ita revixit, ut secundum Virgilium, Catullum, Horatium, eosque omnes, qui aurea, quam vocant aetate, concluduntur, collocandi merito sint Sannazarius, Fracastorius, Capycius, Rota, Cotta, Vida, ANTONIUS TELESIUS, ejusque civis Martyranus, Navagerius, Castalio, Flaminius, Pontanus . . . .

JOSEPH CARAFA

De Gymnasio Romano lib. II. cap. I. *Romae* 1751. 4°.

ANTONIUS TILESIUS Consentinus excelluit gloria Oratoriae artis, atque Poëticae in Romano Gymnasio.

SAL-

SALVATOR SPIRITEUS

Memorie degli Scrittori Cosentini. In Napoli 1750. 4°.

ANTONIO TELESIO. Questi che nella memoria degli uomini vive, e viverà maisempre annoverato tra' più colti, e puri Scrittori Latini del secolo XV. nacque in Cosenza il 1482. traendo i natali dalla nobile altrove mentovata famiglia de' Telesj. Datosi egli con fervore a coltivare le buone Lettere, ed allo studio della Greca, e Latina eloquenza uno de' più chiari Poeti, ed Oratori divenne de' tempi suoi . . . . . Scrisse così nel misurato, che nello sciolto sermone con egual maestà e leggiadria. E volle anzi sopra soggetti umili, ed in cose picciole rendersi singolare, che riandando le materie già trattate, e viete mescersi con la schiera di coloro, che non sanno altro fare, che con poco sano discernimento degli altrui concetti investirsi . . . . .

JOHANNES BERNARDINUS TAFURIUS

Istoria degli Scrittori nati nel Regno t. I. *p.* 11. *In Napoli* 1750. 8°.

ANTONIO TELESIO illustre non meno per nascita, che per sapere, uscì d' una famiglia nobile della Città di Cosenza, e benemerita al sommo delle buone Lettere. Sin da giovine applicò l' animo suo allo studio dell' Eloquenza, ed al purgato scrivere Latino, nel quale in brieve tempo fece tanto profitto, che comunemente fu reputato per uno

de' più saggi Oratori, e de' più purgati Scrittori Latini dell' età sua, la quale sopra d' ogni altra ne fu abbondante e copiosa.

GERARDUS DE ANGELIS

Prose par. II. In Napoli 1758. 8°.

SOl riguardo a' Tragedi, in leggendosi fra l' Operette del maggior TELESIO la sua Latina Pioggia d' Oro, ove, oltre la bella e casta locuzione, si ammira la prudentissima, ed artificiosa economìa della Favola, e la decente sentenza, che naturalmente spiega i proprj e convenevoli costumi delle persone; chi non leggerà manifesto, che ne sia ritornata una di quelle perdute già de' politissimi Antichi, il cui luogo, a torto, secondochè il Gravina scrisse, occupò Seneca, privo del candor puro Latino, ed usante declamatoria favella?

Praeter

Praeter hos de ANTONIO THYLESIO meminerunt

SALERNUS (*Sylvae*)
GESNERUS (*Bibliotheca*)
SIMLERUS, & FRISIUS (*Ad Gesneri Biblioth.*)
KONINGIUS (*Biblioth.*)
WANDER-LINDEN (*de Scriptis Medicis*)
SPERA (*de Nobilit. Profess. Grammat.*)
NICODEMI (*Giunte a Toppi*)
AUCTORES (*Geographiae Blawianae*)
MERULA (*Cosmographia*)
NICERON (*Memories*)
MAITTAIRE (*Annales Typographici*)
CASTILIONEUS MAURELLUS (*de Patric. Consent. Nobil.*)
DE AMATO (*Pantopologia*)
MORERI (*Dictionaire*)
LOTTERIUS (*Vita Bernardini Telesii*)
EGIZIO (*Vita di Quattromani*)
Aliique.

PAULLI MOCCIAE

Graecarum Latinarumque litterarum in Regio Ephebeo Professoris

a d

FRANCISCUM DANIELEM

EPISTOLA.

FRANCISCO DANIELI

JUVENI PERILLUSTRI

PAULLUS MOCCIA

Χαίρειν καὶ εὐπράττειν.

EN tandem divino prorsus consilio factum est, ut, quae invidum sane, rerumque omnium edax tempus tamdiu hominum genus celaverat, densisque tenebris circumsepta tantum non absumserat, hoc fortunatissimo seculo, ab interitu vindicata, publicam in lucem prodirent. Ad CC. annos & amplius, clarissimi ANTONII TELESII *quantivis pretii Opera delituerant, situque paene corrupta marcuerant; &, quod caput est, nulla affulgebat specula fore, ut e tenebris emergerent, squaloreque deterso hominum conspectum, lucemque intuerentur. Quodque desperatum profecto, atque conclamatum opus videbatur; illud, te uno, quali quantoque juvene! accurante, & expeditum est celerrime, atque ad exitum perductum quam felicissime. Ipse enim nulli pepercisti labori, nullas non exhausisti difficultates, nihilque tandem intentatum reliquisti, quo omnia penitus laudati Auctoris Opera undique diligenter conquisita corraderes, inque unum coacta volumen promulgares. Quantum*

tum vero operae pretium feceris, quamque fructuose operam collocaveris tuam, is haud dubie intelliget, qui vel defunctorie tanti viri, tamque praeclare de litteraria republica meriti divinas lucubrationes percurrerit. Tot quidem, tantisque abundant ingenitis bonis, iisque in oculos nulli non incurrentibus, ut quid prius mirere, quidve posterius, ambigas oporteat. Tanta enim se prodit elegantia, puritas, nitor, tantaeque enitent veneres, ubi prosa utitur oratione, ut nihil cultius, nihilque ornatius optari posse videatur. Quod si ad ea, quae metro adstricta scripsit, oculos, animumque converteris, mirum profecto erit, si tibi constiteris. Jam ad ea te derepente tempora, nescio quanam occulta vi, impetuque pertractum, ac sensim sine sensu translatum intelliges, quae Landinum Vatem, Venusinumque Alumnum tulerunt. Absit vero, ut isthaec inter paradoxa amandentur. Siquidem ANTONII TELESII *elegantissima juxta atque purissima Poëmatia ita Achillis Statii, ac postea Josephi Scaligeri (proh quam emunctae naris viros, quamque sagaces!) oculos praestrinxerunt, ut illa tanquam diu, seu temporum injuria, sive hominum inertia atque incuria, tenebris consepulta, demumque eruta, atque vitalis lucis usura iterum donata, jure postliminii Cassio Parmensi vindicaverint. Neque* σφάλμα τῦτο ἀναχρονιςικὸν *detectum patuisset, ni ipsemet Sertorius Quadrimanus, qui Achilli Statio imposuerat, sive dedita opera, sive imprudens in quadam epistola ad Franciscum Baronem, qui tum in philologicis facile primas ferebat, quae inferne posuimus* (†), *scripsisset.*

(†) QUATTROMANI (*Lettere lib. I. lett. XXIII.*) Avrà V. S. con questa un' altro Poema dell' istesso TELESIO intitolato da lui *Orpheus*, il quale è così dotto, e così maraviglioso, ch' egli medesimo vi scrisse sopra: *hoc imprimatur omnino*. Veggialo con diligenza, che il giudicherà tale, quale è stato giudicato dagli altri.

set. At enim cui hoc acceptum referendum est? Incomparabili profecto tuae industriae, atque ἀκαμάτῳ ἀρχαιολογίας studio, quod paene una cum ipso lacte hausisse videris. Jam vero, ut omnia omnibus numeris absolveres, operique feliciter incepto, atque ad umbilicum laudabiliter perducto coronidem imponeres, quae ceteri sparsim, pro re nata, atque aliud agendo de ANTONIO TELESIO *litteris consignata reliquerunt, ea Tu, tanquam Absyrti disiecta membra naviter colligens ita affabre compegisti, ut uno prorsus tenore, continentique serie, atque ab uno eodemque auctore profecta & exarata esse videantur. Proh quale, & quam versatile ingenium! Ecquid enim, amabo, est tam retrusum, quod non luce meridiana clarius reddis? quid tam a vulgari cognitione remotum, quod non ita facile assequeris, tanquam si de trivio, nulloque labore peteretur? Postremo ne longus sim, omnibus his unum tantummodo addam, quod nemo ni fallor negaverit, nimirum te ita purum putumque aureorum Scriptorum dicendi genus probe callere, ut nativo puritatis candore atque elegantia, quaecumque publici juris fecisti, se commendare videantur. Haec me neque assentandi cupiditate, neque veritatis infuscandae gratia scripsisse; sed tantum ut quae sentiebam ingenue aperirem, neminem omnino fore confido, qui inficias sit iturus. Jampridem animis omnium, quibus cor sapit, ac palatum, ista insedit opinio, te supra tenerae aetatis vires, ea istud aetatulae edidisse ingenii experimenta, quae nonnisi a consummatae litteraturae viro, eoque subacti ingenii expectari posse videbantur. Qua de re te etiam, atque etiam oro obtestorque, ut haec qualia ea cunque sunt, aequi bonique consulas, tibique persuadeas me tibi, tuaeque famae tantum esse addictum, quam qui maxime. Quod si feceris, uti non despero te facturum, me tibi benificii memoria devincies sempiterna. Marchionem Salvatorem Spiriteum, virum omniugena, qua ad miraculum usque excolitur, eruditione, hujusce seculi lumen ac ornamentum, cujus quotidianae con-*

consuetudini tantum debes, ut, quidquid es, te illius ope assecutum non injuria prae te feras, a me si plurimum salvere jusseris, per mihi gratum facies. Vale.

Ex Aedibus Regii Ephebei Kalendis Martiis CIƆIƆCCLXII.

Adm. Rev. P. Gerardus de Angelis ex Minimorum Familia revideat, & in scriptis referat.

Datum Neapoli 10. Septembris 1762.

PHILIPPUS EPISCOPUS ALLIFANUS VIC. GEN.

JOSEPH SPARANUS CAN. DEP.

EMINENTISSIME PRINCEPS.

ANTONII THYLESII Confentini Opera, immortalitate digna, litterarum quodam fato, jamdudum fitu & fqualfore obfita in tenebris jacuere ; nunc vero habenda gratia eft *Francifco Danieli*, adolefcenti optimo, egregio ; qui accuratius illa recognovit, typifque nitidiffimis edi curavit: & quo nihil ad THYLESII folidam laudem deeffet, illius Vitam, & Studia litterarum fingulari diligentia, eleganterque defcripfit. Quae quidem quum non fine voluptate perlegiffem, nec quicquam offendiffem, quod Chriftianis inftitutionibus, aut bonis moribus adverfaretur, digna cenfeo, quae publico bono in lucem prodeant.

Ex Aedibus S. Mariae Stellae XI. Kal. Octobris CIↃIↃCCLXII.

Eminentiae Tuae

Devinctiffimus, atque obfequentiffimus
F. Gerardus de Angelis ex Minimorum Familia.

Attenta relatione Domini Reviforis, imprimatur. Datum Neapoli 20. Septembris 1762.

PHILIPPUS EPISCOPUS ALLIF. V. G.

JOSEPH SPARANUS C. D.

Adm. Rev. P. D. Cajetanus Maria Capece ex Clericor. Regul. Theat. Familia, & in hac Regia Studiorum Universitate Professor revideat, & in scriptis referat. Datum Neapoli die 2. Januarii 1761.

NICOLAUS DE ROSA EPISC. PUTEOL. CAPP. MA.

S. R. M.

Opuscula Clarorum virorum, praesertim Nobilium Regni nostri, ne depereant, nobis satagendum omnino est: ea sunt veluti gemmulae quaedam pretiosissimae auro commistae. Laudanda igitur illorum industria, qui ea diligentissime conquisita in clariorem lucem proferre curant: probandaque maximopere nunc est sollertia perquam eruditi Juvenis *Francisci Danielis*, qui expiscatis undique Cl. viri ANTONII THYLESII Patricii Consentini sparsim editis Opusculis, novam eorum, atque integram curat editionem; de suo addens Auctoris Vitam elegantissime scriptam. Quae omnia cum sedulo legissem, nec quidquam offendissem, quod juribus Majestatis vel minime adversaretur, in publicum emitti posse censeo, si Tua auctoritas accedat.

Ex Aedibus SS. Apostolorum XV. Kal. Februarii CIƆIƆCCLXI.

Majestati Tuae

Addictissimus Subditus

Cajetanus Maria Capycius C. R. T. Ethicae Professor.

Die 30. Martii 1761. Neapoli.

Viso rescripto suae Regiae Majestatis sub die 18. currentis mensis, & anni, ac relatione Rev. D. Cajetani Capece de commissione Rev. Regii Cappellani Majoris, ordine praefatae Regiae Majestatis.

Regalis Camera S. Clarae providet, decernit, atque mandat, quod imprimatur cum inserta forma Approbationis Rev. Revisoris; verum in publicatione servetur Regia Pragmatica. Hoc suum.

FRAGGIANNI. GAETA. ROMANUS. SCASSA.

Illustris Marchio Danza Praeses S. R. C. tempore subscriptionis impeditus.

Reg. fol. 91.

Carulli.

Athanasius.

ERRATA ; CORRECTIONES

Pag. 4. verſ. 1.	*exponet*	*exponit*
p. 27. v. 21.	*pelues*	*pelves*
p. 50. v. 21.	*cermen*	*carmen*
p. 51. v. 5.	*quin*	*quin*
p. 75. v. 28.	*anceps*	*auceps*
p. 80. v. 11.	*mentivagis*	*montivagis*
p.131. v. 10.	pegno	ſegno
p.133. v. 2.	diſende	diſtende

ANTONII THYLESII
CONSENTINI

IMBER AUREUS

TRAGOEDIA.

LAELII ALEANDRI
PRAEFATIO
Ex editione Norembergensi A. cIↄ. Iↄ. xxx.

LAELIUS ALEANDER
LITTERARUM STUDIOSIS.

CVM Tragoedia haec ANTONII THYLESII, viri, mediusfidius, ut ejus scripta declarant, ingenio, ac varia doctrina expoliti, in manus meas pervenerit, eamque semel, iterum, atque tertio integram perlegerim; sic ipsa sermonis elegantia, dicendique puritas, sic passim servata gravitas, sententiarumque splendor ubique sese mihi offerebant, ut non possem non majorem in modum admirari, virum, his temporibus nostris id scriptis suis esse adsecutum, quod nemo post veteres illos, ne attingere quidem ausus est. Seneca enim tametsi plenus sententiarum sit, arsque fortasse, quae praestari a scriptoribus omnibus praecipue debet, in eo non requiratur, tantum abest, ut eum Latine, ac pure locutum esse existimem, quae literaturae pars, cui deest, omnia fere illi deesse fateri necesse est; ut ob id etiam in Latinorum Scriptorum numerum cooptandum esse minime censeam. At THYLESIUS non hac tantum, sed aliarum quoque disciplinarum, quam munitus ad scribendum accesserit, quando ejus scripta sunt in virorum manibus, omnes facile judicare possunt. Ac mihi quidem aliquando, haec omnia consideranti, ob id etiam omnes, qui aliquid post auream Ciceronis aetatem ediderunt, hic facile excellere videri solet, qui de suo, non autem aliena scripta invadens, latine ita pure, ac proprie omnia nobis

exponet, ut Plautino, vel potius Terentiano ore eloqui videatur. Nam quotusquisque est, his praecipue temporibus nostris, quod pace omnium fari liceat, qui non ita impudenter antiquorum scripta expilet, atque inepte in sua transferat, ut ingeniosis, ac eruditis hominibus saepe bilem, interdum etiam moveant jocum? Haec est communis, eademque praecipua tempestatis nostrae calamitas. Dum Vergilii omnes, & Cicerones hominibus videri student, faciunt, ut omnium scripta unius tantummodo esse videantur, ac sint, qui exclament furem, non poëtam fabulam dedisse. Utinam in perlegendis optimis auctoribus tempus omne consumeremus: utinam naturam optimam ducem in scribendo deinde sequeremur. Sperarem profecto, ut bonae litterae, quae tot saecula in tenebris, & quasi sepultae jacuerunt, in lucem restitui, ac reviviscere possent. Bona enim ingenia semper, & ubique floruere. Sed quemadmodum in optimis quibusque, ae pinguibus agris, nulla tamen agricolarum adhibita sollertia, evenire videmus, ut inutiles herbae, & plerumque maxime noxiae nascantur, quae etiam non multo post, & ipsae neglectae sterilescunt; sic hominum ingenia, cum nemo sit, qui recte illa, & summa cum diligentia excolat, atque ad bonam frugem perducere studeat, ex se ipsa facile intereunt. Quare illud mihi fateri verissime liceat, unum hunc THYLESIUM praeclare de republica litteraria, unde plurimum ei, atque etiam immortaliter homines debent, meruisse. Nobis enim non tantum Tragoediam, utilissimum ad formandos, excolendosque hominum mores, pulcherrimumque a diis immortalibus traditum munus, quasi postliminio restituit, atque adeo ut nihil in eo desiderare possimus: sed etiam quo pacto scribere debeamus, non ab aliis omnia mutuantes, edocuit. Proinde vos studiosos omnes adhortor, ut alendae, locupletandaeque linguae latinae caussa omnem

ope-

operam, & ſtudium veſtrum conferatis: quod vobis erit facilius, ſi bonos tantum modo auctores, qui ad parandam dicendi facultatem, & copiam mirifice faciunt, in manibus habere, atque in ſcribendo genium veſtrum ſequi volueritis. Valete.

PERSONAE.

ACRISIUS.
NUNCIUS.
CHORUS ex Argivis mulieribus.
DANAE.
NUTRIX.
PYRACMON.
STEROPES.
BRONTES.
POLYPHEMUS.
CYCLOPUM turba.
NUNCIUS alter.

ARGUMENTUM.

ROGAT Acrisius Argivorum rex Nuncium, a Delphico oraculo, quo illum miserat, redeuntem, quid sibi ex Apollinis sententia agendum sit de Danaë filia jam nubili, cujus ducendae in uxorem gratia flos Graeciae Argos convenerat. qui simulatque accipit, se ab eo, quem illa pareret, interfectum iri; a nuptiis abstinet, puellamque in turri ferrea ejus rei caussa a Vulcano, & Cyclopibus tunc facta includit. At Juppiter, forma virginis captus, in pluviam auream mutatus, illam vitiat: quod cum rex comperisset, filiam in arca lignea clausam in mare abjicit.

ANTO-

ANTONII THYLESII

IMBER AUREUS.

ACTUS I.

Percontatur Acrisius Nuncium, quum is ex Apollinis Delphici fano rediisset; auditoque Rex oraculo valde queritur.

ACRISIUS. NUNCIUS.

Acr. *TANDEM reversus ades. age, hic renuncia,*
Tacitus alibi fidusque, quod scis nesciens,
Nuptum dari cui Pythius natam jubet,
Solus supremi conscius semper Jovis?
Adest frequens parata ferro cernere
Jam jam juventus nuptias Achaica.
Cordi nec est prae ceteris quisquam mihi.
Par est in omnibus vigor, seu cursibus
Certant leves superare Lyncas per nemus,
Aërivagas seu spiculis sternunt aves,
Ipsisque nubibus petunt praedam aucupes,
Pulvere libet vel equos agere celeripedes.
Nec regium nulli vetus claret genus.
Aetas quoque eadem vix genas vestit nova.
Unum velut vellere velit virentibus
Si quis rosariis puer florem, ambigit

Potiſſimum ſibi legat quem ex omnibus,
Ita unus ad ſe quiſque flos dextram rapit;
Sic me procorum turba diverſum trabit,
Generum mibi nunc maxime quem ſeligam.
Sequar te Apollo non minus mortalium
Obſcura, clara, voce qui reddis tua,
Quam noctis umbras pellis adducens diem,
Caecamque radiis diſſipas caliginem.
Nun. *Ubi Delphicam Rex attigi Pytbo, ultimus*
Tot millium conſulta flagitantium,
Primus redirem ut certior factus domum,
Pythona profero aureum. ſtupor omnium
Invaſit animos illico. ad caelum manus
Tollunt. Deo tandem videri munera
Digna, diademate teque dignum praedicant,
Exbilarat aliquos nam ſacerdotum quoque
Auri nitor, mentem ſerenans nubilam.
His atque ſuccollantibus, gazae decus,
Serpens reconditur intimis penetralibus.
Vixque immolatis victimis balantibus,
Jam Phoebas horrida furit, baec ore intonans:
Quo te puer agis alipes caelum petens?
Laevaque geſtas quid caput amictum anguibus?
At at, lapis fit, unde natum hominum eſt genus.
Avum ſed heu cur impie extinguis nepos?
Sic fata, mentis exſpuit vecordiam,
Deferbuit ac omnis animi rabies feri.
Quare tibi Rex conſule, monitus ſemel.
Oſor ſui quem amat? vel eſſe cui poteſt
Carus, ſibi vilis, volens qui ultro occidit?
Acr. *O vana ſpes, ubi ſenectae jam gravis*
Quies videbatur, necis terret metus.
O quis reſervas me malis inimica Sors?
Ut filia parenti pariat ingens nefas,
Atque impia nepos avum caedat manu,
Vetulus ut onere bos jugi feſſus diu

Verbere

Verbere cadit agricolae immemoris ictus gravi,
Animamque non meritam emeritus edit gemens.
Nun. *Ubi est malum vitare, quis debet queri?*
Gaudere potius, fugere quia potis est malum.
Acr. *Auxi opibus iccirco, & triumphis regiam,*
Ut esset ante destinatum qui diem
Sceptris potitus, praemio lethum daret?
Nun. *Id equidem opinor esse lamentabile,*
Es de quibus bene meritus, male cum merent.
Acr. *Jam jam tui me nata miseret, quae, velut*
Formosa circum vitis ulmos consitas
Procul tuetur, nec habet, ut se sublevet,
Jacens sed incomplexa humi sterilis senet,
Eris viri indiga, appetita plurimis
Frustra, nec heres imperii tanti puer
Avita ludet ante blandus lumina.
Sed hoc satius est, quam madere fletibus
Cari parentis funere tristem tui,
Cinere horridas quam vellere sparsas comas,
Niveumque pectus tundere plangoribus.
Scopulosa qui videt freta, nec abremigat
Flectens procul iter, naufragus merito interit.
Miserum fleas, qui nescius, pessum it, viae.
Monitum fuisse Diis, satis erit jam mihi,
Vitare, quod capiti malum impendet meo.

Graviter affectus cum abiisset Acrisius, secum loquitur Nuncius.

NUNCIUS solus.

(ctuans:
DIscessit, agitatum ut mare, animo flu-
Missos faciet omnes, opinor, nunc procos.
Jam adsunt. ut illos vix loquutos deserit.
Prae ceteris & quem colit superis, pede
Adit ipse propero segnipedis adytum Dei.
Jam cogitans aliquid statim excudet vafer.
Indor-

Indormiet caussae nec is tantae oscitans.
Aliis cavere suetus haud se negliget.
Quin, rem ut domi, forisque gessit naviter,
Toto huc, ut ajunt, pectore incumbet, brevique
Amolietur, quae premunt onera animum.
Quiescere in utramque aurem, id optimum arbitror.
Nihil anxiis prosunt opes, regnum nihil.
Quo tanta res se verterit, novit Deus.
Sospite utinam Acrisio inclyto, ac Danaë, unica
Spe regiae, Argivisque, ac urbis moenibus,
Valida Cyclopum conditis olim manu,
Qui nunc ratibus adsunt procul vecti cavis,
Celebrent ut indicta sacra Vulcanalia.
Jamque est prope dies festus Argis, quo simul,
Sibi quisque conjugium puellae consequi
Ratus, in opibus omnes futuri erant proci.
Nunc ira mutat ora, pudor hinc aestuat
Repudii, amor coquit hinc ferus praecordia.

Repudiati ab Acrisio Proci, cum minabundi Argis discederent, Chorus mulierum pavidus Junonem orat, urbem ipsi consecratam ab hostibus defendat.

CHORUS.

O Germana mariti,
Fratris grataque conjux,
Cujus numine caelum,
Terraeque tremit orbis,
Ipsi quem metuunt Dii,
Sedes desere olympi
Curru vecta per auras,
Non quo versicolores
Vinctae colla volucres
Te per nubila vectant,
Vis siquando choreas
Inter laeta videri.

Cum te ſanguine multo,
Multo & thure ſacerdos
Lucos ſubter opacos
Caelo devocat alto,
Nunc ſed junge frementes
Bello ſaeva quadrigas,
Tecta & caſſide crines
Haſtam concute, ſemper
Hoſtis caede fluentem.
Namque ex urbe juventus
Cedens ſaeva minatur,
Conjurata vetuſtos
Ferro diruere Argos.
Pavor heu quantus pectora turbat.
Horrent, video, rura ſagittis,
Denſus ut albet campus ariſtis.
Quaſſat galeas parſque comantes,
Equitum turmae celereſque ruunt.
Unum qui pote ſenium tot manus
Juvenum patriis pellere regnis
Incendia, caedeſque minantum?
Agedum, prohibe, disjice, diſſipa,
Notus ut Libycas tollit arenas,
Miſcens nebulam pulveris atri,
Tua qui moenia diripere volunt,
Maxima Juno.
Unius omnes virginis ergo
Eamdem miſerae aut mortem oppetimus,
Aut captivae trahimur rapidum
Per mare cunctos famulatum annos.
Nil commeruit tamen infelix,
Trahere una aevum infecundum omne
Patris imperio juſſa tyranni.
Decus heu frontis lumina nitidae,
Heu coma, color &, nix velut, aut prior,
Comitata choris cum venit, ipſo

Jove digna, tuus ni vir is esset.
Forsitan illis pascere ocellis
Mavult, quam alios, se pater ipse,
Sibi nec patitur vellier aula.
Improba nam quo non penetrat Venus?
Arabum Regis nata Cupidine
Capta nefando, palluit amens,
Tenebris caecae fretaque noctis
Latus obtulit, heu, dira parenti,
Caluit tanto jecur igne ferum.
Sed quo celeri pede turba ruit?
Quid stupet omnis? tenuitque gradus?
Libet ire simul, lacrymae ore cadunt
Pariter cunctis, miseramque vocant,
Timeo quid sit, temere neque enim id.
Ibimus, & si nimis arcta via est.
Sine, ego anterius paullulo eam, rogo,
Jam jam perimor. miseram quo tu?
Quo me trudis? carbasa desere,
Venit exultans sonipes quantus!
Age te huc propere. age te huc, cedo manum.
Bene sed, bene. jam evasimus, agite.
Via se amplior in campum laxat,
Huc, ubi regia tollitur ingens,
Quo ruit omnis turba properiter,
Accedam prope cernere, quid id est.
Sed proh Juppiter, unde repente,
Nata est ingens, altaque moles.
Super aërias ferrea nubes?
Obdunt vectes limen aheneum
Septum immani cardine circum.
Cara vix Phoebi lumina tenuis
Recipit densis fixa clathris
Rara fenestra. quis auctor, & opifex
Operis tanti fuit operosi?
Tacite applicuit bibulas omnis

Popu-

Populus querulis vocibus aures.
Audire libet carcere questus
Quis tam vasto jactat inanes,
Et lamenta promit in auras
Gemitus tristes geminans miseriter.

ACTUS II.

Deplorat calamitates suas Danaë, cum a parente in turri ferrea esset inclusa, eamque Nutrix consolatur.

DANAE. CHORUS. NUTRIX.

Dan. *QUANDO meis Sors invidet mortalium*
Aures querelis, alloquar vos Caelites.
Qui templa quamvis celsa colitis olympia,
Auditis attamen pias propere preces,
Latet abditum ac nullum penitus usquam nefas,
Quin mille desuper oculis, quot sidera
Noctis per atras frigidae tenebras micant,
Spectetis usque sceleris ultro vindices.
Ch. *Sile, sile, ipsius videor audire jam*
Danaes misellae voculam lacrymabilem.
Dan. *Sed heu quid infelix ego primum querar?*
Primum aut fleam? Pater, o pater, me siccine
Nuptum dari? hos thalamos parari? has nuptias
Mihi celebrari? quod facinus ausa impium?
Nut. *Corrumpit ora lacrymis nitentia,*
Regina felix nimis obiit, haec non videns,
Relicta in atrum hunc diem anus ego, vitam traho.
Dan. *Scelesta numquid hostibus patriam feris,*
Patrisque prodidi sacrum Regis caput?
Quondam velut nefanda Nisi filia
Amore saevo, & impotenti perdita,
Furtiva dempsit auream fato comam;
Volitat pavida nunc unde sub nubes fuga.

Lugu-

Lugubre resonans, sceleris heu numquam immemor.
Tamen illa felix, ora quamvis mollia
Durata rostro prominent deformia,
Parvumque plumea caput galea tegit.
Agricola siquidem, qua libet, volucris volat.
Camposque peragrans multivaga videt avios:
Ubi nemus, ubi fontes, ubi Tempe virent,
Ubi flumina scatebris sonant cava frigidis,
Ubi mille quondam septa virginibus sui
Tibi quum sacra ferebam Proserpina, floream
Metens apricis saltibus messem Dea.
Quae nunc memor quin gratiam referens, jubes
Me regia natam domo, Styga transvehi
Servitum in omne servitutem aevum tibi?
Ch. *Audin? cupit mori, excutit lacrymas mihi.*
Dan. *Jamque mora nulla est, quin trabe sub hac aenea*
Linquens cadaver pendulum, sic, horridam
Soluta mortis munere, effugiam domum,
Novumque carcerem. ipsa mihi niveum prius
Vitale stamen, nunc nigrescens abstrabam,
Et quam viri non abstulit lateri manus,
Cervice zonam pro lacertis ambiam.
Nut. *Mors o mihi sera, bis meas quin obseras*
Aures querelis? lumina bis quin fletibus?
Dan. *Vale diu, memor vale, miserae dolet*
Si cui negatus forsitan Danaes torus.
Ultusque caede lugubres tumulo notas.
Valete coetus vosque virginei simul,
Et quando taedas Dii vetant Hymeneias,
Quatite rogo manibus faces mihi funebres.
Hac gaudeat pompa genitor, ac praeficae.
Plangentis obstrepat querulus aures sonus.
Nut. *Rapuit, vide, zonam furens. Mea tu, quid hoc*
Alumna? quo te tantus impellit dolor?
Ultro ut, nefas, mortem velis tetram mori.
Dan. *Sine, per ego Superos rogo, Nutrix sine.*

Nut.

Nut. *Tuumne vivens ut ego funus conspicer?*
Dan. *Taedet tueri, quod relictum est, aetheris.*
Nut. *Vulnere oculos heu tam gravi feries meos?*
Dan. *Mortis ego particeps cupio jam omnis mori.*
Nut. *Spargesque semper fletibus aniles genas?*
Dan. *Animae atque reliquum corpore aegro expellere.*
Nut. *Tibi superstes egon? obis tu me prius,*
Annis cadens puellula florentibus?
In hunc reservant fata miseram me diem?
Munusque id ego ut habeam mihi extremum jubes?
Dan. *Quibus est acerbum vivere, iis dulce est mori.*
Nut. *Una semel aufert Mors, bona omnibus omnia,*
Ut flumen impetu sata avulsa abripit.
Dan. *Eademque sentes vellit animis asperas.*
Ut ignis imbre, morte sic dolor interit.
Quod si tuae miseret, juvas quin me? aut finis
Ultro ire? ubi ante laboribus positis ferunt
Manes quiescere sedibus tandem piis,
Obliviosi prope vada sacra fluminis,
Viride nemus quae myrteis sepit comis,
Frondoso opacans tegmine herbarum toros.
Nigrescit atris nunquam ibi aër nubibus,
Alterna nec nox eripit tenebris diem.
Heroidum tenet loca illa frequens chorus,
Lucos pererrant garrulos avium sono,
Ioque, Ledaque, Semeleque, Europaque
Honore quoque dignae Jovis amatorio
Electra flava, Maiaque soror candida.
Cupit animus quas visere. est ubi regio
His consecrata, poeniteret quam loci?
Nut. *Rumpere vetat aliquem sibi vitam Deus.*
Nec parricidium grave est aeque, ac suae
Siquis animae non sustinens onus, abjicit,
Manet hunc alumna Tartari domus impia
Dejecta terras subter imas, ardui
Vix quantum in auras aetheris polus eminet.

Quo despicit nunquam ipse, quin paveat procul,
Cunctis tremendus ceteroquin Juppiter,
Nox atra tantis terret umbris, oraque
Hiant figuris tam feris immania.
Poenas quis omnes omnium fando explicet?
Hic sumit ora Tigridis, hic ululat lupus.
Pars mersa lamis grunnit usque palustribus.
Pars tortuosos callida sibi fodit specus,
Caudata fugitans tricipitis rabiem ferae.
Ch. *Crudeliter qui vixerint, quique improbe,*
Qui nequiter, quique scelere instructi, ac dolo,
Has, luce ubi aetheria carent, poenas luunt.
Nut. *Nec unus angitur siti mersus lacu,*
Cadaverosus vultur aut unum comest,
Eviscerat sed plurimis resecans jecur.
Gemunt anheli sub onere plures gravi:
Celeresque turbinis modo, vinctum puer
Quem torquet, amento explicans, versant rotae.
Nullum sed agit aeque furor, ac illum, manus
Sibi qui intulit. Noctiquerula velut avis gemens
Carmen sepulcretis canit lugubriter,
Sthenoboea replet questubus Ditis domum,
Juvenem ausa mulier credulo nimium viro
Deferre criminibus, malum, insontem novis.
Quam mox amor rediens, & insanus dolor
Claudere diem nodo merentem perpulit.
Nostris furor is arripiat animos hostibus.
In melius haec alumna jam vertet Deus,
Sinet diu nec immerentes deprimi.
An non Lycaonis misera gemuit feris
Hirsuta villis, tesqua peragrans aspera?
Quae nunc supremo semper elucet polo,
Dubiosque ducit navitas mare per vagum.
Inachis & olim cernua, gerens cornua,
Nili fluenta Dea prope colitur uberis.
Jamque, nisi fallor, augur en nova nuncio.

Teli,

Teli, vides, ministra inevitabilis,
Magni Jovis satelles, ut fulva, ambiat
Conflata ferro tecta sublimis volans?
Haud temere adest : age mecum, alumna, agedum Jovis
Numen, agedum precare prece, mihi quam pius
Vates reliquit natus ad vada Crathidis.
Pineta tollit ubi sub auras aetheris,
Passimque fontibus scatens Syla obstrepit,
Ac mille gelidum fistulis recinit nemus:
Haec praestat Oenotriae una silvis omnibus.

Dan. Video sacram, Nutrix, avem, video, Jovis;
Et speculae injecit aliquid dudum mihi.
Sed age, novas aueo preces audire, age.

Nut. Pater o Superum, caelique potens sempernitidi,
Radiis etenim micat interdiu Apollinis ignei,
Rutilatque per atram sideribus noctem tremulis,
Nequeunt venti quas extinguere, pluviaeque, faces.
Canere ecquis mortali te voce potest Juppiter?
Immota moves qui terrarum pondera quatiens,
Vada mobilis & pelagi cogis veluti glaciem.
Hominum tibi sit rogo gens curae: viden ut misere
Vaga mille viis, errabundaque semper fluitet,
Corporis agitata laboribus, & curis animi?

Dan. Cedo sacram mihi tabellam. Nut. Age jam cape,
De collo quam primum tibi nunc pendulam
Cervice nunquam, ex quo data est, posui, meo
Sed pectori haesit semper haec mihi diu.

Dan. Ediscam. Nut. Humi submissa ter cane, ter manus
Extolle. Dan. Teneo. Nut. Crede sed nil non Jovem
Posse. minor hanc Deus faber si condidit
Repente malleis domum, major potest
Eandem citius aut solvere igni tabidam,
Rapidis dare vel Euris perustam fulmine,
Te sospite, olim disperiit ut mons triplex

Congeſtus , unde ſtulta gens Titania
Centipes adorta Caelites bello fuit.
Dan. *Ibo ſeorſum ſupplicatum nunc Jovi ;*
Sine teſte nam magis rogantem audit Deus.

Queritur Chorus ſibi fruſtra acupictam veſtem, & ſerta praeparaſſe , ut exquiſito inſignis ornaru Danaës nuptias celebraret , eamque abſentem adloquitur.

CHORUS.

MOdo Phrygios amictus,
Modo ſutiles corollas
Serens mihi parabam,
Quibus implicata capillos
Myrrha madentes pingui
Tibi choros agitarem
Inſignis , Acriſione.
Ne fronte vagus, & errans,
Dum verſo ſaltans orbem,
Solutus impediret
Me tortilis cincinnus.
Micantibuſque Loton
Digitis puer ſonoram
Tibicen inflans aderat
Meditatus Hymenaeum.
Nunc immerentem moerens
Abjecit, olim ut Pallas,
Liquentibus cum vidit
Speculis tumentes malas.
Querar & ego, querar te
Raptam mihi, tam ſaevo
Te carcere coërceri.
At ore ſemper udo,
Sipylus abundat uſque
Flebilibus ut mons undis;

At voce ſemper triſti,
Qualis ſonans Aëdon
Flet conjugem, aut involucres
Fóetus inani extractos
Nido, levique clauſos
Vimine tuens tabeſcit,
Circumque volitat fruſtra;
Ramo ſedens mox valles
Cavas replet querelis.
Sperare quod tamen audes,
Non irritum faxint Dii.

ACTUS III.

Miratur Acriſius, turrim aeneam a Vulcano vix rogato tam repente fuiſſe excitatam.

ACRISIUS. CHORUS.

Acr. *QUID cogitare quiſpiam poteſt mortalium Ita arduum, expediant, velint modo, quum Superi illico?*
Et ſi hoc mihi infixum haeſit in animo ſemper meo,
Rem nunc ſtupidus, ac vix mihi credens tango manu.
Factum ne poſteri putabunt, an fictum hoc magis?
Aetaſque veniens jam novam autumabit fabulam,
Quae mira praeſtat omnibus dubio reliquis procul.
Arcem rogavi, filiae ubi latebrae eſſent meae,
Ut tuta ab inſidiis procorum, & viribus foret,
Vulcanum opificem ipſum, omnium unum ſollertiſſimum.
Ex quo etenim is Argiva chalybe ex contuſo moenia
Immania poſuit, puer merito Junonius

In urbe matris, aede colitur aureus ſacra.
Ubi victimas furvas quotannis, fractis cruribus
Ritu immolant ſolenni ad ignes ſuccincti Popae;
Quo tranſmigrat frequenter Aetnaeis e rupibus,
Celerique pede venit ocius volucribus loripes.
Ubique enim pie vocatus ſubito adeſt Deus;
Vixque precibus rogatus ingentem ſonitum excitat:
Strepere omnia tonitu, inque numerum ictus audirier,
Omniſque mugire procul alta convexa aetheris,
Incudibus gementibus, reboanti verbere.
Dictoque citius, ut imbrifera nubes extollitur
Repente, montis inſtar, aequoreis e fluctibus,
Ilicet oritur ingens cacumine turris arduo
Ferrea, velut opere facta ad unguem tota fuſili.
Remque notat ipſe litteratis omnem poſtibus,
Haec eſſet ut cunctis nepotum nota ſaeculis:
Ubi latet abdita virginum Danaë decus omnium,
Canibus ad ipſas excubantibus ſemper fores
Immanibus, ſemine ſatis ex illius, procax
Quem ſenſit olim adulter inceſtans Ditis torum.
Evellat hanc ſibi nunc manus minis ſuperbiens,
Vix datur aditus ipſi, poteſt caetera qui Juppiter.
Nunc gratulatum ibo, nihil poſthac metuens, Deo;
Ipſiſque mercedem merentibus reddam fabris:
Nam non pecunia Diis, ut hominibus, animos capit.
Jamque ingredior adytum: favete linguis, dum loquor.

Ch. *Nefas ſtrepere ſacris,*
Nefas fremere; gradus
Siſtite: ſilete jam.
Noſtrum loquax nimis eſt
Muliebre, ut ajunt, genus.

Audite:

Audite: Diis honor hic
Debetur, & Regibus,
Qui proximi ſunt Diis.

Acr. *O nate Junonis toro puer caſto*
Ex omnibus, quot Juppiter Deos ſevit,
Paſſim per orbem filios vagus ſpargens;
Ut eſſet alti ſeminarium Caeli,
Ac pullulans novella gliſceret proles
Translata terris in ſerena convexa.
Jure unde maximi fores olympi haeres,
Stamen Jovi ſi ſectile Atropos neret.
Tu primus ipſi incognitum patri fulmen,
Volans, triſulca cuſpide fremens, igneum,
Excogitaſſe diceris, manus Caeli
Eſt auſa cum regnum aggredi Gigantaea;
Es aſſecutus unde nuptias natae,
Longis fovet quae noctibus fatigatum.
Te non Gradivi terruit furor ſaevi,
Quin involutus mille nexibus caecis
Adulter annum pendulus daret poenas.
Tua mihi ſed pace ſi licet fari,
Molitus es nunquam ullum opus, vel ingens, vel
Tutum, vel affabre, ac repente ſic natum,
Ut quae perennis eſt meae domus natae,
Nullis caduca ſaeculis, manens uſque.
Quare tibi nunc plurimas ago grates,
Ac maximas, quin debiti reus voti
Centum immolo juvenculis patres junctos,
Totidemque temeti amphoras notae Creſſae.
Tu honore tantum paſcere, haud enim fas eſt
Mutabile ut ſit nectar his cruentatis
Obſoniis, ac pinguibus bene omentis.
Sit viſceratio haec Cyclopibus, ſeque
Ingurgitent, atque hauriant cados vini.
Voca Cyclopas: advenit fremitu turba ſtrepens,

Abiegna silva tollitur vetus, densaque velut.
Nil est vocatore hic opus: quot accurrunt! dapes
Explere quae tantos queunt? pauxillulum quoque
Est Liberi. methymna non una his satis foret
Vinosa; comiter benigneque accipiam tamen.
Facit ipse sermo, ac vultus homini non nunquam satis.

Ch. *Nihil exhilarat animum*
Aeque, ac ubi Rex videt
Te laetus, & fatur,
Quae vis, libens: aures
Hic mulcet hominum magis
Concentus, ac lyra.

Reddit mercedem fabris ferrariis Acrisius, fitque ebrius Polyphemus epoto vini dolio; unde pugna inter eum exoritur, & Cyclopas.

ACRISIUS. STEROPES. BRONTES. POLYPHEMUS. PYRACMON.

Acr. *Fabri Jovis, sociique Vulcani, invictum genus*
Labore de me plurimum meriti, ac regno meo;
Agite, capite virtutibus tantis nunc praemia;
Ac gratiam praeter, quam habebo semper maximam,
Pecuniamque praeter immensam, vestrae parem
Operae, hilares lautis simul mensis discumbite.
Prius tamen talenta humi famuli diffundite.
Utraque largiter capite manu, quae debeo.
Quid statis? Pyr. *adsumus; perustus barbam, ut Aethiops,*
Indusque ego, verso tenaciter dum forcipe
Fornacibus massam chalybis ardentibus gravem.

St. *Quasi leve foret immanibus stridentes follibus*
Haurire ventos, per vices atque exprimere diu,
Quantum Aeolia vix efflat ipsa olim concava domus.

Br. *A-*

Br. *Apagete. malleis gravibus incudes contudi,*
Fractasque liqui verberibus assiduis, maximis.
Instarque jaculorum ora, ac oculos feriebant mihi
Stricturae anhelo; viden adhuc vulnera ut appareant?

Acr. *Quiescite, manete. fremere nihil opus est; unde enim*
Vestris queam laboribus, quod est par, reddere?
Diis gratia, atque opum omnium Summano diviti.
Vestro tamen duci ante, ut est aequum, auro largius
Impertiam. nihil flagitans tacet, virum ut decet.
Polypheme Cyclops, finibus jam inde Siculis rate
Qui vectus huc Neptuni ope celeriter ades, cape.
Percussa modo Abantis micant facie numismata.
Bis mille tibi sunto; minus dimidio singuli
Vos capite, adeste simul. Pyracmon, en tibi sacculum;
Tibi sacculum alterum accipe, Brontes, numero parem.
Steropes ubi est? St. *Adsum.* Acr. *Alterum quoque tertium cape.*
Viritim Abantaeos dabo quingenos caeteris.

St. *Cyclopion patercule, nihil opus posthac erit,*
Obambulans tu quaerites victum precario,
Lustransque tuguriola minutatim asses congeras.

Poly. *Ego, Rex, tuae benignitati debeo satis;*
Inustus at dudum siti fauces vix queo loqui,
Volvensque, bajulansque cervice, atque humeris trabes
Miser aereas, exsuctus humore omnis arvi.

Acr. *Solium ingere, exple, prolue spumanti te diu*
Baccho, sed olfacito prius. Poly. *Papae! nectar supra.*

Pyr. *Odisse non adhuc vel ipsum nomen Liberi*
Ut exsecrandum? es immemor Ithaci, pater o Cyclops,

Cum, qui unicus videbat, oculo emisti prodigus
Urnam Maronaei. fuge edoctus rursus malum.

Poly. *Avertere quibus quaerit artibus cupas meri!*
Sibi vult relinqui, absterret iccirco stultus catum.
Quid ais fatue? quasi poeniteat, aut faciam nihili, nihil
Videre; lumen quin reluceret si jam mihi,
Ut patre fertur olim Orion eodem, quo ego, satus,
Effossus utrumque oculum, iterum oculatus cernere,
Impenderem nunc denuo, nollemque abstemius
Fieri Argus. age jam vina transfundam ex hoc dolio
Licet pusillo in alveum. Quid hoc? vah nil dolet,
Viaeque longinquae piget, laboris & nihil.
Jam addico me Rex nunc tibi totum, operam quoque meam
Jugem, perennem, compede impeditum ferrea
Noctes, diesque defatiga hac me mercedula.
Quin cape, tuam tibi habe, libens reddo, pecuniam:
Dives satis etenim sum ego hac tantum re exuberans.

Acr. *Num pereo? pandit ut ora torvus. adest, adest prope.*

Poly. *Audite sed vos, animum & advertite. Nemo audeat*
Parere non mihi, cicatrix etsi palpebram
Deformet ingens, caecus ac talpa cernam minus.
Heros ego Neptunius Rex Coelitum Cyclops
Edico, stillam nemo delibet liguriens
Laticis mei; quin hinc facessite, & sicui sitis
Molesta, paret is sibi alium; permitto hoc, ac sino

Benignus . hic Regem decet tantum , genitum & Deo .
Contemnat at siquis , manus sentiet jam diu
Suetas cruore noxiorum spargi , atque oblini .
Quid hic fremitus ? adesset Alcides mihi cadum
Abducere , hoc ego fagino contra clavam scypho
Facerem alteram Excetra magis metueret belluam .
Cellis procul vinariis , iners plebecula .
Quis hic ? bibe hoc primus . etiam tu hoc ; teneo jam improbum;
Obtortus ibis nunc gula poturus Stygis aquam .
Pro foribus adstabo , sinam nec Liberi sacram
Aedem profanus penetret hanc quisquam . Thyrso huc ades
Armatus , o Bromie , Bromie , tuumque maximum ,
Atque unicum adjuva sacerdotem contra ebrios .
Hirudo vini quo scelesta repis per pedes
Illapsa medios ? morere sitiens , oppressam obtero .
Circum crepat lagena multa aures jacta undique .
Frustra . nihil movebor hinc . ipsis neci datis ,
Jactisque consternam catervatim reliqua agmina ;
Cunctisque deletis , dabitur illico Danaë mihi
Lepidissima omnium , omnium longe validissimo ,
Reliquis repudiatis procis , catamitis , improbis .
Ego Regius gener , ego jam sceptro , ac diademate
Insignis , ego jam diviti successor regiae ,
Ego Acrisii opum legitimus haeres . quid pessimi
Invaditis aliena ? io , Argivi , accurrite simul ,
Adeste Regi , ac improbos bibaces in fugam
Versos sequimini , caedite , trucidate , extinguite .

Br. *Quid*

Br. *Quid contumelioſius ſuperbiloquentia*
Tanta? vel eſſe mihi quid intolerabilius poteſt?
Quid tu Pyracmon? emori mavis miſer ſimul
Caedi additus tot immerentium? vel ut decet
Fortem, bonumque, pellere injuriam, & ultor tuae
Gentis, ſcelus durum, ac nefandum tollere funditus?

Pyr. *Egon? aeſtuans acri dolore dudum cogito*
Teterrimam peſtem modo excidere: diu, diu
Pertulimus immanem Tyranni feritatem horridi.
Age Steropes, Bronteſque, circumſiliamus leves:
Jam malleis oportet his tempus perrumpere
Utrumque, caeca frontis & refodere vulnera;
Ut robur ictum undique ſecuribus, nunc concidet.
Jam jam ſequimini: tu latus laevum, tu dexterum,
Adverſa pulſabo ipſe tempore eodem ora graviter.
Monſtrum peribit hominibus hodie inviſum omnibus,
Vitaque nunc mercabitur Lyaei munera.

Poly. *Congredere jam minax, tonans verbis, tutus procul.*
Captum ore glutiam, volabis vel ſparſus diu
Per nubila. fugax, bella quid geris? ſequar, ſequar.
Habeo, teneo, periſti. abit pro diſcerpta manu.
Reliquit ori bucceam. quin tandem comminus
Committeris? laſciva circuit vulpecula
Fugitans, ſtatariamque metuit pugnam callida.
Tamen habuit. inane cape ſolium inflictum tempori.
Tuque obliga vulnus. trahe, trahe humandum alium pede.

Haba!

Haba! ebrii unum sobrium tot pavitant, ut canes
Leonis aggressus timent collatrantes procul.
Pyr. *Facite impetum, circumdate obsessum, & contundite,*
Malas, agite, findite feras, torvas findite genas,
Rictu excutite molas cruento exertas, horridas,
Plagis sonent tempora novis, caedite, sternite ferum,
Inhospitalem, Anthropophagum, hominum osorem, ac Deûm,
Trucem suorum victimarium. Poly. *Fer opem, pater*
Neptune, pereo jam miser. Pyr. *Ditem potius voca:*
Diti immolo, nigrisque Manibus atram belluam.
Tandem ruens vasto ferit pectore moles humum,
Rugit cruentus animam agens, cadaver linquite
Pastum feris immanibus; vos sed discumbite
Vestram, illiusque portionem potantes meri,
Ac naeniam mecum canite laeti Cyclopeam.

Pyracmon Polyphemum humi afflictum, atque interemtum jocose alloquitur.

PYRACMON. CYCLOPUM turba.

Pyr. *AGe, surge Cyclops,*
Positus quid humi,
Longus ut es, jaces?
Fumant positis lancibus exta,
Patulis nec dum naribus afflant;
Aurita sonant pelues nec dum
Crepitantes tua tempora circum.
Mecum rursus conclamate.
C.T. *Age, surge Cyclops,*

Poſitus quid humi,
Longus ut es, jaces?
Pyr. *Numquid longo feſſus ludo*
Reficis ſomno te ſopitum?
Somno infelix heu lethali
Torpent, video, membra ſepulta.
Altius iterum conclamemus.
C.T. *Age, ſurge Cyclops,*
Poſitus quid humi,
Longus ut es, jaces?
Pyr. *Ergo poſthac laetas numquam*
Paſtor ages ad ſaxa capellas
Dumoſa vagus, nec reſonabit
Per opacas cava fiſtula valles,
Nullis umquam garrula ſaeclis.
C.T. *Age, ſurge Cyclops,*
Poſitus quid humi,
Longus ut es, jaces?
Pyr. *Spargite dulci membra Lyaeo;*
Glaucus ut olim gramine tactus,
Redivivus erit ſparſus Jaccho;
Metuo tamen heu, metuo, ne mox
Epulas omnes ſorbeat, & nos.
C.T. *Age, ſurge Cyclops,*
Poſitus quid humi,
Longus ut es, jaces?
Pyr. *Frigidus orat tranſmiſſurus*
Horrida Cyclops ſtagna phaſelo;
Fruſtra; molem non capit alveus.
Superis ergo pulſus, & Orco
Non admiſſus, nullibi eris miſer.
C.T. *Age, ſurge Cyclops,*
Poſitus quid humi,
Longus ut es, jaces?

Exanimatus pavore cum ſe e turba Cyclopum jam inter ſe ipſos ſaevientium confeſtim ſurripuiſſet Acriſius.

ACRISIUS ſolus.

VIvo ambulans? an, ut ferunt manes ſuis
Exire luridos ſepulcris, mortuus
Erro? ubi miſer ſum? obiine? vivo ego jam; ſed heu
Comitum cohors ubi? periit omnis reor.
Hoccine hominum tellurem alere? prob Juppiter!
Tumultuantibus meri propter cados,
Ac ſe intuentibus oculo minaciter
Torvo Cyclopum ducibus, exceſſi ocius
Vix integer, vix compos animi, territus;
Numquam cor aeque inhorruit, ſanguis ſuper
Intra coactus viſcera obriguit gelu;
Nec adhuc metus parcit quatere praecordia.
Quid heu ſi Jaccho fervidi, Lapithae velut,
Aggreſſi ahenam nunc domum, miſeram patri
Abducerent? non unus Argos Dis tenet
Raptor puellarum, metuere tunc ſinam
Demum, cita rate cum revectos audiam
Aethnam reveniſſe uſque, vel mari obrutos
Periiſſe, ſquammigeris pecudibus pabulum,
Mergiſque edacibus pelagivolantibus.

Oſtendit Chorus nonnumquam in eos potiſſimum fortunam ſaevire, quibus maxime fuerit benigna.

CHORUS.

UT nihil laetum diu,
Dii fidem veſtram! manet;
Quin beat quem Sors magis,
Quem parem Superis vehit,

Hunc

Hunc repente, turbinis
More furentis, turbida
Saepe correptum opprimit.
Quem pupugit numquam veniens
Scindit hunc gravius dolor,
Indomitus velut equuleus,
Cum foditur ſtimulis novis,
Inſolens ferociter
Tollitur exſultim ſolo.
Vidit Acriſio hoc nihil
Laetius umquam Sol, terens
Volucribus caelum rotis,
Unde hominum tuens, refert
Cuncta Jovi, iſque Aegide notat,
Quicquid agunt, ſantur, putant,
Oblinens atro vitium,
Rectum ac albo inſigniens;
Nunc quot heu premitur malis!
Imminens fatum hinc ſibi,
Hoſtium, hinc metuit minas,
Coelibemque flet unicam
Natam, ac orbatam domum.
Quin &, unde popoſcit opem,
Nunc Cyclopas horridos
Effugit exanimis metu.

ACTUS IV.

Attonita ſecum loquitur Danaë, cum e turri, quo in pluviam auream mutatus penetraverat, Juppiter evolaſſet, mox omnia Nutrici enarrat.

DANAE. NUTRIX.

Dan. QUO *fugit heu, quo fugit?*
Elapſa manibus ut avis,
Abiit volans, ubi quaeram?

Nuſquam

Nusquam heu videtur, nusquam,
Vigilans loquor? an illudit
Imago somniantem?
Age, excito jam me, atque
Somnum excutio, jam cerno,
Tango, ambulo, audio me
Jam nunc loquentem, an fallor?
Nutrix age, mea Nutrix
Perii. Nut. *Quid est?* Dan. *Quae vidi!*
Nut. *Quid, mea, stupes?* Dan. *Heu.* Nut. *Fare.*
Dan. *Jam jam occidi.* Nut. *Miseram me.*
Quiesce alumna dulcis,
Quiesce, tingit quantus
Te pallor, eloqueredum,
Quid passa? Dan. *Juppiter.* Nut. *Te,*
Mea, sospitet, quid trepidas
Exterrita? quid horridula
Riget coma? quid hoc? eheu.
Dan. *Hic ipse, Juppiter ipse.*
Deliquit animus. O quae
Spectare contigit! vix,
Dum cogito, mihi vix
Credo, preces piae a Diis
Quid non queunt? Nut. *Exanimat*
Pavidam mora, age dic tandem.
Dan. *Jam cellulam, impedit pavor me proloqui,*
Dicam attamen, pedem intulissem cum modo,
Supplexque prospectans plagam extremi aetheris,
Sol unde currus excitat, linquens mare,
Sacrisque precibus, quas mihi Nutrix, beans
Me sponte tanto munere, dedisti, Jovem
Superum omnium longe supremum devocans
Caelo, rogarem, opem mi ferret Deus;
Nova feram, inaudita, fidem & exsuperantia:
Pelago rosea nubes procul se sustulit,
Qua nulla hilarius pingit aëra caerulum,
Plu-

Pluviosa non ipsa decus Iris nubium,
Auroraq mater lucis aut ipsa igneae;
Ac visa mihi magis, magisque accedere
Appulsa ventis levibus, avis ut advolat.
Mirata spectabam, nec id sine numine
Rebar, pependit ilicet prope culmina
Aëria turris aereae cum immobilis.
Rapuit stupor tunc animum; & ecce ros sacra
Jam nube primum decidens sensim levis,
Tenuit velut cydonium lanugine
Pubescit, aut olus pruinis albicat,
Sparsit fenestra infusus aura, caerulam
Pallam colore luteo, mica ut nitet.

Nut. *Quid hoc? fidem Dii vestram opemque! age, loquere:*

Dan. *Crebrescit IMBER diffluens mox AUREUS,*
Illapsus undique, penetransque, qua domus
Junctura, qua diem inferunt spiracula.
Mentis mihi quid fuerit ibi tum, cogita,
Concreta cum pars, grando ut aurea, crepitans
Circumque resiliens peteret ultro sinum.
Obrigui, ac ipso auro magis tunc pallui.
Sed ubi animum tandem recepi perditum,
Munus rata Deum, subdidi explicans sinus.
Aurumque colludens, micansque sedula,
Flavis sonansque rivulis fluentibus
Ignara sponte condidi in gremium mihi.
Legens, ubique quod jacebat, protinus.

Nut. *Sum nulla, inaudita audiens, sed quid super?*

Dan. *Sunt levia Nutrix, quae locuta sum, prae iis*
Quae dicam. Nut. *An est quod majus?* Dan. *Ausculta, audies.*
Caelestibus nam dum, memor adhuc me pavor
Terrificat, opibus gaudeo, tremulum, leve,
Fulvum intuens aurum, exsilit subito evolans
Id omne, crederet quis hoc? pereunt opes,

Versusque

Verſuſque juvenis aſtitit, niſi is Deus
Vetuiſſet, animula attonita abiiſſet metu;
Fuique vocem audire tunc viſa illico:
Danaë, Danaë, animo timores diſcute;
Adſum ego vocatus ipſe caelo Juppiter,
Qui templa Olympi perſtrepo cava fulmine.
Miſeratus huc advenio tibi opitularier.
Nut. *Num ſomnians haec ait? an audio ſomnians?*
Dan. *Sic fatus admoto fovens trepidam ſinu,*
Utraque mulſit os manu, animum ac reddidit.
Rurſuſque coepit ſic loqui: mortalium
Indigna virgo nuptiis, nubes Jovi;
Geſtiſque puer ex te editus Solis domum
Utramque luſtrabit ſtupendis aliger,
Armatus atque manibus immortalium,
Saevaque caeſa Gorgone, hoſtium agmina,
Aſtricta glacie ut flumina, tenebit metu.
Eſt maximus, qui ſuſtinet caelum, ſenex,
Demit ubi Sol equis jugum levipedibus,
Unde Heſperus dux ſiderum exilit vadis.
Claudens hic hoſpitio domum nato Jovis,
Monſtri rigebit ore viſo territus;
Eritque terris ſe erigentem ad ſidera
Vaſtam hominis effigiem videre ſaxeam;
Avum quoque, ſed incautus, interimet ſuum.
Hic ſaucius dolore torpuit animus,
Carique reſperſit oculos funus patris.
Solatus inquit: profer hinc, Danaë, caput,
Mecumque ſuſpice, ac locum oſtendens, ait:
Stellatus illic uſque fulgebit puer
Labore functus, te quoque manent aſpera;
Ejecta namque fluctibus patria procul,
Regis famula, dein uxor urbis arduae
Longinqua pones moenia, futurum eſt ubi
Regnum diu, populiſque multiloquis caput.
Haec elocutus, iterum adhaeſit applicans

Se collo, apis ut arguta consîdit thymo,
Tenuique nectar murmure exhaurit legens,
Mox avolans oculis, reliquit spiritum
Desiderii, amorisque, Nutrix, jam nihil
Dolet coërceri, quid ego vocis sonos,
Quid motum, & oris decus adoriar eloqui?

Nut. *Lux unde modo sacra fulgeraret, territa*
Mirabar, unde tantus hic odor novus
Late per omnem dulce spiraret domum.
Sed quid? quid hoc alumna? resîdet adhuc nitor
Sparsus mitella, scobs ut aurea? Dan. *Exime,*
Sensim exime, vide, sed vide, Nutrix, tamen,
Roris, nefas, ne decidat aliquid sacri.

Nut. *Eburneam rape pyxidem, aut ex arculis*
Aliquam, sed exterge; bene est, serva, vides,
Auro praeit quantum hoc, stupet quo hominum genus?
Ornaberis diademate, id equidem auguror;
Abiens reliquit capite regium decus.

Dan. *Quotidie eadem prece rogabo saepius.*

Nut. *Ita faciendum censeo.* Dan. *At quoties putas*
Fas esse? Nut. *Ter, mane semel; iterum cum dies*
Medium rotis caelum terit ferventibus;
Dein ubi aderit nox, tertio, tunc maxime
Furtim revisere Superi terras amant.

Dan. *Noctis mihi tempus quoque gratissimum;*
Duo sed relinquam reliqua non ego tempora.
Quid saepius si devocarem? Nut. *Haud fas foret;*
Caelestibus etenim est numerus hic amabilis.

Dan. *Animus tamen praesagit ingens nunc malum.*

Nut. *Expectora metum penitus omnem tibi.*

Dan. *Praesens scio jam poena, Nutrix, me manet.*

Nut. *Expue nefas, alumna, melius ominans.*

Dan. *Plaudens cor intimum latus, cladem monet.*

Nut. *In te quis unquam quippiam, Jove praeside?*

Dan.

Dan. *Quin ipse nuncians metum injecit Deus.*
Nut. *Aderit tibi, nec uspiam linquet suam.*
Dan. *Patria carendum semper hei, Nutrix, mihi.*
Nut. *Una est parens terra omnibus, ubi ubi fueris.*
Dan. *Domoque, comitibusque vidua aequalibus.*
Nut. *Saepe est ut exteri magis ament te tuis.*
Dan. *Famularier servam heu genus me regium?*
Nut. *Jam jam futura domina, nequicquam doles.*
Dan. *Age, oscula, negata mihi post, da, dum licet.*
Nut. *Tene ego sinam sine me ire quo fatum jubet?*
Dan. *Tuaeque memor alumnae, ut usque sis, precor.*
Nut. *Nisi ipsa fuero comes, mori quid nunc moror?*
Sed cur metuis, extrema fortunaverit
Tibi si Deus? quin etiam eum, atque etiam roga.
Dan. *Secedam: in uno omnis mihi spes est Jove.*

Canit Chorus quantus sit Amoris furor, ejusque breviter pingit formam, & ornatum: postremo eum rogat, mitis sit erga genus humanum.

CHORUS.

Quis te, Cupido,
Non paveat, ipsum
Facula liquefacis si Jovem,
Imbremque solvis in Aureum?
Quam, ceu pusilla per nemus
Nocturna scintillat volans
Lita volucris caudam igneo
Fulgore, lascivus jacis
Passim per orbem dissipans.
Heu quanta surgunt
Incendia e parvo
Ignis latentis semine!
Nec est, cui semel haeserit,
Ut excutiat ardorem;

Sed, ſicut oeſtro percitus,
Errat furens;
Nemo tamen non appetens
Ultro uritur:
Es dulcis adeo puer!
Nam ſponte quis non advolet
Amore ſaevo ſaucius,
Quocumque ducis perſequens,
Si te ſemel conſpexerit,
Os purpura velut illitum,
Auroque fulgentem comas,
Ac vice oculorum ſidera
Refixa caelo, atque inſita
Sub fronte, natus es ubi puer
Alis decorus?
Tunc levi
Sed numquam inani cum pharetra,
Ardent ubi tot ſpicula,
Niveis rubent
Plumae quot humeris tibi leves,
Oras per orbis ultimas
Sparſiſti amores ſeminans,
Unde omnia edita germinant.
Quare ſator rerum es puer,
Hominum parens, ac Numinum,
In caelo, in undis, in ſolo
Terrarum amabilis,
Idemque formidabilis,
Lenis modo, modo aſper, fluens
Lepore, moerore fluens.
Ut ſuggerit apis cum favos,
Eademque figit vulnera.
Tibi nec ſatis regum domos
Reviſere potentium,
Quin pauperum ſub culmina
Furtim volas.

Gregis unde cutas abjicit
Flamma calefcens rufticus,
Silvifque fub frondofis
Solatur ignes cantibus.
Quid loquar, ut eloqueris
Dulcis per aures omnium?
Te intelligit gens barbara,
Te belluae, volucrefque vagae,
Quae fimul adeft ver floridum,
Tuofque reditus fentiunt,
Praegeftientes
Nitidum per aëra tinniunt.
Sis o placidus, & amove
Diros furores,
Sufpendia, cruentas neces,
Lapfufque praecipites. fatis
Sint tibi querelae,
Fletufque, & irae gaudiis
Permiftae amantium.
Sed cur in aurum liquitur
Nunc Juppiter? an auro, ut fides,
Ut jura, vincitur
Quoque pudor? Utinam
Hoc mater unum
Tellus in auras
Numquam extuliffes malum!

ACTUS V.

Exponit flebili voce Nuncius, quibus fuerit modis extracta Danaë ab Acrisio e turri, & in arcem ligneam conjecta, marique, ac ventis commissa.

NUNCIUS. CHORUS.

Nun. *MECUM quis eheu*
Collacrymet? humor
Haustus sed omnis
Reliquit arentes genas;
Dolor tamen animo gravis
Infixus haeret.
Ch. *Quid heu mali? quid hoc?*
Nun. *Vidisse tantum,*
Tantum nefas? Scytha nihil umquam
Iratus hostis tale.
Ch. *Misere ut dolet, rogabo.*
Nun. *Eheu.* Ch. *Quid? oro te, quid hoc? age, fare?*
Nun. *Immane, barbarum.*
Pater hoc, pater?
O virgo. Ch. *Facinus quod tam atrox?*
Nun. *Quin exsecrandum nefas*
Rejecit unda respuens?
Sol ipse quin aversus
Refugit,
Unde oritur occidens?
Ch. *Exordiens, age loquere.* Nun. *Loquar ego, loquar*
Infanda. Saevi carceris custos velut,
Rex ipse lustrans parietes aeneae domus,
Cautus dolos, ut hostium obsessus timet,
Aut pastor irrepentis insidias ferae,
Cum obstruit ovilis septa vafer obambulans.
Visus fuit videre suspiciens procul

Caput

Caput viri, Danaësque prolatum simul
Celsa e fenestra, quam plagae communiunt
Ferreae; pavor oculos puto fefellit senis.
Ch. Ut, saepe multi somniant id, quod timent.
Nun. Frendit furens, spumas agit ac ore horridus,
Ardetque, velut ignis, senilis pupula.
Ait haec rabie anhelans, ferus voce insuper:
Fossis, cuniculisque subterraneus,
At at, habet arcem vix positam adulter, sequar,
Sequar ego refugientem sub umbras Tartari.
Dixit, diuque circuit, an ullum foret
Extra cavum, valloque militum obsidet
Late loca, effugium esset ut nullum improbo.
Mox, ipse quam ferebat usque, ut janitor,
Clavi reserat adamantina parvas fores.
Ingressus, ut canis acer, indagat specum,
Obliviosior nihil reputans senex
Ex aere solidasse sola solido Mulcibrem.
Nusquam ubi videt quicquam daret quo se furor,
Natam aggreditur ipsam pater trepidam ferus.
Ch. Eheu pater natam? Nu. Necet ut atrox. Ch. Necet?
Se parricidio ut parens natae inquinet?
Danaën genitor? heu miseram! Nun. acutos ter suae
Admovit enses filiae jugulo impius,
Ter destitit, cruenta atrocius nece
Jam moliens animo scelus. Ch. Quod majus? heu!
Nun. Saevum, nefandum. Ch. Dic age. Nun. Abreptam novis
Danaën modis, numquam meminit animus feri,
Numquam misellae, quin cor absumat dolor.
Protraxit ad vada pelagi. Ch. Genitam parens?
Nun. Arcamque jussit pineam ilicet ingredi.
Ch. Quorsum? quod heu trux imperans? quid cogitans?
Nun. Manabat ore virginis fletus miser,
Formata ut effigies nivea hominis fluit

Radiis liquefcens Solis icta flammeis ;
Torvumque fupplex tabidula patrem intuens,
Mene, inquit, undis, me ne miferam extinguier ?
Ah te, perit mecum nifi pietas, rogo,
Caefam tegat humus, fine, fine, moriens ego
Hoc grata munus auferam extremum patris.
Heu me furenter afpicit, igitur mari
Jactata fcopulos inter infelix diu
Natabis efca pifcibus, Danaë, feris,
Fluitans vago difperfa membratim falo,
Dudum beata. Haud paffus ulterius queri
Natam ipfe ter Jovis vocantem numina
Brevi alveo impactam pede in vada propulit.
Ch. *Crudele, inauditum, nefarium fcelus!*
Nun. *Et ecce fine nube intonuit, atque aequoris*
Tranquillat undas ventus afpirans levis,
Claufamque littore abftulit in altum ferens.
Ch. *Io mifella, io puella regia*
Sortita qualem lucis exitum occidis!
Nun. *Ac velut aquofa nube cum Sol abditur,*
Caelumque mugit trifte manans imbribus,
Sic nulla profpicitur ubi, lacrymabilis
Exoritur undique fremitus. Danaën nemus
Circum refultat confitum, Danaën cavae
Rupes, pelagus omne Danaën, Danaën refert;
Quin ipfe tandem victus evellit comam,
Barbamque obortis humidam lachrymis fenex,
Sefeque rapuit, ac domum Cyclopeam
Ingreffus ipfe, exhorret hoftiles minas,
Civefque natae vindices metuit fuos.
Utinam graves, utinam pares fceleri luat
Poenas nefandus: quae tamen fceleri pares?
Ch. *Infanda refert.* Nun. *Heu tamen acta.*
Ch. *Saevus ne fenex magis? infelix*
An virgo? Nun. *Nihil faevius hoc eft,*
Nihil atque infelicius illa.

Ch.

Ch. *Patris infelix filia saevi,*
Quo te miseram nunc maris aestus,
Adigunt, quo te flamina venti?
Vagus o utinam navita rediens
Obvius esset, Phocas vel qui
Procul hinc captat, te nodosis
Appulsam maculis deferret,
Regemque bearet
Insperata conjuge laetum.
Specula velut aëria praeceps
Incidit ipsis retibus olim
Britomartis, amantem Minoa
Dum fugit exanimata sequentem.
Ite per altum, veligeras citi
Solvite puppes, scandite, pellite,
Verrite latis aequora tonsis.
Quaerite circum, sicubi forte
Ejecta vagis fluctibus errat
Sub opacis, heu, sola cavernis;
Aut immobilis inflicta vadis
Haeret brevibus, mortua nec dum
Ante diem tumulatur arena:
Quod si te movet, Amphitrite,
Sors immeritae saeva puellae,
Tangit si te regia proles,
Formosaque coetu comitari
Gaudes formoso, venit en tuis
Virgo digna choreis.
Non hac, nuper numina ponti
Inter quae colitur, Cadmeis
Nitet ore magis, candida quamvis
Inter virides luceat undas,
Micat ut coelo luna sereno.
I Dea curru delata levi
Per mare labens, miseramque leva.
Tamen, utcumque est, seu crudeli

Fato

Fato occidis, es ſeu caeleſti
Ope in aeternum ſervata decus,
Nobis luctus, nobiſque dolor,
Lacrymae nobis, & querimoniae
Uſque relictae, funeſtabunt
Orbatam, te propter, vitam,
Omne per aevum.

Nun. *Ite, atque alios ſumite cultus*
Paſſiſque comis iterate novos
Queſtus, adductis liveſcant
Pectora palmis.
Numquam, poſita ex quo ſunt tantae
Urbis moenia, tantus moeror
Conſternatam perculit urbem.

Ch. *Jovis, o Melpomene, decus,*
Roſeo vincta cothurno,
Lyra cordi cui lugubris,
Delatum hoc tibi munus
Faxis perpetuum, rogo.

F I N I S.

ANTONII THYLESII
CARMINUM
LIBRI DUO.

ANTONII THYLESII

CARMINUM

LIBER I.

AD JOH. MATTHAEUM GYBERTUM
Clementis VII. P. M. Datarium.

I.

OCTIS nobilitat ſacer libellis
Illos ſaepe poëta, vita quorum eſt
Segnis, mors velut, eripitque morti
Poſt mortem inſuper & facit perennes.
Tantum muſa viri poteſt diſerti!
Contra nunc ſed ego peto, GYBERTE,
Ignotum celebrare me poëtam
Per Te, cujus in Urbe, & Orbe fama
Indefeſſa volans canit benigne.
Quare hunc ſic Tibi dedico libellum,
Non ipſe ut capias decus, ſed eſſe
Per Te nobilis ut queat libellus.

II.

Ab Aenea rogatus Achaemenides Ulyssis socius lamenta exponit, irasque Polyphemi coecitatem deplorantis.

HOc quoque, Achaemenides, referas, timor omnis abesto,
Aequora namque tenet jam classis, fare age, Cyclops
Quos fremitus, miseros solitus quos edere questus,
Lucis inops errat dum cassus lumine, & heros
Exanimis procul alta petens effugit Ulysses.
Nate dea, Teucrum decus, & spes certa, fatebor
Sospite quo numquam Neptunia Pergama flammis
Consedisse; juvant quando haec, quae saepius hausi
Auribus, expediam dictis, praecordia quamvis
Pulsat adhuc, probibetque pavor audita profari.
Est prope spumantes fluctus sub rupibus Aetnae
Spelaeum scopulis super impendentibus ingens,
Dira domus, suffixa horrent ubi terga ferarum,
Brachiaque informi dependent squallida tabo.
Inde ferus, cum vix aperit Sol aureus Orbem,
Egreditur pecudes inter, vastusque recumbit,
Qua salis assiduo pulsu cava saxa resultant.
Hinc procul e densis latitans ubi conditus umbris
Errabam, tales jactantem voce querelas
Auribus his tacitus suspensis saepe notavi.
Invisum Superis caput hoc cur parcis in undas,
Lethaeas undas, tandem demergere, siqua
Es dea Trinacriae, quae rapta silentibus umbris

Im-

Imperitas? memini queſtus audiſſe parentis,
Armatuſque animis ingentibus ilicet ultro
Accurri laturus opem, timor ante ſed illum
Abſtulerat: rurſus dic mecum, fiſtula, carmen.
Aut pater altitonans unum e tot millibus ignem
Fulmineum, tibi quem manus haec formaverat olim,
Incute, ut immani transfixus verbere, vitae
Quod ſupereſt, reddam, placitaque in morte quieſcam.
Enceladus quondam velut actus turbine vaſto
Mole ſub hac flammas efflat latere uſtus, & ardet
Saecula tot: numquam Jovis ira extincta quieſcit.
Applorans rurſus dic mecum, fiſtula, carmen.
Tam procul Eois ſurgens rubicunda tenebras
Diſpulit ore nitens roſeo Titonia conjunx,
Undique & extinctus ſtellarum diffugit orbis.
Mox ruit, elabenſque flagrantibus exit ab undis
Extremas radiis luſtrans Sol igneus oras,
Et tremulis fulgore vadis accenditur aequor,
Impellunt animae quod leniter aſpirantes:
Omnia quae quondam fuerant mihi dulcia viſu,
Quae nunc perpetua pereunt caligine merſa.
Applorans rurſus dic mecum, fiſtula, carmen.
Plurima per ſilvas errat vaga turba volucrum
Nativis depicta coloribus, illa nec uſquam
Conſpicienda fluit celeri per inania lapſu:
Argutis tantum reſonant loca vocibus uſque;
Tuque arguta iterum dic mecum, fiſtula, carmen.
O nemus hinc illinc ſurgens ſuper aethera, quondam
Grata quies feſſo, cum ſtratus gramine molli
Suſpiciens teretes ramos ſuper impendentes

Gaudebam viridi specie resupinus in umbra.
Hic hederae serpunt molles, hic arbutus antris,
Eminet hic fugiens in caelum garrula pinus,
Cum levis hirsutas frondes movet aura favoni.
Garrula tuque etiam dic mecum, fistula, carmen.
Obstrepit ecce cadens saxis manantibus humor,
Et salebris offensa procul respondet imago.
Ite simul prope me pecudes, simul ite capellae,
Lanigerae pecudes, hirtae, simaeque capellae,
Pascite propter aquas, hic mollia pabula campi,
Hic dumosa viret rupes, ne vis fera venti
Praecipites summa specula deturbet in undas,
Ne lupus insidias circum malus investiget:
Ite simul prope me pecudes, simul ite capellae.
Tu quoque pelliti custos gregis, ardua, pernix,
Strenua, fida, sagax, venatrix, effera, pugnax,
Comminus occurrens fures age, candida Leuce.
Dulcius hoc iterum resonet mea fistula carmen.
Caeruleo surgunt candentes gurgite Nymphae,
Stellantes nox picta sinus ubi fusca recondit;
Quas inter, mea cura, venit Galatea sorores.
Hanc numquam vitreis e fluctibus egredientem,
Ceu quondam solitus fueram, spectare licebit.
Et nunc illa novos casus miseratur amantis,
Assidet & forsan, sed supprimit ore querelas,
Ne mea praesenti laceret praecordia luctu.
Dulcius hoc iterum resonet mea fistula carmen.
Jamque procul visus tristes agnoscere voces,
Et gemitus jam saepe meas gravis impulit aures.
Quandoquidem unanimes pariter conjunxerat ambo
Fidus amor, pressitque tenaci compede vinctos.
Ex quo levis adhuc matrem comitatus euntem,
(Nam-

(Namque juvat meminisse meos, mea fistula, amores)
Conspexi roseis carpentem lilia palmis,
Et strophio religata comas formosa nitebat.
Dulcius hoc iterum resonet mea fistula carmen.
Tunc primum rudis insolito jactatus amore
Errabam, memini bis denas condere noctes,
Bisque dies denos solis sub rupibus Aetnae.
Nec minor, Aetnaeis quam rupibus aestuat ignis,
Gliscebat tenero sub corde Cupidinis ignis.
Inspexi primum liquidis tunc fontibus ora,
Florebat malis cum nondum pulchra juventus,
Luxuriemque comae fingebam laetus opacam.
Te quoque tunc primum modulans, mea fistula, cantus
Edocui, quibus obstupuit genus omne ferarum,
Atque evulsa procul radicitus affuit arbor.
Tum vaga praecipites tenuerunt flumina cursus,
Et mea victa novis concentibus, effera quamvis,
Nata mari quamvis, properans e fluctibus ultro
Adnabat, dolor est, haec & meminisse voluptas.
Frigidulam ab quoties, trepidamque amplexus in acta
Nusquam amittebam, donec suspenderet altam
Luna facem, & tremulis splendesceret ignibus aether.
Tanta mihi quae nunc ciderunt gaudia, nec te
Aspiciam posthac levibus super aequora plantis
Nereidas inter blandas agitare choreas.
Tristius extremum repetat cava fistula carmen.
Vivite montivagi Panes, vos vivite Nymphae.
Ille ego sum Cyclops Siculae modulator avenae,
Pascere doctus oves, calathosque intexere junco,
Et canibus lustrare sagacibus omnia silvae,
Viribus invictis quondam, quae cuncta nefandus
Abstulit in tenebras rapiens mihi noctifer atras.
Tristius extremum repetat cava fistula carmen.
Stultus ego! Eurymides praedixerat omnia vates:

Infelix Cyclops, Ithacus tibi frontis honorem
Demet Dardaniis veniens rate vectus ab oris.
Quae, nisi demta foret mihi mens prius, evitassem.
Venerat, & blando celans immania vultu
Insidiis animum rapuit malus ante, dolosi
Tristia dona ferens nimium pretiosa Lyaei:
Nectar erat dulci mihi nectare dulcius Hyblae,
Et ceu Lethaeo dilutum flumine sensus
Eripuit, circum visi concurrere montes,
Et remeare vadis refluentibus Acidis unda;
Tum geminum caput attollens pecus omne per aequor
Cernere erat passim liquidis colludere campis.
Jamque sopor pressit languentem, sponte nec inde
Territus exsilui, caecaque in nocte volutus,
Caede madens, ustusque genas, ferus, anxius, amens,
Voce fremens, miser errabam, ruit undique silvis
Turba minax, nec quo se vertat, conspicit usquam.
Ille etenim insultans, victorque fugacibus Austris
Vela prius procul hinc dederat levis ales in altum,
Atque ingrata sui monumenta aeterna reliquit.
Tristius extremum repetat cava fistula carmen.
O pater, o pelagi regnator, siccine inultum
Me sinis? invisi navem praedonis adactam
Quin rapis huc nobis perdendam? vulsa videres
Corpora jacta manu, pontoque immersa cruento:
Jamque volant passim correpta cadavera raptis
Visceribus, rivique fluunt jam sanguinis atri;
Tum capitis diri direptum lumen utrumque
Disjicerem, poenas lueret, quas repperit ipse,
Suppliciis quando nihil est his tetrius usquam.
Tristius extremum repetat cava fistula carmen.
Vel tu, siqua mei tangit te cura, procellas
Injice, ut impulsus per saxa furentibus Euris
Frigidus exhalet vitam sine honore sepulchri.

Quod

Quod ſi fata negant, patrioſque reviſere portus
Conſtituunt, longis, duriſque laboribus actus,
Da, Pater, amiſſis ſociis crudelia paſſus
Hoſpitia, ignotaſque pererret naufragus oras.
Quin etiam exhauſtis erroribus in ſua poſtquam
Regna revectus erit, manus impia morte cruentet.
Haec horrenda fremebat atrox Polyphemus ad undas.
Quae mea ne poſthac quaterent tremefacta pavore
Pectora, tu tandem veniens dux inclyte Teucrum
Eripis, & dira ſervas a morte receptum.

III.

ARCHINTI Hortulus.

FEſſus eram, bibulis licet auribus inter eundum
Haurirem, quaecumque meus Corvita ferebat,
Jucundus, ſi quiſquam alius, facundus & idem;
Diva animum excoluit cui Pieris, atque in utroque
Juſſit ut excellens ſermone, Graja Latinis
Adderet, & patriam ſtudiis decoraret honeſtis:
Cum mihi per tempus profert ſe Archintus agendis
Spectatus cauſſis, ſeu ſacris, ſive profanis,
Nec tamen a Muſis quicquam ſemotus, & ambo
Quo properant? melius ne pati nunc pulveris hauſtus?
An aliud, ſuadent quod tempora forſan, & aeſtus?
Haec ait, & dextra pariter, laevaque moratur
Injecta geminos, ceu polypus acer, & ad ſe
Non hercle invitos trahit ille, ſequemur? ego inquam.
Qui potis inquit eris meus hinc avellier uſquam?

Vestibulum ingredimur, mox Hortulus excipit herbis
Fertilis, unde halant varii, nova germina, flores;
Quasque solet Paean, senior vel filius olim
Colligere, & succis morbos depellere taetros,
Queis calor extinctus redit in frigentia membra,
Pallor abit saevo revocatis Manibus Orco.
Multaque frondosis viret haec arbuscula ramis
Buxifero quondam procul huc advecta Cythoro,
Materiam unde faber serratis dentibus aequans
Mundiciem in capitis format, comtumque capilli.
Vertit & hanc circum tornans stridentibus armis,
Quae matris retinet nomen, seu conditur illic
Gurgitis esca mali, irritamentumque nepotis,
Quo scabies magis increscit vesana palati;
Sive Euros, Zephyrosque notant spirare per aequor
Nautarum vaga turba, silent licet omnia ventis.
Artificis ferro nitet haec detonsa bidenti,
Surgit & (horrendum) varias imitata figuras.
Frondeus ingressos terret ferus ora Colossus,
Saevit & allatrans canis asper non minus, atque
Persephones rabiem cujus male sensit amator.
Navigat hic ingens mare corbita, alta videres
Carbasa tenta Noto, distentos undique funes;
Nereides prope consurgunt, ceu cum vada quondam
Caerula prima novo sulcavit flamine puppis,
Abductura gregis decus ingens, quo Thetis alma
Tempore Pelaeo correpta cupidine sensit
Quid sit amor, gelidisque exarsit tota sub undis.
Nec mora (tanta repente medullas flamma perussit)
Enatat, inque atram fugiens mutata figuram,
Falleret ut centum Nereo genitore sorores,
Saxa per, & cautes, & salsas labitur undas;
Ab-

Abditaque in scopulis latebrosis dulcia carpit
Furta, nec undanti meminit se reddere ponto.
Quid loquar & Dryadum facies? Satyrique bicornis?
Diceret hunc quis nôn Veneris stimularier oestro?
Intortosque sinus, spirisque ingentibus angues?
Et circumtonsos orbes, simulacraque caeli?
Ardua quid referam sacri fastigia templi?
Est ubi, quem dixisse nefas, ne ludicra veris
Miscere, & levibus confundere sacra, sit ingens
Relligio, sed quo nascente pericula mille,
Mille vias lethi vitavimus, ante reflexo
Poplite suspiciens tristi vir flebilis ore
Pectora contundit scopulo, ferus adjacet una.
Omnia quae formata licet simulataque, dices
Mortua non haec sunt, non haec sine motibus esse.
Nam crescunt, pariterque vigent, & suppetit humor
Cuique suus, cunctas nutrix alit ubere eodem.
Quod neque Praxiteles mira quae fecerat arte
Contigit, aut tabulis quascumque probavit Apelles,
Sive luto quisquam, fulvo seu claruit auro;
Haec, quando numquam sunt aucta vigoribus ullis,
Vivere ne vere affirmes, quae nulla moventur.
Caetera me rapiunt, & passim lumina sistunt.
Quae Mirtus Veneri, quae grata est Vitis Jacchо,
Utraque formosa est; gracili nitet altera ramo,
Frondibus & pariter positis consurgit acutis,
Semper odoratis, semperque virentibus îsdem;
Altera condensat scenam diffusa, virensque
Laeta comam aestivos defendit tegmine soles.
Nil tamen oblectat me valdius, atque virenti
Praetentus paries hedera, quae plurima lapsu
Multiplici serpit lambentibus omnia ramis,
Grata Deo, mentis qui curas eluit acres.
Namque novercales hac tectus parvulus iras
Effugit, Thyrsos ornat qua nunc memor, inque

Crateras torquet, curruque, & Tigribus aptat;
Dat quoque ferre suis, sibi nec Deus invidet illam,
Vestit at impubesque genas, crinemque madentem,
Ne rapidi exurat faciem vis ignea Solis.
Vosque Deûm curae vates hoc munere donat;
Ut quoniam numquam frondis decus interit aestu,
Nec glacie, pluviisque, viret sed jugiter illa,
Tempore sic omni vobis quoque fama perennet.
Salve hominum, Divûmque decus, formosa virensque,
Ambitiosa, sequens quodcumque amplecteris, errans
Mille viis, lasciva, fluens, mollissima, levis
Nec minus, innumeris fibris quae infixa supremos
Ascendit ramos innitens arboris altae.
Nec telluris amans tantum, sed cortice, quamvis
Praedura, surgis laetissima, cornibus inque
Ramosis visa es celeris quoque vivere cervi,
Teque fuga rapit ille sua venatibus actus.
Digna polo tandem, nam tu quoque sidere fulges
Aurea, Minois postquam misera occidit, & te
Deposuit tristis Liber, caeloque locavit.

IV.

Lucernam describit a LAMPIO patricio Mediolanensi dono missam.

AEnea vincta hederae foliis cava tempora Bacchi
Affixae gratum praebent mihi Lampadis usum.
Vertice nam qua se partes coma vertit in omnes,
Et tenuis gyro capitis patet area summi,
Descendit velut exiguae testudinis orbis.
Cornibus hunc operit religatum emblema gemellis
Insigne, inque vicem retegit specus inde remotum,

Agri-

Agricolae munus quo Palladis inſtillatur.
Quem ſimul accepit calva aerea parva liquorem,
Mittit in os, animi cui nuncia lingua palato
Exerta, & ſulco caelata ellychnia anhelat.
Uſque laboranti ſimilis perſona videtur:
Aeſtuat, efflat hians ardentes faucibus ignes,
Atque exuſta genas atro furit horrida vultu,
Ejectus quondam Semeles velut ignibus alvo.
Grata mihi, & noſtris aptiſſima dona Camoenis
Lampius haec dedit inſignis patriaque, domoque,
Lampius ingenti mecum conjunctus amore.
Scilicet ut, veterum ſeu me monumenta virorum
Noſſe juvat, Latium, vel quos tulit Attica Tellus,
Ludere ſeu mihi quid libet inter carmine curas,
Queîs ſcatet undique vita calentibus inſperatis,
Lumina ſufficeret tam cari munus amici,
Et quaſi jucundi ſocius foret ille laboris.
Ignipotentis opus fuit hoc, Deus hoc ſibi primum,
Ipſe ſibi, & ſponſae formavit Mulciber, exit
Vertice quae ſacro; nam quamvis bellua nobis
Perſimilis nutrit ſimilem turpiſſima alumnum,
Tardigradumque, moleſte, ac turpiter incedentem;
Attamen ictus amore procaciter appetit uſque
Conjugium duro formoſae Palladis ore,
Quamvis laeta oculos, quamvis nitet aurea crines.
Nec pater abnuit hoc; carum ſed nata pudorem
Caſta negat ſibi poſſe auferri viribus ullis.
Ergo infelicis deus in ſolamen amoris
Finxit, ubi foret inventum utriuſque deorum,
Et ceu nocturnus vigil eſſet conjuge miſtus.
Lumineque appoſito faber Aegida perficit illi,
Spicula praefigens adamantina vel polit haſtae,
Aut crebris tegmen capitis cavat ictibus aurei,
Frigida cum tremulis nox ignibus atra relucet,
Candidus & fuſcae frater ceſſiſſe ſorori

Non dolet Oceani delapsus in ima barathri.
Mittit & hanc ipsam gemmisque, auroque decoram,
Ingentem, expressam signis, quo laeta tenebras
Pellat, opus si quod caelesti lucubrat aula,
Aurea seu torquet subtemina, pectine densat
Seu telas, urgensque argutis plausibus aequat;
Ornat acupictrix seu pallam, nam licet usque
Casta dea est, cupit usque tamen formosa videri.
Nec minus hinc illinc omnes jam commovet in se
Spectantes cupide Divos, oculisque inhiantes,
Quam soror Idaeis victrix convallibus olim;
Quamvis illa Cupidine sit comitata volucri,
Efferus occultos qui spargit arundinis ignes,
Semper & huc illuc blandos Dea spirat amores.
Interdum studiosa coloribus atria caeli
Distinguit vastos armans in praelia fratres,
Enceladumque, Typhoeumque, aëriumque Mimanta,
Et movet hinc acies horrendas, inde Deorum,
Bellonamque, Gradivumque, Amphitryoniademque
Ipsumque ardenti jaculantem fulmina dextra
Impavidum Altitonantem, animisque in bella ruentem,
Quem prope Gorgoneis astans furit anguibus ipsa,
Nec superas tanto discrimine deserit arces.
Unde Deus sese gaudet spectare, memorque
Difficilis quondam pugnae pictosque triumphos
Perlegit, & carae libat pater oscula natae.
Quin etiam Phoebi, Musarumque aemula Pallas
Nocte silente modos, & carmina digna Deorum
Auribus invigilat, docet haec, quos diligit, ipsa,
Omnia sollerti fingit quae pectore diva,
Atque alia, gratum despecti ad lumen amantis,
Cum facibus primum mortalis sedulus atram
Dispellit noctis nebulam, caecasque tenebras.
Idque est, qui caelo nunc Palladis Hesperus ardet,

Heſperus, aeternum decus altiſonantis Olympi.
Non minus hic quamvis Divûm Regina, Venuſque,
Et galea inſignis Tritonia certat, in uda
Quam Phrygio quondam ſub judice lis fuit Ida.

V.

Aeſtu, remigioque feſſus cum e navi deſcendiſſet Alethes Syracuſanus, aerumnas exponit miſeriaſque Nautarum.

Solverat Aetnaeis puppem longaevus Alethes
Finibus, & ſolita ſulcans vada ſalſa carina
Nota Syracoſiae repetebat littora terrae;
Cum defeſſa manus juvenum per caerula remex
Aequora, ſolis aquas flammis urentibus ipſas,
Aetherei medium jam conſcendentis Olympi,
Scrupea, quae cernunt cava proxima rupe ſub ima,
Antra petunt curvis laquearibus edita ſummis,
Deſuper incumbente coma ſpiſſa arboris altae.
Lympharum ſcatebris frigentibus inſonat & fons,
Fons praedives aquae dulcis, quem glarea rivum
Excipit, & lapidoſa velut remoratur, amaris
Ignarus ne ſe praeceps immiſceat undis.
Algida dumque aliis ſomnos facit umbra, toruſque
Graminis, ales opacae & garrulus incola ſilvae;
Ipſe ſenex mecum recubans, ſic me modo triſtis,
Inviſum ſpectans pelagus modo, talia fatur.
Quae mala mens, quaeve ira Deûm te compulit, ho-
ſpes,
Ignotas tentare vias, noſtroſque labores
Diſcere, & infidis ultro te credere ventis?
Conditio nulla eſt hominum crudelior uſquam,
Quam mare, quam triſtes hyemes horreſcere, nec cum
Aequora tuta vides, jam tunc datur hora quieti.

Sed

Sed miseri insanos aestus, & saeva vicissim
Frigora perferimus noctes freta vasta, diesque.
Assueto incumbens operi jam lassus arator,
Vesper ubi, piger agricolas agit ante juvencos
Per nemus, irrepitque domum, dulcesque revisit
Servantes limen fida cum conjuge natos.
Raraque post miles pulchri certamina belli
Dives, honore fluit, functusque labore quiescit.
Nobis nulla quies, visu quid saevius usquam est,
Quam si quando maris facies turbatur, & imis
Sedibus eructat ferventi gurgite fluctus,
Pontus & illisus scopulis super aethera surgit?
Hinc atque hinc ignes exterrent nubibus atris,
Humidaque immissis feriuntur carbasa nimbis,
Et convexa tonant ingenti murmure caeli,
Cunctaque nox horrenda cavo convolvit amictu.
Exitium crudele oculis tunc omnibus haeret,
Nec spes ulla fugae pavidis, maris obruat unda,
Cautibus an caecis immani turbine adacti
Vitam exhalemus miseram sine honore sepulchri,
Et super advolitent nudata cadavera Mergi.
Quod si forte Pater Neptunus parcit, & audit
Vota libens, mulcetque secundis aequora ventis;
Non tamen est quicquam non formidabile nautis.
Saepe etenim scopulos impacta tegentibus undis
Membra natant passim fragilis disjecta carinae,
Aut compage senescit hians, fluctusque vieta
Accipit occultos, portu queis mergitur ipso:
Sentit enim tutos non semper navita portus.
Quid, laeti quoties levibus delabimur auris,
Nec timor ullus habet, subito cum remige praedo
Improvisus adest? altis nam saepe cavernis
Pestis acerba hominum speculans latet abdita furtim,
Armatusque animis ingentibus evolat acer.
Nec tantum fuerant tantis quae parta periclis
Diripiunt, duris sed vinclis nectimur, unde
Non

Non datur effugium, donec miserata labores
Expectata animae nexus mors corpore solvat.
Ter maris unda furens aquilonibus horruit atris,
Subdola ter faciles revocat pellacia nautas
Blandius aestivis solito insidiantibus auris,
Dicitur haec Grajis Siren maris accola vasti,
Ex quo sola duas armatas Maura biremis,
Et minor, ingentes expugnat fraude carinas.
Mira quidem, sed res nulli non cognita tanta est.
Nam geminas longo cum cerneret intervallo
Remigibus liquido, viridique incumbere campo,
Quae propior, fidens animis, atque artibus illam
Aggreditur, laetisque volat clamoribus ultro.
Explicat & nostris eadem vexilla, velut quae
Congressu laetetur amicae, viribus impar,
Scilicet ut sese non hostem ostenderet hosti;
Atque ita vela facit, tectisque adremigat armis.
Ergo quae properans prius exsilit aspera pugnae,
Capta dolo, infelix plausus quoque reddit amicos.
Nec mora, multipedes polypi correpta tenent ceu,
Hinc illinc congressa manu religatur ahena;
Insiluitque levis pubes diro effera vultu,
Sternit & incautos ferro, natat omnis ubique
Per juga, perque foros respersa caede triremis.
Desiluitque salo pars integra vulnere, & ultro
Maluit extingui crudeli funere in undis,
Quam subiisse truces gladios, & compede dura
Impedienda dare immani vestigia Mauro.
Cetera ut aerumnas servata spirat in omnes.
Nec satur iis animum rebus, vel sanguine praedo,
Victricem, ceu victa foret, de more carinam
Pone ligans victae, sociis redit obvius audax.
Alter successuque tumens, spe elatus & idem
Concurrit, sociae rebus gratetur ut alter,
Prospectu secus esse putans, quam res foret, atque is.
Laetus utrinque sonat diffusus in aequora clamor,

Et vario dulcis certat ſymphonia cantu,
Expreſſiſque tonat tum fiſtula ferrea bombis;
Eque ſua jam tunc habitum mentitus, & arma
Bis felix multa pervertit caede triumphos.
Quid tibi quanta fuit referam pretioſa ſupellex?
Pondus & argenti? fulvi quid pondus & auri?
Utraque cum gemini longum dominata per aevum
Aequoris imperioſa daret jura omnibus undis.
Flos quoque libatus ſiculis perit omnis ibidem,
Nec poſita immortalis adhuc inſignia luctus.
Non ſatis eſt duris committere praelia campis.
Sæva ſuo gaudens hominum gens ſanguine claſſes
Deducit, mediaſque hoſtes irritat in undas,
Confliguntque domus compulſæ per mare vaſtum,
Arx volat, & pelago concurrunt oppida, & urbes.
Undique tela cadunt, immania ſaxa, faceſque,
Quæ gelidis ſerpunt in fluctibus. unde vel igni
Uſta perit navis, vel mole ſepulta ſub unda eſt.
Cognita quin etiam rigido velut arietat ore
Bellua, pertunditque ratem, terebratque ſub undas.
Quo ſimul irrupit furtim vis æquoris ingens,
Et depreſſa mari ſubſidit, funera victrix
Diſcerpens rabido depaſcitur improba morſu.
Nec miſeris inimica lues natat hæc modo nautis.
Crederet, hæc niſi monſtra fuit cui cernere, quiſnam?
Inſtar at immenſæ vomit ore erecta columnæ
Altera flumen aquæ immergens homineſque, rateſque,
Reddit ut exſaturatus aquas olim imbrifer arcus.
Eſt quoque, quæ exſuperat dorſo, velut inſula, vaſto.
Currentemque evertit agens molem obvia Priſtis,
Horrendum viſu, quales confligere quondam
Cyaneas timui cautes, quae plurima ponto

Saxa

Saxa vagantur aquis ingentia, fluctibus acta.
Parvaque, mira quidem sed res jam nota, Echeneis
Ingentem cohibet navem remorata volucrem.
Namque tibi auditum puto, quod Scinis in spelunca
Prodigium pascebat atrox, cum rupe sub alta
Testudo exsiliens projecta cadavera in aequor
Corripiebat hians: natat haec non sola per undas.
Plura quoque emergunt variis portenta figuris,
Atque aliae innumerae pestes maria omnia complent.
Tutus ab aligeris errat nec navita ponto.
Nil referam, stupui quod & ipse, ut Strymonia Grus
Altivolans petat horrisono nos desuper imbri.
Cum secura maris, defessaque pondere sese
Exonerat, laxatque volas novus, unde pluit ros.
Densa phalanx etenim commigrans transfretat aequor.
Hoc miserum multo magis accidit. horrida nubes
Ortygiæ nomen dedit insula sæpe volucrum
Cum freta transmittit, simul involat omnis, & alveo.
Incumbens pessum plago dat. turbine nec sic
Exhorrent, trepidantque atram nautae omnibus horam.
Aut ferus expugnat cum moenia barbarus hostis,
Consternata tremit sic omnis turba tumultu.
Horribilis venit ut pavidis exercitus hospes,
Lassus ut in sicca sidens statione quiescat.
Utque nihil, quæ dicta mibi, contingeret unquam,
In terris quidnam gravius, quam vertere fluctus
Remigio? & duris intendere brachia tonsis?
Aut tortis versare rudentibus undique vela?
Et cursare jugis? undasque immergier infra?
Murice nam scopuli persaepe tenaciter hæret
Anchora, quam potis est vis demere nulla superne,

Ni natet huc aliquis penitus cava saxa pererrans,
Atque animam compressus, aquis vagus omnia lustret,
Et manibus sistens infixam detrahat uncis
Vix tandem inventam undae, atque obluctatus arenae.
Hei mihi consumptis lacrymis, tamen haeret in imo
Corde dolor, unquam nec defluet, unica proles,
Spesque meae fuit, & requies jucunda senectae,
Ora puer primo vestitus flore juventae;
Dicta syracosii fuerat cui filia Glauci
Leucothoë, specie ante alias pulcherrima virgo.
Cui res cuncta domus tot parta laboribus uni
Dotalis servatur adhuc intacta puellae.
Hic dum mersus aquis audax petit ima profundi
Aequoris, (heu laesi imprudens quo crimine Divos!)
Infelix oculis nostris non redditus unquam est;
Vortice seu victus, quamvis nec fortior alter
Nare minas inter pelagi; seu fixus inhaesit
Angustas inter cautes; seu bellua nantem
Invasit, gliscunt variis namque aequora monstris.
Notus Abydeni tibi quondam casus amantis,
Nec potui saltim funus producere, & inter
Cognatos patrio cinerem mandare sepulcro;
Piscibus at lanianda feris mea membra reliqui.
Post illa & potui caelesti vescier aura?
Sed redeam saevus divertit me dolor unde.
Omnia sunt miseranda. caput vix ponere transtris
Nocte licet, fessos durisque ad murmura ponti.
Colluvies quo foeda fluit taeterrima pestis,
Et gravis in superas efflatur spiritus auras.
Semper & huc illuc fluitant cava lignea pulsu
Undarum; currunt scopuli, terraeque recedunt,
Vertitur atque aër circum; tum nausea victum
Rejicit. at siquando fames furit improba, tantum
Atra Ceres modice succurrit sumta, bis usta,

Atque

Atque exeſa ſitu, nec munda: hac veſcimur omnes.
Pocula nec dulcis nobis ſunt nota Lyaei,
Parcus at humor aquae longo corruptus ab aevo;
Qui tamen interdum cum deficit, & ſitis angit
Arida, amariciem triſtem, ſalſoſque liquores
Cogimur exhaurire, nihil quo taetrius uſquam eſt.
Nec non ſaeva diu tempeſtas obſidet oris
Jam procul, importuna fames ſubigitque vel ipſos,
Quemque ſuos, (dirum!) conſumere dentibus artus,
Sponte fatigatas animas vel tradere ponto.
Singula ſi ſequerer, quae ſunt aſperrima, fari,
Undique quod miſeris ſit deplorabile fatum,
Ardentes Sol ante rotas extingueret undis
Oceani, & tremulis ſplendeſceret ignibus aether.
Nimirum ferus ille fuit, qui littora liquit
Primus, & inſanos auſus contemnere ventos,
Et dulcem rapidis animam objectare procellis.
Non ſatis huic fuerat vitam duxiſſe vel intra
Oppida tuta frui vel ſilvis. o mihi quando
Hoc dabitur, lucos inter, campoſque virentes
Securo, ſupereſt vitae quod, vivere, cunque.
Eſt mihi rus modicum patriae prope moenia terrae,
Fons Arethuſa tuus qua dulci exuberat unda,
Deſpicere unde licet pulſantes littora fluctus.
Humida nec tantum praetendunt nubila caelum,
Quin nitidus pulſa caligine rideat aër,
Et dulces ſpirant Zephyri; tum floribus halat
Pinguis humus, ramis denſiſque refrigerat umbra.
Hic mihi jam certum eſt tandem requieſcere, ibique
Immanem tibi conſtituam, Neptune, Tridentem.
Semper aquis quoniam primo verſatus ab aevo
Vitavi impendens fatum, manibuſque relapſus
Saepe fui dirae Mortis, quae turbida vultum,

Et furiale tuens inſtabat faucibus atris.
Sed ſatis haec, leni increpitans vocat aura ſuſurro,
Et favet impulſum ventis mare: forſitan audit
Ipſe Pater, votumque libens Deus accipit aure.
Surge age, & optatos fines cernamus ovantes.

VI.

De Arce Mediolanenſi fulminata.

Aërio ſuperans Turris modo vertice nubes
Quo disjecta abiit? Jovis haec fuit ira Tonantis,
Ira Jovis magni, trepidat cor, mente recurſat
Nox ubi, cum venit Heſperio prius igne diurna.
Nec facies eadem caeli, modo denſa tenebris
Terrificat, pavidos ſternit modo flammea, vaſto
Murmure dejectis caeleſtibus undique telis.
Unum, quae molita fuit manus? omnia flammis
Occupat ante, fragor ſequiturque immanis, & uſque
Verberibus furit horriſonis, tum funditus omnis
Urbs quatitur, clauſas ruptis patuiſſe feneſtras
Vectibus extimuit gens territa, plurima ſacris
Cardine vulſa procul jacuit quoque janua templis.
Altera jam alterius noctis nox additur umbris,
Jam tandem docet ingentes lux orta ruinas,
Et vigiles, luſi ceu ſomno, cernimus ultra
Cuncta fidem, paſſim per campos ſaxa patentes
Sedibus ejaculata ſuis, immania monſtra,
Sic poſita, illaeſa (mirum!) ut tellure jacerent.
Quanta nec inſurgens Salaminius impulit Heros,
Nec pius Idaeis, Latiiſque expertus in oris
Trojus, aut claſſis fugiens victoris Ulyſſi.
Illa etenim aëriam vis diffidit ignea molem,
Sulſure miſtus ubi fuerat ſitus abditus olim,

Parie-

Parietibus situs erasus squallentibus ante,
Namque pruina velut canescens floret opacus,
Occupat & deserta domus lanugine sentus,
Quo gravibus tormenta ardent immania bombis,
Cum teres impletur specus usto fomite adacto,
Aëreaque inculcata cavum pila truditur orbem,
Obstruit & cumulus spiramina pulveris atri,
Semina qui admoti spira simul allicit ignis,
Emicuit stridens, penitus mox lapsa per arctum
Intestina vorat fax ilicet omnia, & acris
Flamma furens vacuas saevit prorumpere in auras.
Insitaque excutitur, vique evolat excita pestis
Bellica, perque viros fertur, qua densa minatur
Hinc atque hinc acies adversa micantibus armis,
Omnibus ore tonans vasto saevam horrida caedem.
Nec potis ulla phalanx obsistere, sed velut amnis,
Cum praeceps agit arva, nec objice segnior ullo est,
Sic quacumque furor venit igneus, omnia differt,
Atque catervatim sternit, capita aenea equorum
Tollit, idemque virum fortissima pectora telum.
Ulteriusque volat, nec pone sequentibus, ante
Qui pereunt, quicquam prosunt, ex ordine cunctos
Dissipat, ora, manus, & mille cadavera acervat.
Quaque prius confertus erat globus, ampla videtur,
Plurimaque hinc illinc deletis semita turmis.
Oppida quid referam quo verbere disjicit? hostis
Fulmineo vallata quatit cum moenia telo.
Edita nec quamvis rupes praecisa, minaxque
Sustinet immensis erectas turribus arces,
Est quicquam; subjecta cadunt quoque fragmina montis.
Nec minus hinc Steropes propugnans, quod procul omne

Cumque videt, saevis collimans ictibus aufert,
Erigit inque Deûm sedes, supera astra lacessens,
Unde ruina cadit cunctis trepidantibus ingens,
Tecta super, tabulataque transvolat omnia praeceps;
Perque solum penitus fugiens diverberat ima
Tartara, & exsangues terret formidine Manes.
Quod si tergeminis cum montibus impia tentant
Praelia Terrigenae centenis ensibus unus
Quisque fremens, haec nota feris portenta fuissent,
Victa foret numquam superis manus horrida telis.
Maxima quin potius sublimia sidera Mundi,
Et gemina accensae fregissent cornua Phoebes;
Tuque pater lucis disjectus inane per ingens
Nullus grata dares extinctus lumina, Titan.
Quis male tam sollers finxit, quod nulla vetustas?
Aligerum summis fugientem nubibus, atque
Iäpetionidem tulerit licet illa Prometheum;
Unde homines ficti luteum genus, & tamen illic
Terrenis fertur caveis clausisse volucres
Aethereosque animos subducto callidus igni.
Cuncta tamen docuit quicquid vetus, haec nova & aetas,
Praestitit inventum super, seu Rheticus illud,
Seu Meroë dedit exanimi circumflua Nilo.
Quis tamen, ille mali, sive haec fuit auctor, in iras
Prodidit arma Jovis faber irritabile numen,
Aetnaeus faber acceptus male, namque tenebris,
Deque die imparibus festinat gressibus usque,
Deturpans nigra tostas fuligine malas;
Dum grave tollit onus, ferro versatque bidenti,
Exacuit rapidas seu tela sequentia flammas,
Sive coactus opus Marti facit armipotenti;
Cum interea ambrosiae succos, & nectaris ille

Per-

Perpotat strophiis redimitus in aetheris aula,
Assidet & carae, cura haec cor validius urit.
Nam nisi conjugio parens uxorius esset,
Ipsa suas sibi haberet opes Cypris edita ponto,
Dotalis quicquid dives fert insula, & oris
Quicquid gemmiferis vitrei lavat aequoris unda.
Idque videns mussat furibundus, & usque cavernis
Insonat Aeoliis, tantus timor urget amantem.
Neve tori insidiis vigilet, vafer edocet artes,
Ostenditque dolens furtim caelestia tela.
Unde ruit, vastumque extrudit pondus, & inter
Ipse venit turmas Vulcanus, nec sua vires
Arma ferunt, juveni Pelidae qualia quondam
Fecerat aequoreae Thetidis prece victus amator.
Namque Deus numquam est non pronus ad ulciscendum.
Ipsa parens, Regina Deûm, soror, & Jovis uxor
Insidiosa sui stupuit nova munera nati,
Lumina cum solio fugientes abdidit aureo
Intendens laqueos ultus fastidia matris.
Praeter enim Olenio qui germine natus adulter
Sensit idem, pater indoluit quoque conjuge Divûm
Tenuibus irretita adamantibus undique nexis.
Quare nec Mavors fera praelia tentat, ut ante,
Nec Bellona gradus, nec confert Attica virgo;
Quippe hominum armati metuunt nova fulmina Divi,
Et videt esse Joves tot terris Juppiter unus
Aethereus; fremit infrendens hinc horridus ira
Dementis memor Arcadii, quem vana ferentem
Fulmina, detrusum veris sub tartara adegit.
Ergo caelestis, penetrabilis, & vagus ignis
Missus adest, rapuitque cados, queis condita mille
Hostilis fuerat caedes, si sistere contra
Ausa manus foret ulla potentibus obvia belli.
Altera namque dies simul orta rediret Eoo,

Mittere perniciem fuerat mens hostibus atram,
Qua pater Eridanus pingues secat aequore campos.
Praelia quanta illic, & strages quanta fuisset!
Haec metuens gravibus summò ruit axe quadrigis
Noctiferas nubes Saturnius, imbriferasque
Saevus agens, Turrisque Ducum monumenta priorum,
Tamque operosa petit ferus impete moenia vasto.
Ilicet ima furit, capitur nec fornice, quamvis
Ingenti, petitura poli loca celsa, Deûmque
Sidereas, vitreasque domos late excita flamma,
Ni praeclusa foret circumque, & desuper omnis.
Hinc enixa, datur nullus postquam exitus, alta
Culmina convellens jacit in sublime, volantque
Sidera trans suspensa trabes, radicitus atque
Dissiliunt imis ingentia saxa cavernis,
Marmorei postes, simulacra, insignia regum.
Unde urbs contremefacta solo, procul icta ruinis,
Exanimata fragore, novissima palluit amens.
Trinacris ut flagrans rupes cava persurit olim,
Undique collapsis scopulis cum flamma sepulta est;
Sicelis unde tremit Tellus; mox mille sub auras
Saxa vomit vastis Crateribus alta vorago;
Arvaque, littoreique sinus, urbesque, marisque
Aequora complentur, trepidis pavor omnibus idem est.
Excidio custos devotae cessit & arcis,
Trans vada lata mitra bifida redimitus acuta,
Et levam armatus lituo, dextramque flagello,
Stabat ut ante fores venerandus imagine Divus.
Et comes elapsa est serpens Epidauria, sacri
Velleris, Hesperiaeque vigil custodia silvae
Involvens geminam sinuosis flexibus Arcton.
Quique ingens Turris fastigia celsa tenebat,

Mar-

Martius, inſignis galea, & calcaribus, ipſe,
Quem docuit roſeis pictum palearibus Atlas,
Perſarum procul huc vectum regionibus uſque,
Quem villoſa pavet Cybeles, refugitque curulis,
Tunc primum tentare coactus aheneus ales
Nocturnaſque umbras, rapidoſque volatibus imbres.
Et levis excelſo ſublatus in aethera lapſu,
Allaturus opem fundo gravis affuit imo.
Fundamenta fuere ubi, ſed dejecta, ſuperbae
Turris, ibi vaſtus barathri deſcendit hiatus.
Hinc atque hinc vulſo patet ingens pariete porta,
Quem ſuper agreſtis pellebat plauſtra Bootes.
Bis duo lapſa ſuper poſt ter quinquennia centum,
Terque replens ſenos Dictynna refecerat orbes,
Lux ea, clavigero dicta eſt cui proxima Divo,
Exoritur ſaeclis ex quo prior omnibus infans,
Cum diverſa volans veſtigia nulla relinquis.
Noteſces tamen incolumi magis, eruta Turris,
Omnis & horrificos gens audiet ultima caſus,
Non hominum deleta manu, caeleſtibus impar.
Unde gravi labefacta dolet dominae utraque fato,
Fida diu tecum tot paſſa pericula belli,
Hinc atque hinc Turris ſuperans, ut Olympia Calpe,
Et ſocia immani, aeternoque adjuncta labori.
Quae, velut aetheris hae, pelagi ſenſere furorem.
Attulit at miſerum multo magis ampla ruina:
Nam glomerata virum ſumptis manus aſpera telis
Plurima, dum foedos defendunt tegmine nimbos,
Omnibus una rapax horam quae dixit eamdem,
Saeva repentino Proſerpina turbine lethi
Abſtulit; at mortis ſpecies non una virorum.
Pars colliſa gravi ſub mole, cadavere nullo
Occidit; ignis at haec vi rapta repente peruſta eſt.
Fumea vel nubes taeterrima, vel necat aeſtus,

Sulfuris aut horrendus odos afflixit ademptos;
Dissiliensque fuit lapidum vis plurima letho;
Et pavor attonitos illaesis artubus aufert.
Praecipitatur aquis multus; fuit altera jam lux,
Cum frustrà quaesita diu duo mersa sub undis
Juncta gemunt sociis vix agnita funera maestis;
Arx etenim media est circum stagnante palude;
Nam pariter subito quatefactus pectora casu
Alter ut alterius carum caput auferat Orco,
Brachia complexus per mutua, victus uterque est,
Quêis arcis tutela duobus tradita fidis;
Horrida quique ultro pulsarent bostia Ditis,
Desererent commissa fide quam viribus ullis,
Heu male grata suis delapsa arx prodidit ipsa.
Aurea quin etiam ter Luna bicornibus exit
Menstrua temporibus, claro ter cessit Olympo,
Et miser obtectus suspensis molibus omnis
Non obiisse cavis defletur sorte retectis.
Viribus alta super flammarum tecta furentum
Projectum longinqua virum nova suspicit uxor,
Contractumque rigore necis, flavamque perustum
Caesariem, impubesque genas, mirabile dictu;
Ut nec Amazonia est manibus delapsa securis.
Ferreaque impressis stabant rude jactibus ora
Durateis in equis suffixa, bostilia contra
Agmina, parsque rotis labentibus, haec quoque tacta
Ignibus oppositos spargunt expressa repente.
At chorus omnis erat supplex de more sacello
Flebilis ante aras, & te Salvere jubebat
O Regina, salus miseris mortalibus una.
Per te vitalis (modulans sic voce vocabat)
Lux datur, o jucunda voluptas, spes quoque, salve.
Exilio en partus matris damnatus iniquae
Clamat, io mater fidissima, pectore & imo
Suspirans gemit, atque in fletus liquitur omnis;

Cocyti quibus exoritur fons. Eja age & iſta
In nos verte libens placido mitiſſima vultu
Lumina, certa tuae gentis tutela, fideſque,
Ac tandem miſerata diu tot caſibus actos
Eripe, & aeterni poſt tanta pericula lethi,
Poſt tenebras, jubar oſtende, praeque omnibus unus
Luceat aequaevus Patri puer, editus alvo
Virginis, optatos feſſis portuſque recludat.
Semper o ante ſacros, & poſt caſtiſſima partus,
Sola puerperio quae junior, aurea mundi
Sidera vecta ſuper, quam nunc comitantur ovantem
Caelicolae, & gaudens plaudit pia turba triumpho,
Lucina, & vere mater Junonia, felix
Sis diva, o mitiſque tuis ſanctiſſima Virgo.
Talibus aërias feriebant cantibus auras.
Sicut olorinis reſpondent vocibus amnes,
Sive Cayſtraei, ſeu flumina Maeandraea,
Cum vetus immoritur grex candidus, & ſua quaeque
Fata vocat vitae alterius praeſaga volucris.
Sunt nemora excelſis ubi ſemper amoena viretis,
Fontibus & reſonant muſcoſa fluentibus antra;
Tum levis aſpirans fecunda Favonius arva
Mulcet, & aethereos ſuavis diffundit odores;
Ac ſine nocte dies, laetus ſine nubibus aër
Formoſam ſpargit caeleſti nectare ſilvam.
Nec vocalis abeſt avium vaga turba per umbras
Lapſa, per & ramos diſtincta coloribus altos,
Queîs longe aſſurgit Medus, quas miſit & Indus,
Attica quaſque dedit, vel quae volat aurea lucos
Inter odoratos Arabum, nova gutture fundens
Carmina dulciſono, ſola, & longaeva volucris.
Haec Jove nata Venus loca poſſidet, altera curis
Quam quae ſollicitas hominum coquit improba mentes;

Caelestes Venus illa piis hic afflat amores,
Auguris ire Dei gestit quo cantibus alet.
Teque manent meliora, vocat quem mater ab Orco
Rursus, & ipsa suis pia prorogat ossibus aevum.
Nec refert obeas Caeyx, vel Phthius Achilles,
Vel Samius, lavit quem Juppiter, unxit Apollo,
Speluncae vel te lapsus fatalis eodem
Momento, quo fessus adis cava frigida, tollat.
Tantalus an plumosa gemas per strata volutus,
Confossusque dolore gravi, fervoribus ustus,
Taedia ad extremum moriare domestica tabes,
Conscia dum recti vita mens gaudeat acta.
Sed mala pestiferum quae fulgur nunciat? etsi
Evulsum decus Arcis, tot miserabilis etsi
Trans simul Alpinos casus tulit, occubuisse
Quot Cremera atratis generoso sanguine lymphis
Vidit. Jane tuum crimen, qui talia suades.
Unde tibi numquam post illa Romulus audet
Credere fallaci; tuque o patefacta tuorum
Exitio, infamis scelere, & malefida, sororum
Pessima, commissos reddis quin impia cives?
Impia nequicquam lacrymis commota parentis.
Sed licet illa fuere, metus graviora minatur,
Et tremefacta pavet mens omnia. Juppiter urbem
Respice, multa tibi calet ara ubi dives olenti
Thure, frequens inopi postes ubi pandit Asylum
Semper, Eleusinae Cererisque benignius aede;
Castaque supplicibus resonant delubra puellis,
Non adeunda viris veluti sacraria Divae.
Heu tamen immissos hostes, sparsasque cruenta
Caede vias, prohibete nefas, videoque tenebris
Conjectos trepidare fuga, flammasque furentes,
Direptasque domos, heu diri carceris umbras,
Et subeunda trucis (miserum!) tormenta Procustis.
Membra levat miles vix caede fluentibus armis,

Le-

Lethifera & morbi vis effert funere laetos.
Quis perimet diras tot civibus impendentes?
Postulat his quaenam nunc februa Juppiter? ite,
Ite, piae, & sacras verrentes crinibus aedes,
Et repente genu, precibusque avertite tantas
Urbe minas, solet ira Deûm mitescere, siquem
Poenitet admisisse nefas, veniamque precatur.
Vosque Duces, vos o populos armare nefandas
Tot simul in caedes toties, miserescite tandem:
Jam satis effuso natat omnis sanguine Tellus,
Inque sepulta jacent passim squallentibus arvis
Ossa virûm, jacite arma, Duces, dextrisque cruore
Detersis, certum unanimes conjungite foedus.
Tu, quem bellatrix decorat Regina volucrum,
Grata Jovi, aërias labens super ardua nubes;
Et cui caeruleo florescunt Lilia campo
Aurea, per tenebras caeli velut astra sereni:
Quod si nunc animus fremit arma, & tanta cupido est
Magnanimos inter Reges Decora Alta, triumphos
Ducere, & erectis spolia ampla ornare trophaeis;
Hostis acerbus adest, jam saecla impune superbus,
Improbus, insultans victis tot gentibus unus;
Jactat & ereptas urbes, & regna, premitque
Servitio; replent miseris caelum unde querelis.
Ite pares animis: vos jam Byzantia pridem
Terra vocat; satis illa jugum crudele Tyranni
Sustinet, & fessis cervicibus ingemit: o Sol,
Ecquam collustrans maris oram despicis urbem,
Lucifer extollis, seu condis Noctifer Orbem,
Ingentes quae tot ferat aerumnosa dolores?
Huc rapite arma, tegant omnes laeta agmina campos;
Albaque felici sinuentur lintea vento;

Trans mare mille rates inimicas ſiſtite ad oras.
His coeptis favet ipſe Deus, mentemque, animumque
Excitat, invictaſque manus in praelia ſervat.
Fulſerit illa dies fortunatiſsima, quando
Prodigium gravibus vinctum furiale catenis
Dives opum, aurato ducet Victoria curru;
Juſſus & objectas rapere offas Cerberus ore
Stabit hians rabido vinclis oneratus ahenis,
Ante epulas Scythici paſta eſt ceu Bellua Regis.
At ſi bella manent nos impia, jam venit ultro,
Auguror; infelix circum malus errat ovile
Improbus ingluvie jampridem. Saeva Leonum
Ira quid, & vires valeant Fera ſentiat atra.

VII.

Araneola.

Haeret Araneolae laxis dum caſſibus errans
Muſca levis, conata fugam ſeſe magis ultro
Implicat, & quatiens alas ſtridore coruſcat:
Effugium dum quae ſcrutatur, labitur ecce
Illico Araneola, opperiens ſi praeda feriret
Reticulum, tenui quod ſtamine neverat ipſa,
Sub Salice, & trepidam ſaevo rapit improba morſu.
Illa iterum fremitu reſonans, pedibuſque repugnans
Concutitur, ſed nulla datur fuga, forcipe namque
Preſſit atrox, urgetque tenax, perque omnia verſat;
At tandem magno luctamine victa puſillam
Exſpirans animam moritur miſerabilis ales.

Callida sed quam sit caecas componere fraudes,
Omnibus inque locis innectere tenuia fila,
Est operae pretium cognoscere: rixa puellae
Moeoniae vulgata diu est; quis Palladis ira,
Seu livore magis mutatam nescit, amaret
Infelix dum se Caelestibus aequiparare?
Sive in amore soror fratris deprensa Phalangis
Casta Deae furtim templa incestavit Arachne.
Appula nunc etiam puer unde per oppida passim
Multipedem repit faciem contractus in atram;
Jamque vetus retinent metuenda Phalangia nomen,
Queis tamen ipsa novum dedit urbs quoque prisca Tarenti.
Principio ignaros rerum ne occulta morentur,
Quicquid id est, per quod delabitur, aut spuit ore,
Aut denso exterius glomeramine fila revolvit.
Quod simulac lucem suspexit Araneus ipsum
Emittit, victumque sibi molitur, & usque
Nectit fila levi dejectus corpora saltu,
Itque, reditque citus, sursum modo repit, & altum
Jam tenet, hinc rursus suspensus decidit, & jam
Mille viis aequo discrimine texuit orbem.
Tum malus insidias sub opacis frondibus abdit,
Ne si forte oculis volucrum leve cerneret agmen
Exitium, aufugeret tremefactum corda pavore:
Sic positis tandem laqueis, procul occuluit se,
Prospectatque, plagis siquid novus incidit auceps.
Ecce feri Culices, Muscaeque, atque id genus omne
Alituum, volat imprudens, & retibus ultro
Infertur, laxatque sinus, atque omnia miscet.
E specula intentus raptim sese jacit alta
Explorator, & implicitas has mordicus, atque has

Diri-

Diripit, ac circum lictor ligat, atque ita acervat
Omnia venatu assiduo, victumque reponit.
Sed ne forte leves volucres, infirmaque tantum
Hunc captare putes, tristem subtemina Asilum
Densa tenent, saevitque furens detentus; at illum
Ingluvie accurrens Venator conficit atra.
Quid referam Fucos, & quidquid virus amara
Gestat acu? quoties captum fremit, ac velut ipsos
Damnatos factae suspendit Aranea caedis,
Spectaturque diu passim, spolia ampla, cadaver;
Voce minans quamvis immane superbiat armis,
Quodque venenatis fert telis, vulnus inurat.
Quin tantis etiam stimulis furit ictus edendi,
Involet apricos ut in ipsos saepe Lacertos,
Frenet & incassum torquentes terga, nec ullis
Saltibus excussus, caecis premat undique vinclis;
Nec mora fit, raptet quin subterraneus illos,
Cacus ut aversos retrahebat in antra juvencos.

VIII.

Cicindela.

Tantula nocte volans volucris micat aëre tantum,
Ardenti similis scintillae, quam puer olim
Aequales inter metuebam tangere, ne me
Ureret, infirma est aetas cum nescia rerum:
Quae quoniam noctu lucet, cognomen adepta est;
Aut incensa nitet quoniam, velut ignea lampas,
Cauda sit una licet, nomen non est tamen unum.
Haec modo summa petens commotis emicat alis;
Rur-

Rursus & adductis fulvum decus aurea condit;
Ardentique procul fugiens levis igne coruscat,
Et quocumque volat, secum sua lumina gestat,
Lumina, quae tenebras arcent, quae flamina temnunt.
Nunc, velut obsequiosa videntibus, advolat, atque
Fit magis, atque propinqua magis scintillat & ante
Ora, minuta velut candentis frustula ferri,
Verbere quae assiduo fornacibus excutiuntur.
Ex quo rapta Jovi Stygio Proserpina, namque
Una fuit comitum: veterem mutata figuram
Quaerit adhuc dominae vestigia, & omnia lustrat.
Omniparens Natura, hominum, rerumque creatrix,
Difficilis, Facilis, Similis tibi, Dissimilisque,
Nulligena, Indefessa Ferax, te pulchrior ipsa,
Solaque quae tecum certas, te & victa revincis;
Omnia me nimis afficiunt, quo lumina cumque
Verto libens, nihil est non mirum, Daedala quod tu
Effingis, rebusque animam simul omnibus afflas,
Unde vigent, quaecumque videntur pabula, frondes,
Et genus aligerum, pecudesque, & squamea turba.

IX.

Orpheus.

Arguta primum cum plectra parentis, & aurea
Distinctam sumsit citharam Rhodopeïus heros;
Ridebant segnes pulsus, digitosque micantes
Serius, & chordis indoctae dissona vocis.
Mox pudor exardens, & gloria dulcis honesti
Lusibus avertit puerilibus, omnis & illuc
Perditus incumbens Musae pallebat amore.
Et nunc maternis inhiat, nunc ille paternis
Cantibus: hinc illinc discens dependet utrinque.
Nulla Venus faciem cepit mentita dolosis
Compedibus; somni fuerat, parcusque Lyaei:
Donec, ridiculus dudum, modulamine silvas,
Evulsosque suis scopulos radicibus egit;
Ausus & ire viam mortalibus inconcessam,
Poenarum oblitos demulsit carmine Manes.
Non levis adscensus, si quis petit ardua; sudor
Plurimus hunc tollit; nocturno exsomnis olivo
Immoritur; delet, quod mox laudaverat in se,
Qui cupit aeternae donari frondis honore.

Me-

METAPHRASIS GRAECA
MATTHIAE BERGII
Brunswicensis.

Ὀρφέα φασὶ τὸ πρῶτον ἐπεὶ φόρμιγγα λιγεῖαν
Ματρὸς ἑῆς ἔκρυσε προσᾴδων μυχάδι φωνῇ,
Πουλὺν τοῖς αἴουσι γέλων χλευάς τε ἐπόρσαι
Τοῦ μέλεος τῷ ἀμούσῳ, ἐπεὶ νωθροῖσί τε νεῦρα
Κρούσμασιν ἀμφαφάασκε, καὶ οὐδὲν ἐοικότ᾽ ἐπᾷδε.
Αἶψα δ᾽ ὁμῶς αἰδοῖ τε τυπεὶς καὶ ἱμέρῳ ᾠδῆς
Χαίρειν πόλλ᾽ ἐκέλευσε τὰ παιδικὰ, καὶ φρέν᾽ ἔτρεψε
Παντῆμαρ πρὸς μοῦσαν ὅσον σθένος: οὐχ ὅγε μητρὸς,
Οὔτε πατρὸς μεθιεὶς ὅτ᾽ ἀοιδιάοντας ἑώρα.
Οὐδέ μιν ἁ δολόεσσα πάθῳ δαλήσατε Κύπρις,
Οὐδὲ πέδαις σφιγχθέντ᾽ ἀπὸ δέσμιον ἀλλαχόσ᾽ ἦγε,
Οὐχ ὁ διδοὺς βαθὺν ὕπνον ὀπωπαῖς, οὐχ ὅγε νηδὺν
Πολλὰ χαριζόμενος, μογέεσκε δὲ μοῦνον ἐπ᾽ ᾠδῇ
Καὶ τόθ᾽ ὁ πρῶτα γελοῖος, ὁ μηδὲν ἀραρότα φθέγξας
Θεσπεσίᾳ ἐνοπῇ καὶ ἀτειρέας οὔρεσι πέτρας,
Ψηγοὺς τ᾽ ἀγριάδας ἀκτῆς ἐπὶ τηλεθόωσας,
Οὐκ ἔτι μαινομένους τε ἀπήγαγε θῆρας ἀγρῶτας.
Τοῖς δ᾽ ἔπι καὶ ζαοῖσ᾽ ἄσειπτον ἔθυνε κέλευθον
Ταίναρον ἡνίκ᾽ ἔβη, σκοτίην ὁδὸν, ἄϊδος εἴσω
Μειλιχίῃ πυσινὸς κιθαρῇ, δι᾽ ἔρωτ᾽ ἀλόχοιο.
Ἔνδ᾽ ἄρα καὶ χθονίων τὸν ἀπειθέα χῶρον ἔπεισε.
Πρὸς τὰ μέγιστ᾽ ἐπίπαν οὐ ῥᾳδία ἐστ᾽ ἐπιβάθρα:
Ἱδρὼς καὶ πόνος εὐρὺς ἐκεῖσ᾽ ἀποπέμπετε ἄνδρα
Ὃς καὶ ἀκοιμήτοισι κεκασμένος ὀφθαλμοῖσι
Ἐγκεκυφὼς τε βίβλοισι, λύχνου τε κ᾽ ἐλαίου ὀδωδὼς
Τωθάζει θαμὰ τοῦτ᾽ ἐν ἑωτῷ ὅπερ πρὶν ἐπήνει.
Ταῦτά γε νωλεμέως ἔρδων κλέος ἄρνυτε ἐσθλόν.

Arundo.

X.

Arundo.

FLuminis undisonas ripas praetexit Arundo,
Atque erecta comis pariter consurgit acutis,
Queis gelida fessos aestu refrigerat umbra.
Plurimus hac usus, teneras seu jungere vites,
Seu libet agrestes calathos, & vilia tecta
Construere, pluvias arcere, & idonea soles;
Seu magis incautos pisces captare dolosos
Artibus, hamus aquis illudens pendet aduncus.
Armat eam ferro raptimque per aëra torquet
Gnossius altivolas figens sub nube volucres,
Vel fera mentivagis erroribus acta, vel hostis
Saucius injecto cadit eminus, ilia telo
Cum brevibus compulsa noto volat ocius alis.
Quin etiam dentata levis manus aequora eadem
Acteis, Latiisque notat studiosa figuris,
Pingit & horrendas acies, laudesque Deorum,
Legibus emendat mores, juvat, increpat, ardet
Extinguitque faces collectas pectore, & iras,
Sensibus, & secreta sagacibus omnia rerum
Eruit, immensum pelagus metitur, & auras.
Dulcius haec resonat longeque sonantius, atque
Immortale magis, quam quae pastoris in ore
Mille foraminibus garrit pulsata canentis;
Unde vagae pecudes persultant gramina laetae,
Semiferumque genus Satyri, Faunusque bicornis
Arguta primus modulatus arundine musam.
Dicitur & qua Sol admotos inficit Indos
Singula fluminibus nare internodia remis,
Quae subigit notis vergens vagus incola ripis:

Namque

Namque virent illic Libycis majora columnis.
Quid referam gratos succos? rimosa fatiscit,
Succinaque hinc illinc dependent dulcia circum;
Concreti erumpunt lacrymoso cortice rores:
Hinc coquitur, glacieque riget nova pyramis, ipsa
Vel nive candidior, vel nectare dulcior ipso.

XI.

Nenia de obitu Patris.

Solvimus ante diem merito dum justa parenti,
Nec potis est vis ulla novos lenire dolores;
Pallida, scissa comas, tristique evincta cupressu,
Dic age, dic maestos mecum, mea Nenia, cantus.
Improvisa virum frangunt praecordia: laetus
Ibam festa Deûm venerans, cum nuntius aures
Perculit; ante fores subito pes deficit aeger,
Labentemque manus juvenum miserata repente
Excipit, ora fovens gelidis pallentia lymphis,
Hospitis inque domum referunt mea membra Lycotae.
Dic age, dic maestos mecum, mea Nenia, cantus.
Huc ubi perventum est, lacrymis sine more profusis,
Immundoque comas foedatus pulvere, mecum
Immatura mei lugebam fata parentis.
Conveniunt socii, quos inter candidus Idas
Sic ultro affatur dictis: quid fessa, Thylesi,
Infelix multo tabescunt lumina fletu?
Navita num Stygius placabitur? ille silentes
Ut semel inferna vexit rate tristior umbras,
Nequicquam precibus lenitur, victima non si
Plurima Persephone caderet prope littus Averni,
Unde ferunt trepidos revocari sanguine Manes.

Dic age, dic maeſtos mecum, mea Nenia, cantus.
Gallus adeſt Meſſala ardenti pulcher in oſtro,
Inſcius; utque videt luctus inſignia tanti,
Obſtupuit, tenuitque gradum; mox ora reſolvens:
Ecquis, ait, tantus dolor occupat? unde repente
Tam gravis oppreſſit moles? ſic fatus obortis
Lumina deterſit lacrymis, nec ſit mora, cultus
Puniceos etiam ferrugine mutat Ibera.
Dic age, dic maeſtos mecum, mea Nenia, cantus.
Atra dies, atris ſemper ſignanda lapillis!
Redditur ecce mihi paucis poſt nota diebus
Littera, quae certum vulnus ſimul edocet, utque
Maereat orba domus, miſerum me! lumine adempto;
Inferiaſque refert, & pompam funeris atri.
Dic age, dic maeſtos mecum, mea Nenia, cantus.
Maeſta ſoror tumulo poſtquam redit, acta furore,
Impatienſque animi, ſciſſiſque horrenda capillis,
Infelix levi nectebat vincula collo,
Erigonen imitata, ſui quae funera patris
Nacta, diem zona clauſit miſerabilis ultro,
Pallidaque aëria pinu demiſſa pependit.
Dic age, dic maeſtos mecum, mea Nenia, cantus.
Accurrit genitrix, ſubitoque exterrita viſu:
Tune mei, clamat, gemini tu cauſa doloris
Nata eris? infernas ſine me prius ire ſub umbras
Speraſti? quae tanta animum dementia adegit?
Ut miſera ante diem prima morerere juventa,
Non experta virum, non dulcia pignora, natos.
Me vero ante alias, vixi ſatis ipſa ſuperque,
Me decet. Alceſti licuit ſubiiſſe puellae
Fata viri, quis me confectam denegat aevo,
Quis Deus, unanimis comitari conjugis umbram?
Dic age, dic maeſtos mecum, mea Nenia, cantus.
Ergo ego te numquam poſthac, pater optime, numquam

Aſpi-

Aspiciam? numquam tua verba audire licebit?
O dolor! incassum reditus fingebat inanes
Nescia mens. Adero, quisquam nec nuncius ante
Praeveniat, videarque Deûm demissus ab arce;
Amplexusque patris cari jucunda lacertis
Colla, vias referam, populos, durosque labores.
Haec ego volvebam, celeres quae vota procellae
Per mare nunc jactant, & per scopulos praeruptos.
Dic age, dic maestos mecum, mea Nenia, cantus.
Ferte simul, Nymphae, Cyrrhae quas integit umbra,
Aoniae Nymphae, solemnia dona sepulcro.
Non molles desint violae, non alba ligustra
Mista rosis, sedeant ut molliter ossa Thylesj;
Annuaque ad tumulum certatim carmina, Divae,
Fundite, ut extincti semper sit fama superstes.
Ipse ego nigrantem pecudem, mea vota, quotannis
Constituam, niveique feram cava cymbia lactis,
Vinaque qua flavus rapido fluit agmine Crathis,
Nobilis & pingues spectat Consentia campos.
Desine, jam satis est, maestos, mea Nenia, cantus.
Elysia fessus, genitor, requiesce sub umbra,
Ver ubi perpetuum floret, Zephyrique salubres
Jucundis spirant animis, ubi concava lymphis
Saxa sonant, lucisque volat genus omne volucrum.
Jamque vale, & nostri superest siquid tamen ultra,
Ultra fatorum leges, cineresque sepultos,
Sis memor, & canae venient cum fata senectae,
Erranti longe procedas obvius umbrae.
Desine, jam satis est, maestos, mea Nenia, cantus.

† XII.

Conqueritur amica de Lydii adoleſcentis diſceſſu.

Dum nova tempeſtas Caeli furit, atraque magno
Nubila miſcentur ſonitu, terraeque teguntur
Imbribus, & plenis exundant flumina ripis;
Deſerit invitam me Lydius, & parat ultro
Ire procul: terrent nec tanta pericula rerum.
Heu, heu quid praeter ſolitum praeſaga minatur
Mens mihi! vana precor ſint omina; ſed tamen unde
Sponte rigant vultum lacrymae? quatit anxius unde
Me pavor? an miſeros ſemper metus urget amantes?
Sic precor, incaſſum timeam, perque omnia tutus
Semper eas, quamvis rapidus te nunc ferit imber,
Te impulſae ventis pluviae, te flumina quamvis
Praecipitata jugis, & hiulca tonitrua mentem
Terrificant; ſed laetus eas: non Numina laedunt
Ulla pios, fidae ſerves modo foedera amanti;
Et redeas, nec te matris pia cura moretur.
O jocunda dies, reddet quae te mihi tandem,
O quos complexus! quae gaudia! Lucifer almum
Quid ceſſas proferre diem? tibi lecta paratur
Victima, quae tantum reliquas ſupereminet omnes,
Sidera tu quantum ſuperas ardentia, quantum
Lydius aequales forma micat inter ephebos.

Phar-

† XIII.

Pharmaceutria de eodem Lydio.

Pollicitus fuerat, Superis in verba vocatis,
Rure moras triduo producere Lydius; & jam
Mensis adest, ex quo miseram spe ludit amantem,
Tamquam vana fides, tamquam perjuria temnat.
Quemnam ego quem Superum nunc conquerar? aurea Phoebe,
Laberis aethereo quae nunc Dea vertice, & atras
Purpureo procul ore fugas, Lucina, tenebras,
Accipe quae moriens primo nunc alloquor aevo,
Accipe; nam testis fueras, cum perfidus ultro
Nocte domum veniens: quid fles, mea, dixit, opacae
Per tibi nunc juro taciturna silentia Noctis,
Me sine te invitum discedere; sed tamen ante
Tertia quam Caelo lucebit Luna sereno,
Affore me laetum cernes; sic fatus amantem
Semianimem linquens (animae pars altera namque
Ille fuit) nostris oculis non redditus usquam est.
Quare, Diva, preces nunc accipe; nam tibi quondam
Notus amor, cum tu Caelo delapsa per umbras
Mortalem somno fallebas, anxia ne te
Effugeret, si forte tuos sensisset amores;
Quamvis ore Deas vincis, Dea, lucida quamvis
Nocte micas inter superi vaga sidera Mundi.
Ergo age, namque tibi jamdudum lecta parata est
Victima, jamdudum rapidis calet ignibus ara,
Siste precor, dum pauca queror; num fallimur? an tu

Exorata Dea es, Caeloque affixa moraris?
Sic certe nunc tempus adest, nunc verba profari,
Funde, puer, quid stas? cava cymbia; sic malus ille
Mente fluat, sacri laticis velut effluit humor:
Siste leves, dum sacra cano, Latonia, bigas.
Ignis ut absumto decrescit fomite, ut ater
Fumus abit, velut umbra levis, nebulaeque palustres;
Deficiat sic saevus amor, nec cura supersit.
Siste leves, dum sacra cano, Latonia, bigas.
Ut nihil his sacris fas est me vinciat, utque
Vincula nulla pedes nectunt; sic capta repente,
Libera eam, & dura solvam me compede vinctam.
Siste leves, dum sacra cano, Latonia, bigas.
Diffugiunt tenebrae, cum Diva natantia linquens
Aequora, collustrat radiis mare, nubila, terras;
Sic animus, demta caligine, luce fruatur:
Siste leves, dum sacra cano, Latonia, bigas.
Ecce modo e Caelo delapsa repente cucurrit
Stella, nec est umquam posthac conspecta; recedat
Sic amor & tenues subito vanescat in auras.
Siste leves, dum sacra cano, Latonia, bigas.
Aspice, sparsa furens ut nubila dissipat Eurus,
Dum loquor; haud secus incenso quas corde querelas
Fundimus, insani verrant per inania venti.
Siste leves, dum sacra cano, Latonia, bigas.
Cerea jam flammis admota liquescit imago
Ore meum referens, similis coma, lumina, vultus;
Intima sic pereat qui nunc calor ossa perurit.
Siste leves, dum sacra cano... Sed cur, Dea, nimbo
Praetendis subito vultum? quo nunc fugis & me
Deseris? heu nihil est, curas quod lenit! & aurae
Verba ferunt: nil sacra Deûm, nil carmina prosunt.

† XIV.

De Iulo adolescente.

IMminet obsessis patriae dum moenibus hostis,
Nec spes ulla fugae, vili quid tectus amictu,
Impexusque comas, faciemque illotus, Iule,
Discedens inimica paras nunc fallere castra?
Scilicet agrestri tunica velatus honorem
Dissimulare putas formae; licet ista sit usque
Neglecta, egregio prodit te sanguine cretum.
Arguit incessus, & suavis spiritus oris
Non te rure satum, fluvios nec propter opacos
Lanigeros pavisse greges, sed Regis in aula
Divitis adsuetum nitidam duxisse juventam.
Quis decus ingenii linguam, si forte loquendum
Sit tibi, non nimium mirabitur? unde Deorum
Venit inaudito juvenis sermone decorus?
Quin, mihi si quicquam credis, nunc indue vestem
Sepositam, nunc pecte comas, nunc fontibus ora
Perlue: per medios hostes sic tutior ibis.
Nemo adeo ferus est, qui te modo viderit, ultro
Non veniat, victorque velit se dedere victo.
Regius obsessa pubescens Troilus urbe
Egressus quoties fuerat, non ulla timebat
Tela puer; cuncti astabant, stupor omnibus idem
Candida dum vehitur crinem per colla solutus:
Quem postquam dura depressit casside, & ora
Velavit, primo miserabilis occidit aevo,
Et patriae campos foedavit caede recenti.

† XV.

Malum punicum.

ARboreos inter foetus Rex inclyte, quondam
Punica victores donat quo terra Quirites,
Unde etiam nomen ſervas; ſitis arida per te
Lenitur, dum vina negat Podalirius aegro,
Nec ſinit innatos reſtinguere faucibus ignes.
Te tantum innocuum permittens, cetera ſaevus.
Ergo plena rubet pomis mihi menſa, videre
Quam juvat, inſigne eſt regis viden omnibus? illud
Sed nativa tamen fucat nova purpura, at illi
Pallor ineſt viridis, tegit hoc, hoc prodit honorem
Sponte ſuam rumpens tunicam, diductaque gemmas
Conſtructas pariter cupit oſtentare cruentas,
Quas mihi purgatas affert cratere miniſter.
Hoc multo eſt nectar mihi nectare dulcius Hyblae.
Nil mirum, ſimul ac guſtavit talia, matrem
Filia ſi ſprevit, lucemque exoſa tenebras
Maluit, & Phlegethonta vadis ferventibus amnem.

† XVI.

Floſculus.

PArvus hiat parvo non diſſimilis calathiſco
Flos niveus, virideſque recens internitet herbas,
Quo nihil eſt quicquam viſu jucundius uſquam.

Aſpice

Aſpice quam tenui filo ſuſpenſa moventur
Semina, quae penitus ſimul inſita, ſciſſa ſub auras
Aequali ſenſim conſurgunt intervallo;
Undique & anguſtus foliorum circulus ambit,
Singula quae paribuſque notis, minioque videntur
Intus picta levi, roſeiſque coloribus ardent,
Hinc, atque hinc variis perplexa meatibus errant:
Ceu labyrintheis dixerunt flexibus eſſe
Mille vias, fixum me detinet, haud potis & ſum
Expleri, aut uſquam diſcedere, lumen eodem
Haeret, & huc illuc rapitur, diverſaque luſtrat,
Attonitumque ſuper miratur: Floſculus ut ſe
Deflectit, feſſuſque caput procumbit in herba;
Candida ceu quondam virgo cum lapſa per aeſtum
Propter aquam frondes inter requieſcit opacas:
Spiritus interea ſuavi permulcet odore.
Pronus humi dum me oblecto admotus, & uſque
Inſpecto, paſcit viſus, ſimul efflat olentem
Tempore eodem auram: ſit quanta potentia matris
Naturae, hinc parvo perdiſcas munere, nec te
Reddant, quae vulgus temere miratur, hiantem.

† XVII.

De Anima.

Elapſus poſtquam fuerit de corpore quonam
Spiritus hinc volitans fugiet, qui me movet uſque
Quicquid ago, multum Meſſala diuque putavi.
An ſimul exierit ceu flamma, repente ſileſcet
Extinctus glacie mortis, cum membra rigeſcunt,
Inſitus atque calor dilabitur artubus omnis;
An levis aërias ſubito dilatus in auras,

Um-

Umbra velut, nebulaeque leves, fumusque peribit;
Et nunc qui mecum loquitur, meminisse videtur
Omnia, qui numquam me deserit, heu dolor ingens!
Nullus erit, fas hoc non credere, dicere nec fas.
Immo ego sive loquor certissima, sive refelli
Haec possunt, nimium juvat haec me credere, in astra
Ignea labetur post fata novissima vitae,
Sidereosque globos inter, quos suspicit usque
Devinctus, vivet, nulloque movebitur aevo,
Despicietque hominum curas, & inania vulgi.
Ter quater o felix, nimiumque beatus, adire
Cui liceat: non omnis adit, sed crimine ab omni
Castus, & a caede, scelere, atque libidine, & ira.
Mortales Furiae taedis quem ardentibus urunt,
Inquinat his qui se, loca taetra miserrimus usque
Incolit, & vita simulac levis umbra recessit,
Non seges est ubi laeta, virent nec prata, nec humor
Dulcis aquae salit e scabro nitidissimus antro;
Sed dolor, & luctus, rabiesque immista furore,
Livor, & ultrices posuerunt castra querelae.

† XVIII.

Testudo caelestis.

SUspensus nitet ingenti testudine Mundus
Undique continuo complexu cuncta coërcens,
Et nullo, mirum! tibicine tanta quiescunt
Pondera. Quas vectes! quae caela immania, quave
Au-

Auctor opus tantum concepit mente! quis auſus
Metiri, & longo ſic circuit intervallo,
Tornavitque polos celeri vertigine adactos,
Quos inter crebris collucent ſidera flammis
Tam procul, & nullo vis interit ignea ſeclo,
Nec cadit in praeceps umquam, ſit maxima quamvis;
Nutibus at librata ſuis ſe ſuſtinet ultro.
Purius hac nihil eſt, nec quod ſublimia tantum
Appetat, aut tantum terris ſecedat ab imis.
Creditur his etiam ſupremo lucis in ortu
Quod ſequimur, fugimuſque dari, venit inde laboris,
Inde quietis amor, ſtudiis nec ducitur iſdem
Gens hominum; fremit hic atrox crudelia bella,
Aut mare per tumidum geſtit ſe credere ventis;
Frondoſas colit hic ſilvas ignobilis uſque,
Quamque puer terram novit, grandaevus eamdem.
Haec quoque deſpectant teſtes ſeu recta ſequamur,
Devius aut ſignis virtutis limite aberret,
Occultum nihil eſt Superis, immune nec hilum
Sive boni quicquam fiet, te praemia recti
Magna manent; contra ſeu quid tu turpiter audes,
Sera licet, ſtat magna tamen, nec poena recedit.
Pervigilant, numquam flectunt ſua lumina ſomno,
Deſuper explorant, noſtris licet omnia Phoebus
Eripiat rediens oculis, ſoluſque diurna
Lampade colluſtret caelum, mare, nubila, terras;
Unus pro cunctis fulget, fluit inde quod uſquam eſt
Luminis, inde calor manat, pater omnibus idem eſt,
Omnibus idem animas afflat, quaecumque moventur,
Seu ſuſpenſa levi fugiunt per inania lapſu,

Squam-

Squammea seu penetrant fluctus errantque per aequor
Immensum, vel qua solidus se colligit Orbis.
Noctifuge, aurato qui laberis aethera curru,
Luciparens, frugumque potens, per te omnia primum
Exoriuntur, alisque idem quodcumque videtur,
Sive hominum, pecudumque genus, seu turba volucrum,
Pabulaque, & ramis dense frondentibus arbor:
Salve magna Jovis proles, caeli decus ingens
Cuncta videns, quae sunt, quae mox ventura trahuntur,
Quodque fuit, Reges insignes, oppida, & arces,
Bellaque, & ingentes strages, partosque triumphos.

† XIX.

Uranos.

Discedit nostro Phoebus velut aethere, & almam
Eripiens lucem miseris mortalibus, affert
Tristitiam, noctisque premit caligine terras;
Sic tua dum nobis rapis ora optata, Trivulti,
Et cupis Etruscosque lares, & siqua supersunt,
Visere magnanimûm quondam monumenta Quiritûm,
Deseris in tenebris, atque anxia pectora turbas.
Sed licet exanimem linquas, licet undique mentis
Destituar, tantum pavor & mihi cura supersit;
I tamen, ire libet quoniam: sint omnia laeta.
Non pluviae laedant, densi non nubila Caeli,
Non fera tempestas, saevi non impetus Euri,
Sed levis aspiret zephyrus, sed lucidus aër

Sem-

Semper, opaca vetent rapidumque umbracula Solem
Frondibus hinc, illinc ultro praebentibus umbram.
Ne calor exurat faciem, dum fervidus Aethon
Incumbit terris, rursus, mea fistula, carmen
Dic age, dic felix mea fistula, dic age carmen.
Impediant non te salebrosaque saxa, madensque
Semita, dum multo tellus diffunditur imbre.
Non levis impulsu ventorum pulvis in ora
Spargatur, surgant flores, & mollia passim
Gramina, ferre juvat qua te vestigia cumque.
Dic age, dic felix mea fistula, dic age carmen.
Flumina, quae summis dejecta ex rupibus ultro
Aequoreas celeri lapsu properatis in undas,
Accipite haec, tentat vada dum transmittere forti
Vectus equo, ratibus seu textis; sistite fluctus.
Ne grave murmur aquae violentius obstrepat aures,
Leniter ac facili vectetur laetus in alveo,
Gaudebunt nymphae viridesque e gurgite crines
Extollent: quae forma micat tam pulcra per undas?
Quis Deus? accipient vitreis te sedibus omnes,
Flumineaque comas velabit arundine Nais
Munera grata ferens, violas, & lilia, calthas,
Quaeque nitent passim riguis nova germina ripis.
Dic age, dic felix mea fistula, dic age carmen.
Leucippe acer equos inter, quo non fuit umquam
Sanctior in terris quisquam, nec pulcrior umquam
Impositum vectas, qualem non Pegasus olim
Excitus alato vexit super aethera dorso.
Nullum omen verbis, excussus decidit ille,
Tu fidus rerum columen mihi redde mearum,
Ne mea perpetuo laceres praecordia luctu.
Dic age, dic felix mea fistula, dic age carmen.
Quod si forte voles vastum maris ire per aequor,

Molliter impellat fluctus levis aura favonj,
Caeruleisque Pater vectus super alta quadrigis
Sit comes, optatosque sinat te tangere portus.
Quamvis te invitus linquet Deus, & tibi currus
Cedet, ut Oceani regimenque & sola potestas
Sit tua, sint quae te venerentur Numina ponti.
Frustra, nam mavis prima dominarier aula,
Musarumque choros, & amoena vireta, piumque
Concelebrare nemus, quod te super ardua caeli
Extollit, nomenque tuum diffundit Eois
Partibus, & qua Sol fluvio se condit Ibero.
Dic age, dic rursus mea fistula, dic age carmen.
Ergo iter optatum perages, & Romula vises
Moenia: convenient juvenes, stupor omnibus idem,
Idem amor, & cuncti assurgent, domus inclyta, non quod
Sit tua, quae magnis fulget decorata triumphis;
Pinguia quodque colant non jugera mille juvenci,
Sint haec magna licet: sed quod defensor honesti
Diceris, & verae semper virtutis Amator.
Aspicies illic septem quae collibus urbem
Tollitur, & veterum fuerant quae maxima rerum,
Nunc tantum molis superant vestigia tantae,
Famaque, quae semper vivax non interit umquam.
Dic age, dic felix mea fistula, dic age carmen.
Protinus & laetas sedes, sic mens tua gestit
Parthenopes, & culta vagus pomaria cernes,
Fluminaque, & fontes gelidos, vineta, lacusque,
Et nitidam insueti speciem mirabere Caeli.
Illic ne blandae capiant te forte puellae
Sis memor, occurrunt ultro, variisque morantur
Vocibus, & cupidos misere praedantur amantes.
Sed bene quod Siren noto tumulata sepulchro est,
Parthenope Siren facie quae insignis ad undam
Assiduo resonans fallebat carmine nautas:
Viveret illa dolis instructa atque artibus, ut te

Eriperet, quid non faceret? Sit mortua quamvis,
Non tamen extinctum genus eſt, fuge remige ſurdo,
Inque ſinum patriae redeas, notoſque penates.
Hic ubi me primum es verbis affatus amicis,
Quae mihi cumque dedit ſors, accipe ſit tibi mecum
Pars quoque, ſitque tuis requies hic parta Camoenis.
Ex illo ſemper mens ſaucia, ſe tibi prorſus
Addixit; caeli liceat dum veſcier aura.

† XX.

Campe.

Aſpice ut aureolus virides intermicat herbas,
Virgatiſque nitet maculis, inſignis & oſtro,
Pulchra velut variis diſtincta coloribus Iris:
Nam perſaepe licet magnis componere parva.
Caulibus hic patulis repit modo tortilis, & ſe
Colligit in ſpiram tenuem, mox ſaltibus ultro
Exſiluit, ſeſeque levis per inania vibrat;
Rurſus & in teneris reſupinus paſcitur herbis,
Quas ſimulac carpſit morſu jam grandior, atque
Multiforas roſit frondes, affixus inhaeret,
Decutere unde queunt pluviae, nec flamina venti,
Et tenui formans orſum ſe involvit amictu.
Tempore nec longo cum jam mirabile viſu,
Cornibus exiguis prorupta veſte volucris
Argutum caput aethereas oſtendit in auras;
Diſſimilique alas incenſa nitore coruſcat,
Caerula namque viret pars haec, pars lutea, parſque
Illita purpureiſque notis, minioque refulget,

Edita-

Editaque in lucem primum male firma, nec alis
Freta suis, stat mollis adhuc, & fixa moratur;
Mox durata die, sursumque elata revisit,
Unde viget quodcumque movetur, lumina Solis.

† XXI.

Dryas.

Parce, lates viridi quisquis sub cortice, prudens
Non ego te laesi, lacrymas compesce fluentes,
Sive Dryas, seu quis Deus insitus arbore sacra es.
Omnia namque regunt Superi, cava flumina, montes,
Pabulaque, & truncos innixos stirpibus altis.
Ipse mea errabam dum mente remotus in umbra,
Cuspide, quam mecum gestabam, te mea fixit
Impia, lapsa tamen casu manus impia, quamvis
Vulnus & elicuit lacrymantes cortice guttas;
Forsitan & tecum quereris crudelia passus,
Ingemis, & maestas voces attollis in auras:
Sed non est homini fas verba audire Deorum:
Nostra igitur questus penitus non accipit auris;
Teque nemus miseratur amicum, te quoque mollis
Herba, tuis quae se ramis defendit ab aestu;
Parce tamen, sceleris licet inscius, ultro ego nunc me
Damno libens, nec tu saevas memor exige poenas.
Nam satis est Divis animus peccasse fatentis.
Negligit at siquis Superum contemtor, & audet
Contra stare Deos; hunc Thracis dira Lycurgi
Supplicia exspectant: proprio quae vulnere aberrans
Concidit, atque iras placavit sanguine Divûm.

Micro-

† XXII.

Microcosmos.

SUspicit erectus mundum qui ex omnibus unus
Gnarus Homo rerum cunctarum, pluribus illi
Est similis: flagrat penitus, velut igneus ardor,
Accipit, inque vicem vitalia flamina reddit;
Perfluit hac illac membris quoque plurimus humor
Corporis, & solidum reddit pars maxima terra,
Cujus ceu venis hinc atque hinc labitur unda,
Sanguinis assidue fluxu rigat intima passim.
Inde vides ferri torrentes nubibus auctos,
Non minus obscoenos hinc lectos conspicis imbres;
Ossaque non lapides referunt, non stirpibus haerent
Plurima? non foedus serpens latet usque cavernis?
Atra cavo scopuli velut impia vipera saxo,
Pestifer horrendusque paludibus halitus exit;
Proluvies sic ventris item foedissima putet.
Nonne aliquae sudore madent, ut corpora terrae?
Nonne loca, eructans Siculis velut Aetna caminis?
Tristatur caeli facies, mox imbre redundant
Omnia; sic miseris mortalibus ora moventur:
Nubila frons pluviasque suas demittit obortas,
Miscetur raucum simul & per viscera murmur;
Quid sequitur Zeno referat liberrimus, at nos
Ingenuus fugat inde pudor; sic flamina nubes
Convolvunt magno luctamine, rumpitur ingens
Mox fragor, horrisonoque fremit quoque terra tumultu;

Cujus ut obstructo spiramine vis fera venti
Visceribus praeclusa furit prorumpere in auras
Nequicquam, quatitur radicitus insula fundo:
Scilicet huic similis conceptus spiritus artus
Commovet, & talos a vertice quassat ad imos.
Ad summam, secter ne singula, plura referri
Namque queunt, pressit cum nos incurva senectus,
Ceu vetus, & ramis, foliisque arentibus arbor
Deficimus solito defecti sanguine, & igni.

† XXIII.

Somnia.

OMnia quae rerum lusit Natura creatrix,
Namque solet nobis colludere, non secus atque
Garrula cum teneris nutricula gaudet alumnis,
Valde animo oblectant tacitae me Somnia noctis,
Miror & attonitus variis errantia formis.
Pallida namque modo veniunt, tristesque querelas
Conjiciunt, lacrymisque rigant manantibus ora;
Et modo laeta nimis gestit levis umbra petulcis
Motibus, argutisque jocatur callida dictis,
Assidet, & tremulo ridet lasciva cachinno;
Nunc turbata furit, furvoque horrenda colore
Ense minatur atrox, vastoque immanis hiatu
Terret, & ardentes oculos fert obvia contra,
Abrumpitque pavore leves a pectore somnos:
Nunc secus accedit suavi pulcherrima motu
Blanda loquens, animumque nova dulcedine vellit:
Quae tamen unde fluunt haec omnia, quis potis esset
Mortalis tantum gnarus cognoscere causas?
Multa ferunt, quae incerta licet, sunt proxima veris:

Fessa jacent quum membra gravi devincta quiete,
Evolat inde animus velox, ceu compede missus
Ut quid agat; tunc multa videt, loquiturque vicissim,
Pleraque praesentit, quae sunt ventura Deorum
Admonitu, genus unde trahit, cum mens bona rectum
Servat, & immunis scelerum tranquilla senescit,
Tum bene de miseris gaudens solet usque mereri.
Quæ simul ac multo noctu jacet obruta Baccho,
Aut timet, aut impulsa malis jactatur iniquis,
Sive etiam quemquam spes erigit, omnia motu
Miscentur vario, sumptis super aethera pennis
Ire videtur, aquas vel currere, praecipitatque
Rupibus, & scopulis praeruptis, vel grave pondus
Opprimit, una animae vix est sperare potestas.
Ceu vigiles nunc laeta videmus, moestaque contra.
Nempe animus cunctis procul exit, sive quieti
Tradimur, integris seu sensibus esse videmur.
Sic desiderio correptus saepe remotos
Ad Calabrûm rapior saltus, fontesque salubres,
Antiquasque domos, primum quas ortus in auras
Aspexi, procul occurrunt ut somnia noctis.
Et qui jam pridem tumulatus decidit, ossaque
Arida, & extinctum cinerem, luctusque reliquit,
Saepe patris jucunda modo, modo tristis imago
Alloquitur, fuerat ceu quondam suetus, & usque
Hortatur, vitamque ostendit sedulus omnem,
Quidve sequar, fugiam quid contra praecipit absens,
Personat atque auris notis mihi vocibus, haerentque
Oribus ora, datur modo non tractare potestas.
Quin etiam qua nil pernicius omnia cernit
Mens eadem, quos non vidi, videt illa superbos
Aut reges, vatesque sacros, volat altius, inque

Templa Deûm, redit iſta cupidine, ſemper hiatque,
Unde prius delapſa, recurrere ſaucia rurſus.

† XXIV.

Anas.

Gaudet Anas fluvii frigentibus humida ripis,
Dum furit incumbens terris Sol acrius aequo,
Et querulis frondoſa fremit jam ſilva cicadis.
Haec ſuſpenſa modo ſumma ſe ſuſtinet unda,
Et refovet gelidis obſtantia pectora lymphis,
Nec potis eſt vis ulla retrorſum pellere, quiſquis
Praecipitatur aquae lapſus, ſtat fixa, nec hilum
Cedit, in immenſo cautes velut edita ponto:
Parvula namque licet rebus componere magnis.
Nunc fluitat, vitreiſque ultro ſe fluctibus abdit,
Ter cadit inque caput praeceps, rurſuſque ſub auras
Tollitur, & croceum defigens flumine roſtrum
Turbat aquas, geſtitque recenti ſpargier unda;
Interdumque immota ſecundum lata per amnem
Labitur, ut compulſa fluit levis aequore cymba
Cum mare contractis velis ſecat incita vento.
Saepe etiam adverſo contendit vertice nitens
Contra nare, pedeſque urgens ſimul obvia fluctu
Remigat, & geminis pellit retro vada palmis,
Queîs intenta ligans digitos membrana coërcet,
Trajicit hac vaſtoſque lacus, fluvioſque rapaces;
Nam ſi fiſſa foret manus unguibus interſciſſis,
Diſcretos levis humor aquae interrumperet uſque,
Atque pedum, validus quamvis, vaneſceret ictus.
Haec operae pretium eſt ſpectare, & ludere verſu

Sic

Sic gracili, quando rerum Natura creatrix
Me tenet attonitum, quo lumina cumque locorum
Verto libens, nihil hac quicquam mihi dulcius una est.
Sed satis haec, jam jungit equos, jam fusca resurgit
Oceano, tenebrisque polum Nox inficit atris.

† XXV.

Aquarum concentus.

Obstrepit aërio de culmine nocte silenti
Gutta fluens quoties Austris pluvialibus aër
Cogitur, & multo tellus diffunditur imbre;
Et nunc illa cadens aequo discrimine murmur
Suave ciet, crebro sese nunc concitat ictu
Substratamque ferit silicem: nil dulcius illa
Est mihi, fessa jacent molli cum membra cubili;
Non lyra, non citharae, non suavi tibia cantu;
Cantus quis tam jucundus? si credere fas est
Hinc ortam ex undis Musam, quae garrula complet
Omnia concentu vario, mare, sidera, terras:
Nam quid dulce magis, muscoso cum salit antro
Fons gelidus, tenuique fluit per gramina rivo;
Aut ingens summis dejectus montibus amnis
Cum venit, & rauco saxosas murmure valles
Praecipiti infertur lapsu? sonat omnis utrimque
Ripa, sonant sylvae quae flumina circumvallant.
Quid, Pater Oceanus levibus cum littora pulsat
Fluctibus, & scopulis illisus caerula mulcet
Aequora? subsistunt venti, passimque videntur
Nereides per summa leves agitare choreas,

Delphinumque greges placidis colludere in undis:
Tunc Venus alma poli linquens convexa reviſit
Regna patris, gaudent undae, cum vecta per aequor
Viva Cytheriaca dilabitur aurea concha;
Et Deus ingenti labefactus amore, repente
Aſſurgit, trepidamque ſedilibus accipit altis;
Omniaque immenſi laetantur numina ponti:
Sol quoque cuncta videns ſegnes calcaribus urget
Acer equos cupiens liquidos contingere campos.

† XXVI.

Tempe, ſeu Turris vetus prope Crathim amnem.

Molliter acclinis rupes, mox ardua ſurgit
Et praeciſa volat ſub nubila celſa, ſinuſque
Pandit in immenſum moles imitata Theatri.
Altius hac nil eſt nil hac muſcoſius uſquam,
Quodque magis gelida feſſos refrigeret umbra,
Incendit Canis aeſtivas dum lampade terras,
Et frondoſa fremunt querulis virgulta cicadis:
Inde vocant Tempe; locus eſt prope Crathidis undas
Qua ſeptem caput attollens ſe montibus effert
Nobilis, & pingues ſpectat Conſentia campos
Grande decus Calabrûm, fuit haec mihi cognita primum
Editus in lucem pavidus cum lumina circum
Verſabam nitidi ſpeciem miratus Olympi;
Hinc animus revolat, dulceſque reviſere fontes
Geſtit, & apricos colles, ſilvaſque virentes,
Nec deſiderium potis eſt vis ulla morari,
Mens avet ardenti percuſſa cupidinis aeſtu,
Florentiſque novo gaudere examine pubis.

O quos

O quos concursus! hilaris domus exilit omnis
Obvia, certatimque ruens amplexibus ambit,
Atque optata genis rorantibus oscula jungit
Laetitia excutiente novos e lumine fletus:
Haec reor ante nova, quam luce reluxerit ore
Diva renidenti quater instaurata bicornis
Interea, rerum longe carissima, salve
Cumque tuis vigeas pulcherrima semper alumnis,
Pascere seu dabitur tam dulci lumina visu,
Seu mea, quod non fas, discerpunt gaudia venti;
Namque piis faciles precibus Deus admovet aures;
Et tibi laeta Salus oculis adrideat aequis,
Qualis Hyperboreis fertur, qui longa pererrant
Saecula, & una omnes mors tempore solvit eodem,
Cum matura comas tamdem mutaverit aetas;
Perpetuoque tuis Mavors sit finibus exul
Seditione relegata, pia, candida, simplex,
Unanimesque meos teneat Concordia cives,
Nomine ut ex vero constat, consentiat omnis,
Quod simul hinc dici sese Consentia jactet:
Nec Lybicis cedas quoque messibus, augeat usque
Omnibus hinc, illinc te rebus fertilis annus:
Insula Oceano in magno velut alma beata
Est ubi dives ager, tellusque inarata videtur
Sponte sua fruges diffundere, fontibus idem
Non liquor est, vitreis scatet hic uberrimus undis,
Purpureis rubet ille coloribus, aureus alter
Distillat semper ramis frondentibus humor,
Et nive candidior, spumans quoque rivus abundat;
Non eadem nostris florent arbusta, nec usquam
Tam variae volucres concentibus aëra mulcent,
Queîs longe assurgunt, Medus quos misit, & Indus
Attica quasque dedit, quas nobilis unda Caystri:
Illic certa piis domus est, procul unde locorum
Livor abit, sitis & fulvi insatiabilis auri,

Nec pavor exanimat, nec mentis futilis aeſtus
Laetitia, aut mordaci extollit gloria fuco;
Omnibus at ſincera fides, pietaſque Deûmque
Relligio, & quicquid ſuadent haec tempora, queis me
Natum eſſe alterius gaudet mens praeſcia vitae.

† XXVII.

Viticula.

CErnis, ut extendat tenuis Viticula palmas
Atque roget jam paene manu ſe ſublevet ulmum?
Ne, quia non potis eſt per ſe firmata morari,
Concidat, incultoque caduca recumbat in arvo,
Atterat atque comas, & ſcindat ſentibus uncis,
Aut decerpat edax errat quae bucula campo:
Nec timor omnis abeſt, purgat dum falcibus antes
Vinitor offenſus ne creſcat inutile vimen;
Erigit idcirco ſeſe ceu provida, jamque
Quod prope cumque videt, cernat velut, arripit omne
Brachioliſque tenax ligat acrius, annulus atque
Multiplici aſtrictus ſpira ſe involvit in orbem,
Ter quater atque ambit ramos, ita flexilis, ut non
Incumbens gravis Eurus aquis, aut turbidus Auſter
Enodare queant, arctoſque reſolvere nexus;
Anchora mox, polypuſque velut complexa reſurgit
Rurſus, & huc illuc diffundit prodiga longe
Vimina, quod nihil eſt non vinctum, brachia mille,

Mille

Mille manus teneros innectunt undique ramos;
Frondibus, & patulis ſerpens interviret ulmum;
Quae ſuper incumbens caram defendit alumnam
Neu rapidi nimium Soles, neu laeva perurat,
Unde ſuum nacta eſt nomen, demiſſa pruina;
Aut glaciata gelu grando de nubibus atris
Contundat teneros deſcendens alba racemos.
Ergo palmitibus ſuſpenſa tumeſcit acerba
Uva prius, ſucco, mox aucta nigreſcit, & imbre
Sparſa levi ſenſim dulci miteſcit Jaccho;
Qui ſimul infuſus, deformes undique curas
Diluit, ardenteſque extinguit pectoris aeſtus.

ANTONII THYLESII

CARMINUM

LIBER II.

I.

Dono mittit Joh. Matthaeo Gyberto
reticulum sericum.

ERICA jam dudum maculis mihi Cingula densis,
Insignis niveo stamine missa fuit.
Quae distenta aperit crescentes mille figuras,
Et variae exiguo rete vagantur aves.
Dic Dea, cui radius cordi est, & pensa, colusque,
Quis tam formoso munere dignus erit?
Nempe, tuis primo qui se dedit artibus aevo,
Inque dies magis est deditus, atque magis,
Gybertus, quem nulla Venus movet, aut sitis auri,
Alea nec segnes perdit avara dies.
Per te, perque patris precor, o Tritonia, numen,
Ne pigeat sacrae limen adire domus,
Prima aderit cum nox, juvenisque oracula cessant,
Pythia veridici quanta fuere Dei.
Sed memor ante pios galea caput exue postes,

Sic

Sic merito fas eſt verba referre Deam.
Attonita aſpicies, te qualem fontis imago
Diva refert, vitreo cum lavis amne comas.
Lumina ſunt eadem, color idem, ſpiritus idem eſt,
Nec loquitur verbis diſſona verba tuis,
Forſan & eſt tecum de vertice natus eodem,
Tam ſimiles quis idem non putet eſſe genus?
Atque ubi ſancta tuis continges pectora palmis,
Exornans donis officioſa meis,
Effice, plus valeat blandi ne Ceſtus amoris,
Cingula quam caſtae Palladis apta manu.
Ille valet cupidos conjungere foedere amantes,
Perpetuo haec valeant nectere vincla fidem.
Utque meum ſibi jam GYBERTUS vinxit amore,
Ingenti ut ſemper vinxit amore animum,
Sic amat ille ſuum, rogo te, Dea magna, nitentes
Perque oculos, flavas annue perque comas.

II.

Dum in ſilvis queritur Polyhemus, audiens echo reſonantem, voces opinatur Galateae, ab eaque dolet irrideri.

QUid mecum quereris? vel me, magis improba, rides,
Garrula, vocalis, mima, diſerta, loquax?
Quae mihi nulla videris opacis abdita ſilvis,
Sed mea dicta refers aſſona, nulla licet.
Jam ſatis, o Galatea, ſuperque jocoſa fuiſti,
Ludere quin ludum deſinis inſolitum?
Quin profers formoſa caput, latebraſque relinquis?
Inque ſinu recubantem ambitioſa foves?
Irritas laſciva, meum jecur aeſtuat ardens;
Ibo ego per rupes, teque per antra ſequar.
Nunquam hodie evades ſalſas fugiens ſuper undas,
Flu-

Fluctibus aut merges lapsa sub aequoreis;
Sed gelida mecum requiesces strata sub umbra
  Ilicis, ad ripas dulce sonantis aquae.
Et modo blanda choros agitare virentibus herbis
  Hospes gaudebis inter Hamadryadas,
Dum cava mille sonans numeros mea garrit arundo,
  Ludit & intonsas corniger inter oves,
Quamvis muta silet nunc fistula, buccina postquam
  Tortilis inflexo turbine missa fuit;
Quae patula hirsuto illudens in pectore pendet
  Pignus vel nostrae testis amicitiae.
Congregát una greges sparsos ad septa, fluentis
  Hac quoque deponunt ubera lactis onus,
Admoveo assidue simul ora, impexaque menta,
  Sola etenim sedat concava testa sitim;
Saepius & multo sinuosa volumine questus
  Fundit, & umbriferum personat omne nemus;
Ac mihi dum texto calathus concrescit hibisco,
  Barbatos tibi sit pascere cura greges.
Interdum pharetrata fugacibus obvia cervis
  Ibis lyncaeo tegmine amicta humeros,
Candentes humeros, qualis nix albet in Aetnae
  Aëriae incensis frigida verticibus,
Quae velut aestivis tabescit solibus, utque
  Liquitur ex altis lapsa cacuminibus,
Sic miser, Aetnaeo quem non minor ignis inurit,
  Solvor, & ora madent fletibus assiduis.
Munera quid referam? torquatas laeta columbas,
  Picta quoque hinnulei mollia terga notis;
Qui tener, assuetusque sero, lactisque fluore,
  Caprigenum quaerit, consequiturque pecus
Tesqua per, & rupes, & per frutices dumosos,
  Jamque manu instituit carpere dente cibos.
Atque alia accipies: sed munera nulla movent te:
  Saxa ego vestigans te latebrosa petam.

Quaenam, age, quae curvis convallibus inſonat? audis,
  Quam docili noſtros reddidit ore ſonos?
Dura, proterva, procax, petulans, quae illudis amantem,
  Quo properas? nullum jam datur effugium;
Certum eſt per ſaltus perquirere, ſicubi ſe abdit:
  Ite canes, rurſus rettulit, ite canes.
Fallor, & his forſan latet occultata cavernis
  Delia, namque canes infremit alipedes,
Incutietque feris rabiem. Cadmeïa proles
  Senſerat iratae numina ſaeva Deae.
Feſſus an ingenti ſub fornice ſemicaper Pan
  Se reficit? locus hic arguit eſſe Deum;
Oblita nam tonſo, mollique ſedilia muſco
  Laeta virent, fons & dulcis abundat aquae;
Tum coma formoſis procumbit pinea ramis,
  Floret & illaeſo cæſpite dives humus.
Excitus hic ſomno furit irritabilis irà,
  Saevaque terrificis objicit ora modis.
Quisquis es, opperiar, mugit ſpecus ecce reſultans,
  Quis ſcit an his ſtabulet Bellua dira cavis?
Efferа quae vaſto ſi carcere forte fuiſſet
  Libera, quas ſtrages prodigioſa daret?
Atque utinam me nunc ingentibus aſpera malis
  Perderet, ut tandem deſinerem eſſe miſer.

III.

De obitu AULI JANI PARRHASII.

QUis ſitus hic? ſitus hic? non eſt, inimica Minervae
  Impia

Impia cur sacro texat opus lapide.
Conditus hoc inquam tumulo? vel quis jacet? Aulus.
Numquid amata Deae Tibia Cecropiae?
Ferali extinctos solita est quae efferre querela,
Num silet? inque vicem nunc tegit alta silex?
Memnonio resonat magis haec quin Mausolaeo.
Non tamen artificis tibia facta manu est.
Qualis es hospes, ego vel qualis, amica choreis
Musarum haec spirans Tibia talis erat.
Nec jucunda magis fuit alitis illa puellae
Tergeminae, illectas sistere blanda rates.
Jamque latina fuit Siren; insignia Graji
Rhetoris hoc hospes sunt quoque digna viro.
Audita Eridani prope flumina, dixit & amnis,
Non mutatus olor dulcius ore canit,
Dum Phaethontaeos querulis moribundus amores
Vocibus, atque suos ingemit interitus.
Tibris & obstupuit doctae modulamine vocis,
Assonuit ripis haec quoque, Tibri, tuis;
Fassus & huic uni es veteres cessisse Quirites,
Dum Latiis sonat hic dulce magis Latium.
Attice ut Attaea magis urbe locutus, & ipsa est
Hospes divino dictus ab eloquio.
Unde superbit aquis tumefactus Crathis alumno,
Piscosis colles Crathis oliviferos
Fluctibus allabens pulcherrimus, arva fovensque
Pinguia, pampineas suspiciensque comas,
Quaeque cruenta gerit ramis frondentibus arbor,
Lapsaque collectis poma cadunt foliis.
Qui nunc auricomans tristis caput occulit undis,
Auget & insolitis fletibus amnis aquas.
Qua vetus aucta viris septem se montibus effert
Aemula Romanis montibus, & Libycis,
Dives opum, Calabrûmque decus Consentia, nati
Funera, quae rapti moeret acerba parens.
Plurima ubi manant gelidis resonantia Tempe
Fon-

Fontibus, herboſa rupe viretque domus,
Aonidum domus, hanc permutat ſaepe relicto
Fonte Aganippaeo Pieris alma domum:
Unde miſer migrans vaſtam modo Ditis in aulam,
Non potes, ut redeas, Jane, aperire fores;
Eumenidaſque truces, canis & portenta, Chimaeras,
Peſtis Echidnaeae ſibila mille paves.
Te tamen inde fugax rapiet, nec Fama ſepultum
Centena reſonans garrula voce ſinet.
Cumque aliis, procul illa licet, vetus audiet ora,
Gens tua, nec tacitum deſeret Arcadia;
Multus at umbriferis calamo cantabere ſilvis,
Oreque, namque tuum callet utrumque genus,
Annuaque ad tumulum ſolemnia dicere vates
Thyrſis erit, Corydon, & Meliboeus erit:
Ibis & aſtra nitens inter fulgentia, non qua
Sol venit, Heſperias vel cadit inter aquas,
Vel latet alter ubi dejectus, & abditus infra
Tartara, luminibus invidet aſtra polus;
Sed quos ſublimis rotat ignes concitus axis,
Vertice quae ſummo ſidera clara micant,
Nec lavat unda maris, vaſto ſed in aequore certos
Semper agunt nautas lucida per tenebras.
Illic te cognata Lycaonis accipiet lux,
Nec modo caeleſti fulget honore fides;
Tibia ſed veniens augebit lumina Caeli
Nocturni, gnarus ſuſpicietque Conon,
Miratuſque novum decus acceſſiſſe, quid ipſa
Naſcuntur ſacro ſidera conjugio?
Quodque novo exoritur ſidus magis enitet aevo?
Dicet. Sed felix, haec ſatis, hoſpes abi.

IV.

Parma urbs obsessa.

Urbs vetus armatis obsistens Parma catervis,
Nunc tandem ex vero bellica nomen habet.
Tot simul extorquere Duci quam millia telis
Perfractam, hostiles non valuere manus.
Non solet hic Parma trepidus dare terga relicta:
Gallica lex haec est, non Lacedaemonia.
Quin Romanorum velut Annibal opposuit se,
Unus enim clypeus omnibus ille fuit.
Alter ut ensis erat, Poenus quem Marte doloso,
Et patriis metuens contudit insidiis.
Ante sed articulis servato umbone cruentis
Vulnere pinxisset, fortis ut Othryades:
Et velut Aonius dux victor laetus eodem
Clausisset viso lumina, caede madens;
Quam raperet passus, tantisque insigne trophaeum
Hostis jactaret maximus exuviis,
Qualibus ornavit Mavortius alta Feretrj
Templa Jovis Romae conditor Iliades.
Cedite cuncta, prius quaecumque fuere per aevum,
Scuta virûm; priscis praestitit ecce recens.
Quod Capitolina suffixerat ultor in arce
Scipiadum, accensa Martius ante coma;
Quodque Numa aethereo dejectum condidit axe,
Quod Diomedaei surripuere doli;
Vel quod Phidiacae manus exornata Minervae
Sustinuit celsis ardua culminibus;
Ipsa vel immanes quo Gorgone saeva Gigantes
Perfurit, armisonus quod pater ipse gerit

Tegmine munitum carae nutricis, eosdem
Terrigenas inter cum tonat igne Deus:
Haec texit non una virum nam Parma, sed omnes.
Quam bene dicetur, nunc olus olla legit.

V.

Aeneas ex Antandro conscendens, Patriam a Graecis deletam alloquitur.

JAm nova caeruleas deducta est classis in undas
Caesa sub Idaeis pinea verticibus.
Impelluntque leves suspensa rudentibus aurae
Lintea, dilapsis undique sideribus.
Linquendum est jam dulce solum, fuit inclyta quondam
Troja ubi, sive armis inclyta, sive opibus.
O Patria, o manibus disjecta hostilibus, omnis
Collapsa in cinerem, & flamine sparsa Noti!
Tanta fuit numquam e florentibus urbibus ulla,
Tam subito, & casu diruta praecipiti.
Siqua salus superest post fata novissima, salve,
Atque vale, extremum hoc; quod datur, aspicere est.
Non licuit, saevis aut te hostibus eripere, aut me
Te prius optato concidere interitu?
Flavus ubi toties atratus caede refluxit
Xanthus, ubi & Simois decolor auxit aquas;
Quave manus Danaûm pavitans per littora in altum
Profugit, ratibus delituitque cavis;
Aut latebrosa gravis tenebras cum enixa per atras
Exitium peperit bellua Dardaniae;
Cum, cives rapite arma, urbs tota fremebat in auras

Voci-

Vocibus, hostis adest, ferte agite arma viri.
Ilion aeternis deplorandum lamentis,
Quis tua tot potis est, quis mala tanta queri?
Saevitiam hostilis ferri subiisse, per aedes
Civili undantes sanguine, perque vias.
Ignibus heu devota furentibus omnia, siquid
Restitit, Argolicae sensit aratra manus.
Tunc potui superesse armisque, dolisque Pelasgûm,
Numine sublatus matris Acidaliae.
Cum vetus armipotentibus arx Priameïa Grajis
Capta, malum, auratis ardua culminibus
Corruit, & flammis superantibus omnia diris
Exultabat atrox caede Neoptolemus;
Quem furere, & geminis immistum vidi ego Atridis
Terribilem abjectis stare cadaveribus,
Hercaeumque Jovem Regis foedare senili
Sanguine: quam indigna est hostia caesa Jovi?
Funera post nati crudelia raptus ibidem
Ilicet aeternum tuque, puerque vale,
Et suboles germana, perit quae, excelsa viretis
Silva velut telis saucia nubigenis.
Perdidit unius furor omnes; semper aquosa
Maluisses Ida pascere lanigeras,
Agresti contentus amore, fuisset Oreas
Sive tibi cordi, candida sive Dryas;
Innuptis quam sic alienam abducere nuptiis
Damnoso insignis factus adulterio.
Tempore quo virgo doctissima Priamidarum
Sparsa comam, & niveas fletibus uda genas,
Affatur mare prospectans e turribus altis
Infortunatos Laomedontiadas:
En iterum Grajis cadit Ilion, Ilion armis;
Pergama collucent ignibus Inachiis.
O tantum prohibete nefas, miserescite venti,
Vos saltem venti pellite, ferte ratem,

Reddite deſertis, fugit unde, Penatibus, actam
  Turbine vel rapidis mergite vorticibus.
Quid ſoror inſanam retines? ad buſta jacebis
  Tu quoque amatoris vindicis ulta prius.
Sed melius, mihi quam quod Fata inimica reſervant,
  Impie, dira dabis jam mihi ſupplicia.
Verte, Dea, ingentes fluctus, e nubibus atris
  Nata patris caſta conjice tela manu..
Ultima ſed ſuperant immania, maxima Phoebi
  Nulla forent utinam, vel rata dona forent.
Sed tantae reus es ſeu caedis, ſive Deorum
  In mala devotus numine, tuque vale,
Eminus Herculei trajectus acumine teli,
  Sparſus & intonſam pulvere caeſariem.
Et patriae ante omnes quondam tutela peremptus
  Magnus Achillaea cuſpide Priamides,
Felix Priamides, cui ſic occumbere, mortem
  Et licuit campis oppetere in patriis.
Excidio ſuperare tibi non contigit urbis.
  (O Neptune perit, Phoebe opus atque tuum.)
Nec ſtupefacta repentinis ululatibus auris
  Horruit, & rebus tot doluere oculi,
Infandis rebus, quas nox congeſſerat una,
  Una omne extinxit nox decus Iliacum.
Ah facinus! celſo dejectus culmine quis non
  Reſperſit lacrymis hoſtibus ora puer?
Sacrilegas miſer ille manus tremefactus, & iras
  Senſit Ulyſſaeas regius Aſtyanax.
Imperiis quoque paret herilibus Hectoris uxor
  Tradita victoris ſerva miniſterio.
Haec quoque praemoriens vitaſti, munere divum
  Mors data, non vitae lux tibi dempta fuit.
Sed neque regaleſque nurus, matrumque catervas
  Contigit addictas cernere ſervitio,

Perque

Perque salum rapere insuetum, insultantibus essent
Tam procul Argivis matribus ut famulae.
Trojugenûm regina parens longaeva triumphis,
Passa nefas o quantum! acta Agamemnoniis.
Et soror Aeacidae lethalis cura sepulti,
Altera quaeque tuum movit Apollo animum.
Tertia, quam flammis nequicquam atque hoste recepi,
Rapta iterum est conjunx regia caelitibus,
Qui mihi fatalis sociam invidere laboris,
Jucundam, longae qui comitemque viae.
Illa per umbrosas, docuere oracula, silvas
Sacra facit Matri maxima Turrigerae.
Quanta tamen cumque est, mihi certe nulla relicta est:
Praesidet alma aliis, sed perit illa suis.
Care puer, jubeam cur ora madentia fletu
Tergere, & curas pellere, Iüle, animo?
En ego solator tot luctibus indefessus
Frangor, & huic uni mens mea pressa malo est.
Vive tamen nostri non immemor, o ubicumque
Es nemorum, fluvios seu colis undisonos,
Atque vale: feror exul aquae super aequora vasta,
Fata jubent quo me tendere caelicolûm;
Et pater ipse comes grandaevus non timet ire
Servatus patriae bis pater exitio;
Nec communis amor natus tua dulcis imago
Parvus idem profugus denegat exilium,
Cum sociis mecum simul omnia ferre paratis,
Aspera quae terrae, quaeque ferunt maria.
Jamque rates evaserunt: quos igne, Penates,
Eripui, velis flamina carbaseis
Servate, o semper felicia! vosque Latinis
Templa manent meritos maxima littoribus.

VI.

Ad Rus ſuum.

QUando ſub nemorum coma
Semotus populo te fruar improbo
O Rus, grata animo quies?
En ex quo pelagi ſol oritur vadis,
Et ſerus micat Heſperus,
Urgens me aſſidue turba procax tenet
Feſſum mille laboribus.
Felix heu nimium, cui licet inviis
Silvis aevum agere, o nemus
Lympharum ſcatebris irriguum nemus,
Formoſiſque refrigerans
Umbris, & Zephyris aeſtiferos dies.
Quam me, quam juvat in ſolo
Stratum gramineo cernere garrulas,
Et ramis volucres vagas!
O quis me procul hinc conſtituet jugis
Frondoſis! prope concavas
Rupes, muſcus ubi ſaxa virens tegit,
Hircus corniger & rubos
Paſſim carpit edax pendulus aſperos,
Flavae lumina Phyllidis
Dum voce, aut calamis multiforis canit,
Et juncis calathos leves,
Aut ſciſſa Corydon nectit arundine.
Quem non ambitio levis,
Livor nec miſerum luteus inficit.

Alae

VII.

Alae Cupidinis

Ad Theocriti imitationem.

Has tibi, parve puer, numeroſas dedicat alas,
Feſſa jugo tandem colla ſolutus amans.
Decreram ſpecula me dare Leucadis,
Aut necem ferro properare adacto,
Alta claudere vel diem
Pendulus Orno.
Ora madebant
Largis pallida fletibus,
Serpſerat furtim calor in medullis,
Qualis Trinacriae rupibus aeſtuat
Ignis; nunc memores munera parva damus,
Sed quae nulla queat conſumere longior aetas.

† VIII.

Alae Cupidinis.

Quem tam ſecuro fovisti ſemper amore,
Ut nullum dominae ſenſerit imperium;
Compoſitaſque ſuam in puellam
Crebras undique fraudes
Spreverit omnes;
Qui ſacer uſque
Securuſque ſub alis
Vixerit ipſe tuis beatus;
Ille, Cupido, tui nunc memor officii
Ex fulvo geminas auro tibi dedicat Alas.

IX.

De Prometheo, & Cupidine.

Illusit Superis quondam vafer omnibus unus
Mortalis, tacitas surripuitque faces.
Juppiter ulciscens mortales imperat omnes
Ludat ut occultis ignibus unus Amor.

X.

De Juvene personato.

Dum tegit os roseum juvenis sub imagine Mauri,
Et velut insidians urbe vagatur Amor,
Astitit agnoscens Glycere tamen, inquit &: oris
Quid juvat egregium dissimulare decus?
Sed neque dissimulas, magis ardent lumina in atro
Tegmine, ut obscura sidera nocte magis.

XI.

De Hyacintho.

Nil opus elogio redimire, aut flore sepulchrum:
Ipse sibi flos est, elogiumque puer.

De

XII.

De Vite rubente.

CAederet immeritae Vitis dum crura, recidit
Ipſa ſua, & dira caede Lycurgus obit.
Unde prius viridis, rubet hoſtis ſparſa cruore
Illaeſo Vitis ſtipite, & ulta nefas.

XIII.

De Scarabeis.

PArvula Siſyphio gens condemnata labori
Quas figula ipſa facit, fertque refertque pilas.
Pars nigra, ut Aethiopum manus uſta caloribus horret
Regia, pars viridi picta colore nitet.
Parva micat cujus dorſo nota, magna minutis
Si conferre licet, Luna puſilla velut.
Dixit Equum Lunae hinc cognomine Brutia Tellus.
Quod ſi bellator ſic nituiſſet Equus,
Illo capta foret non una Semiramis, eſſent
Centauri & plures, quam genus eſt Hominum.

De

XIV.

De colore Purpureo ab Hercule primum invento.

ERrat dum bibulis Herculeus littoribus canis,
Nantem ſorte videt ſpumifero gurgite Purpuram,
Aggreſſuſque ferox corripuit viſcera mordicus.
Non paſtus rediit commaculans gramina ſanguine.
Quem Tyro ſimul ac pulchra videt (namque erat haec comes)
Prolutum roſeis candida ſic ora coloribus,
Alcidem alloquitur : non alio munere te ſequar,
Quam ſi picta mihi palla rubens huic ſimilis datur;
Quod nunc per ſpolium terrificae te rogo Belluae,
Invictaeque manus robora, per tela ſonantia,
Non ignota avibus nubila translata fugacibus,
Da ferre haec (poteris nam omnia) nec te tenuit Maris
Circumfuſa palus, Heſperidum quo minus aurea
Ferres munera. Sic brachiolis fata revinciens
Robuſta implicuit Nympha procax colla tenaciter.
Paret victus amans blandiciis Amphitrionius,
Nactuſque exanimem, quam expuerat jam mare, purpuram
Infecit Tyrio primus ovem Murice candidam.

In

XV.

In obitu PETRI GRAVINAE.

NUllius aeque fuit Aoniis grata Camoenis vita,
Ac tua, jucunde Gravina; dolent rursus morte nec ullius
Ita acerbe; tuum obortis tumulum lacrymis urgent miseriter,
Inscriptisque exornant hyacinthis; & saepius heu, heu
Tacita ingemit urna querens periisse decus ingens Latii.
Gelidus saevi frigore lethi, qui simul ore obmutuit,
Ubi Venus, & suadendi dulcis Dea semper erat Pitho:
Musis nihilum est cordi, tantum Vatis carmina relegunt,
Recinuntque per umbras, Nemus & Castalium, spretis Phoebi
Carminibus. valet una, Paleni, (a) res;
Fletusque genis extergere manantibus. ille etenim ille
Obiit fama nunquam moritura, secumque Gravina
Gaudet simul ipsa Camoenarum te volitare per ora.

(a) Joh. Francifcus de Capua Palenenfium Comes, cujus opera Gravinae Carmina edita fuere.

† XVI.

In obitu Aureae Ferrarae.

Pulchra Cypria, Cypriaeque pulcher
Fili, pulchraque turba Gratiarum,
Omnes Dîque, Deaeque pulchriores,
Vos omnes homines venustiores,
Vim magnam lacrymate lacrymarum;
Res fletu, lacrymisque digna vestris
Haec est: occidit, occidit repente
Misella Aurea, qua venustiorem
Nec conspexit in Orbe Sol puellam.
Licet fama Jovem ferat Tonantem
Assumsisse bovis sibi figuram,
Imbrisque aurei, & albi oloris, ille
Europen, Danaenque tantum amavit,
Et Leden niveam: nihil profecto
Hac est, vel fuit, aut erit puella
Usquam candidius, venustiusque;
Cui frons aurea, & aurei capilli,
Mores aureoli, aureumque nomen,
Ipsaque Aurea tota erat, misella.

† XVII.

Ad Venerem

De Pompeii Columnae libello.

Spumanti o Venus edita ponto,
Pulchris gaudens pulchra puellis,
Si tibi cordi est Diva libellus,

Quo

Quo femineum genus evexit
Pompejus ſuper aſtra Columna,
Celeri concha labere virides
Per aquas vicinam Inarimen, precor,
Ubi Victoria, qualis Siren
Dulce cantat prope littora pelagi,
Sacratque novis cantibus Avalum;
Ac velut incenſa renidet ſoror
Phoebi radiis Cynthia fratris,
Sic contra nunc illa mariti
Auget proprio lumine lumen.
Felix tali conjuge conjux!
Opus huic, tu Dea, manibus
Tu trade tuis, neque enim decet id
Tantum ſcriptum nomine, tantae
Sacratum Nymphae, niſi per te
Mitti; vix eſt illius aure
Quiſquam, ore aut dignus: te precor.

† XVIII.

Ad Silvam ab aegro optatam.

Silvarum decus omnium,
Flavis quas Tiberis fluctibus alluit,
Ingens & Latium colit,
Aeger viſus ubi ludere ſomniis,
Arentemque fluentibus
Pronus ſaepe ſitim pellere fontibus
Spirans expuit uberes
Dulceſque effigies quas elephantina,
Tectus qua paries nitet
Hinc illinc hederis uſque virentibus,
Lucus deſuper, & domos

Densis aethereas arboribus petit;
Ut te nunc video laetus, ut omnia
Collustrare juvat? quibus
Aeternum carui pene, sepultus heu
Non patris cinis est ubi
Tellus extera, sed Romula me meis
Clausisset tumulo procul;
Languenti propere cum pius affuit
Gybertus, decus offerens
Oris, sideribus prima ubi non micat,
Certe sidus & is velut
Affulsit misero tunc mihi, & irritus
Admota refugit rate
Hoc viso Stygius portitor licet,
Castos namque pavent viros
Damnati Superûm judicio semel;
Aures personat atque adhuc
Vox dulcis; veluti certa foret salus,
Caelo missa salus, sacra
Pallentem miserans allicit & manu:
Tristis tunc abiit color,
Defesso rediit vividus & vigor:
Hinc te nunc fruor, illius
Sospes munere, fons, qui exiliens specu,
Occultisque meatibus,
Piscosos resonans decidis in lacus.

† XIX.

In Lycaonem.

SOlvitur infausta ratis alite, te precor altae
Arbiter Aeoliae,

Car-

Carceribus dimitte Notos, da caerula ponti
Eruat Ausonii
Horrifer insurgens Boreas bacchatus ab Arcto,
Tundat utrumque latus,
Heu devota mari navis, male texta procellis
Dissolüenda dabis;
Jam video turbata tuis praecordia nautis,
Jam Pater altitonans
In te tela tenet dextra, jam surgit ab imo
Gurgite acerba tuens
Armatus magna Neptunus cuspide, & omnia
Agmina Nereidum
Eripiunt nimbis, fallax, tua vota, Lycaon;
Jam venit illa dies,
Qua foedam exspires animam, correptus acutos
Turbine per scopulos;
Et tua caeruleis explebunt membra sub undis
Piscibus ingluviem;
Aut volitans rauco mergus clangore cadaver
Littore pascet iners.
Annue vota libens Deus aequoris, ista calentes
Corruet ante focos
Victima pro meritis; nec tu sine honore manebis
Muneris Hippotade.

ANTONII THYLESII CARMINUM FINIS.

GARCILASSI DE VEGA

TOLETANI

ad

ANTONIUM THYLESIUM.

ODE.

UXORE, natis, fratribus, & solo
Exul relictis, frigida per loca
Musarum alumnus, barbarorum
Ferre superbiam, & insolentes
Mores coactus jam didici, & invia
Per saxa voces ingeminantia
Fletusque sub rauco querelas
Murmure Danubii levare
O nate tristem sollicitudine
Lenire mentem, & rebus atrociter
Urgentibus, fulcire amici
Pectora docte manu THYLESI
Jam jam sonantem Delius admovet
Dexter tacentem barbiton antea
Cantare Sebethi suadent
Ad vaga flumina cursitantes
Nymphae, jam amatis moenibus inclyte
Non Urbis, amnis quam Tagus aureo
Nodare nexu gestat, ultra
Me lacerat modum amor furentem
Syrenum amoena jam prima juvat
Cultoque pulchra Parthenopae solo
Juxtaque manes considere,
Vel potius cineres Maronis
Ah egro deorum quis tulerit rogas
Herbis repostis auxilium potens?
Mentisque consternationem
Cantibus & fidibus levarit?
Idem sonanti cui vaga flumina
Sistunt silentes margine vortices

Ven-

Ventosque narratur frementes
Per nemora ardua conquiesse
Hic nam revinxit me tibi vinculo
Gratis Camoenae quod mihi nexibus
Texere, praelargus quid ultra
Me miserum potuit juvare?
Imbrem beatis nubibus aureum
Vivaque talum compede candidam
Nexam puellam, conjugemque
Languidulis oculis querentem
Carmen canentis, sic animus rapit
Mentemque, ut omnes subjaceant graves
Curae, & labores, evolemque
Aliger his super elevatus,
Te mi Thylesi te comite obtulit
Sese parentis quem veneror loco,
Cui dulce pignus nostri amoris
Non animum pigeat patere
Arcana Divûm dum referat, novus
Huic pectus alte sollicitat furor
Curare seu mortalium res
Caelicolas, grave sive monstrat
Natos parentum crimina ab impia
Vexari, ut auras carpere dum licet
Nec luxui ipsi indulgeant, nec
Poena parentibus ulla desit
Haec aure cuncti, praecipue imbibunt
Alte silentes, & Marius meus,
Rerumque multarum refertus
Atque memor Placitus bonarum
Honesta cunctos hinc domus accipit,
Liberque sermo nascitur, haud tamen
Impune, nam si tortuosis
Nexibus implicitum, quid audes
Suadere, sperans ingeniosius
Quam verius, nos pertrahere ad tuum
Sensum, statim aggressa est cohors te,
Ut ciconum irruit in canentem
Num tu fluentem divitiis Tagum
Num prata Gyris avida rosidis
Mutare me insanum putabas
Dulcibus immemoremque amicis?

BER-

BERNARDINI THYLESII
ANTONII NEPOTIS
AD JOHANNAM CASTRIOTAM
CARMEN

Cum Italica versione

JULII CAVALCANTIS;

CARMEN

NI me divina incendens Sapientia forma
Totum in amore sui primis tenuisset ab annis;
Quam per inaccessos calles, perque invia vulgo
Passibus haud timidis sectans, alia omnia liqui;
Tu mihi primus amor, Tu maxima cura fuisses,
O Grajae, & Latiae Gentis decus, edita Caelo
Progenies, veterum tot ducta ab origine Regum.

Et qui nunc oculis magnorum invisus Achivûm
Aemulus obversor laudis, quam consequor unus,
„ Vltus Avos Trojae, templa & temerata Minervae,
Tecum una volitarem, ipsis vel carus Athenis;
Consultoque Deae propriis praeferrer alumnis.
Nunc solito ingenium nescit deflectere cursu,
Aut alio jam ardore tepescere vis animai.

Sed

TRADUZIONE

1.

SE non che di saper, come al Ciel piacque,
Da la mia prima etade
Novo desir sì dentro al cor mi nacque,
Che per solinghe strade
Seguendo sua beltade,
Quantunque io vidi dopo lei mi spiacque:
Tu sola, dal mio petto
Scacciando ogni altro affetto,
O di Grecia, o d' Italia, o del Ciel pegno,
Donna, del mio cor pegno
Saresti, e del pensier unico oggetto.

2.

Ed io che a pena l' alta gloria tolsi
A' Greci, e loro avanti
Noioso agli occhi da quel dì mi avvolsi,
Che i fuochi antichi, e i pianti
Vengiai di Troia, e i santi
Templi, ove il pregio a le mie tempie accolsi;
Tra' suoi figli 'l più caro
Volerei teco a paro.
Or non sa l'alma dal suo corso altrove
Volger per mille prove,
Nè sentir d'altra fiamma il dolce amaro.

Sed qualis Terram tepidi vigor ignis inertem
Illapsus tenuat, pigramque exsurgere molem
Edocet in liquidos latices, aurasque sequentes
Inversam, donec lento certamine victa
Cuncta novo assuescant volitare per aëra motu:
Sic tua me virtus superans totum rapit ad se
Cunctantem, residesque animos mollescere cogit;
Pondereque exutos in Caelum lumine ferri.

O volucrem flammam, & flammae monumenta volucris
En sublime feror: nec te, memorande ruina
Icare, despiciens, paveo: non Daedalus alis
Sustinet errantem, major vis tollit Olympo.
Hinc animae proprios motus contemplor, & ipsum
Divinum inspicio, qui spiritus intimus olli est.

3.

Come la rozza Terra il caldo lume
Del Sole apre, e difende,
E in acqua, e in vento ſpiega il ſuo volume;
E tanta a l' opra intende,
Che vinta in guerra apprende,
A volar per lo Ciel nuovo coſtume:
Così tutto mi ſforza
Del tuo valor la forza,
Che a ſe mi tragge, e i lentī ſpirti, e l' alma
D' ogni terrena ſalma
Scotendo, a volar sù m' invoglia, e ſforza.

4.

O fiamma, o alti affetti, cui pur cale
Del Cielo, ecco or men volo,
Nè il tuo cader mirando orror mi aſſale,
Fanciul del folle volo,
Non me Dedalo a volo
Soſtien; ma maggior forza ſpiega l' ale:
E mentre l' aer fendo,
De l' alma i moti apprendo;
E come in lei ſpirital luce eterna,
Da Dio moſſa, s' interna,
Ancor mirando, alteramente intendo.

Hinc ipſam ſpeciem intueor, quae diſſita Mundo
Nativum amittit mortali corpore florem.
Quae ſi tanta tuo nunc emicat, Heroine;
Qualis erit, cum pulchram animam ſua forma nitenti
Excipiet cultu, ac mediis ſpatiabitur aſtris?

Huc pennis contende, vocat quo vivida virtus,
Et Patrum benefacta, & aviti gloria regni:
Cetera quae anguſto Phoebe complectitur orbe,
Fortunae inſtabili verſantur turbine fluxu.
Te nos actutum Caeli per aperta ſecuti
Aequora formoſi divina luce fruemur
Permiſti Divis, dolituri tempore nullo.

Plura loqui Deus ipſe vetat, nec frigida lingua
Pectoris accenſi potis eſt aequare furores.
Tu furtiva ſenis placide cape munera amantis.

5.

Quinci 'l bel lume, onde Natura pinge,
L' Universo, vagheggio,
Che il suo natío splendor ne' corpi intinge;
Che s'or tale in te veggio
Arder, che più non chieggio;
Qual fia, se dal mortal l'alma si scinge,
Sì ch' ella in sua più bella
Forma, a la par sua stella
Tornando, dal terreno incarco sciolta,
Tra l' alme in Cielo accolta,
Voli con chiara, ed immortal facella?

6.

Quì drizza il volo, ove dal Ciel ti chiama
L' alto valore, e l'opre
Sante, e de i Maggior tuoi la real fama;
Che quanto il Ciel ricopre,
El Sol volgendo scopre,
Turba, e raggira in questa oscura lama
Di ria Fortuna un fiato,
Che mai non serba stato.
Te pur io dietro a quel divino raggio,
Securo d' ogni oltraggio,
Seguirò spirto ignudo, e in Ciel beato.

Canzon, tutta s' agghiaccia
La mia debil virtude, e non può dramma
De la mia interna fiamma
Ridir la lingua; onde convien che taccia.

EJUSDEM

EPIGRAMMA

Ad Scipionem Mazzellam

Hiſt. Neap. edentem.

Romulidis quantum dux Scipio profuit olim,
Quod valida evertit Punica regna manu,

Quodque ſuae genti famam, peperitque quietem,
Belligeri Jani limina clauſa videns:

Tantum Parthenope, immo plus, tu proficis almae,
Scipio, non armis, ſed magis ingenio;

Aeternis quando ſcriptis ornaveris illam,
Unde tibi, & patriae gloria, bonoſque venit.

Gaudeat hinc tanto tellus jam dulcis alumno
Euboica, & relegat quod bene ſcribis Opus.

GIO: GIACOMO DE' ROSSI.

nella Tavola de' Lodatori di D. Giovanna Castriota. Vico Equense 1585. appresso Giuseppe Gacchi 4.°

Bernardino Telesio è assai chiaro. . . . fa talor Versi, e rappresenta più Lucrezio, che Virgilio.

GIO: PAOLO DI AQUINO

nell' Orazione in morte di Bernardino Telesio. Cosenza 1596. per Leonardo Angrisano 4.°

Quanto fosse eccellente poeta, e come intendesse i segreti della poesia, oltre alcune sue opere, che non sono fuori, si può comprendere da que' pochi Versi latini, ch' egli fe in lode di D. Giovanna Castriota Duchessa di Nocera, da' quali si può conoscere l'eccellenza della sua poesia, come dall' unghia si conosce il leone, è come Pittagora dal piede d'Ercole conobbe la sua statura.

IL MARCHESE SALVADORE SPIRITI

nelle Memorie degli Scrittori Cosentini. Napoli 1750. appo i Muzj 4.°

Si leggono parimente alcuni suoi (*di Bernardino*) Versi latini nella Raccolta per la Castriota, dalli quali può chiaramente conoscersi, ch' egli merita nome di leggiadro, ed eccellente poeta non meno, che di profondo, e sottile filosofante.

SER-

SERTORIO QUATTROMANI

nelle Lettere lib. 11. lett. 54. a Giulio Cavalcanti. Napoli 1714. appresso il Mosca 8.°

La Canzone di VS. è cosa divina, e sarà di molta maraviglia a chiunque intende i mestieri di poesia. Parmi che abbia molta somiglianza colle canzoni del Casa; ma in questo è più ammirabile di ogni altra, perchè tratta soggetto assai malagevole, e che appena può distendersi in prosa, e ciò fa con tanta felicità, che par che ragioni di bellezze di amore; e perchè anche è costretto a dire quelle cose istesse che dice il latino, ed esprime ogni cosa nobilmente, che par che sia composizione di chi la scrive, e non portata in nostro linguaggio da altra favella.

IL MARCHESE SALVADORE SPIRITI

nelle Memorie degli Scrittori Cosentini &c.

E solo per saggio del suo (*di Giulio Cavalcanti*) talento nel mestier di poesia si legge nella Raccolta del Monti una Traduzione di certi Versi latini del Telesio in forma di Canzone, che in vero per essere un ristretto traslatamento di cose malagevoli a spiegarsi in rime, è molto da commendare.

INDEX

INDEX

CARMINUM

ANTONII THYLESII.

Has

Suspen-

ANTONII THYLESII

CONSENTINI

DE CORONIS.

ANTONII THYLESII CONSENTINI DE CORONIS

AD JOH. MATTHAEUM GYBERTUM *Clementis VII. P. M. Datarium.*

Arium antiquis temporibus honorem fuisſe Coronarum, quas Janum tradunt Bicipitem inveniſſe, unde ejus nonnulla numiſmata corollam habent expreſſam, res adeo in promptu eſt, ut eam nihil ſit opus productis quodammodo teſtibus comprobare; quando Graeci pariter, ac Latini ſcriptores de iis ſaepiſſime loquantur, & graviſſimus auctor Theophraſtus Peripateticus Coronas ſcriptis ſuis nobilitaverit; necnon Callimachus, & Mneſtheus medici de iiſdem ſeorſum a caeteris rebus, quas uterque memoriae prodidit, multa diſſeruerint. Harum igitur, cum tantorum virorum labores nuſquam appareant, ſtatuenti mihi aliquas, velut e muſarum hortis florentibus, per ludum colligere, tuiſque ſacratiſſimis poſtibus, GYBERTE, in perpetuum dedicare, atque omnia colluſtranti illa primum ſuo ſe obtulit fulgore conſpiciendam, quam divino atque immortali quondam Vulcani artificio caelatam, ipſa manibus ſuis Venus Dionyſio, cum ejus, & Ariadnae nuptias Dii, Deaeque complures non ſine exquiſitis mu-

muneribus celebrarent, donum detulit, omnium, quae ab aliis collata fuerunt, longe formosissimum. Solumque excogitatum, ut subterranei Labyrinthi perplexos & tenebricosos errores, velut noctem Solis cedentem radiis, superaret, ac dignum postremo existimatum, unde Caelum ipsum novem, praeter illas, quibus ante fulgebat, Stellis illustraretur, quot gemmas e Thespiadum numero, globisque caelestibus earum cantu supra mortalium sensus usque resonantibus, auro inclusit Deorum faber sollertissimus, sive ejusdem Bacchi fuerit hedera a nobis in Archinti hortulo carminibus celebrata; quam pro capillo fatorum lege intonsili, in uxoris funere lugens deposuit Liber, ejusque singulas frondes singulis luminibus accendit caelestibus, perpetuisque. Neque enim palmitibus tantum redimitur ille pampineis, interdum etiam racemiferis, ramisque ficulneis late frondentibus, quibus primum dicitur is victis hostibus triumphasse, aut variis praeterea sertis ejusdem floret cornigerum caput; sed multo magis hederae foliis delectatur Cissi adolescentuli memor, quem humi lethaliter afflictum, dum secum Satyriscus temere, & immodice saltaret, in arbusculam mutavit erraticae saltationis imitatricem: hinc est illud

Ludit adhuc, casusque memor, vagus arbore Cissus
Mille manus quaerit nectere, mille pedes.

Quamvis aliqui eandem Thesei manu factam prodiderint e flore, quem ab eodem artifice Thesaeum nomine dixerunt. Sit haec inter Coronas, quomodocumque nata fuerit, nunc prima, etsi stelliferae noctis domina id minime patiatur Luna, suamque longe praeferat Ariadnaeae. Haec autem Dea Solis, ut perhibent, germana, quia sit ore formoso, & illustri, non datur nobis hominibus contemplari; neque enim divini oris nitor in oculos cadit mortalium, sive illius splendore victi hebescunt, sive indigni sunt tantam virginis pulchri-

chritudinem ſpectare; ſacri modo capitis decus ſuſpicimus geminis cornibus conſpicuum lucentibus; atque ita veteres cum Lunae ſimulacrum oſtenderent, puellam faciebant curru per caelum vehi, dimidiato Lunari globo temporibus accommodato ſurſum verſus reflexo, ut in nummo apparet aeneo Romanorum ſaeculis percuſſo: aſſumſerunt ſibi tam egregium inſigne Antelunares, ſic ipſi ſe dicebant, Arcades, ex quibus Romana poſtea nobilitas accepit, Lunae imaginem pedibus aſſuens, ut fundamentum, hoc eſt principium generis ab Evandro Arcade deductum eſſe ſignificarent; quin & Auguſtus Caeſar in hoc idem argumentum argentum ſignavit, ubi eadem ſpecies curvatae Lunae expreſſa eſt, majoris avunculi, unde adoptatus fuit, ſtellam utroque cornu penitus complexa, ut inde quoque gentem ſuam gloria augeret; in qua quidem re non potuit locum excogitare Octavius toto caelo digniorem, ubi Caeſaris ſui animam collocaret, quam ut in Lunae ſemicirculo eam includeret. Sed neſcio quomodo dum in rebus antiquis, & alienis puto me verſari, in praeſentibus, propriiſque verſor, quando inſtar ſupini hemicycli Lunae dimidium argenteae tribus ſtellis ſplendentibus adjunctis tuum eſt eximium geſtamen GYBERTE. Ut autem unde deflexus eſt, eo reducatur ſermo, quam aliarum primam dixi, non pudeat Cnoſiam coronam Lunae concedere, ſuae, aliorumque omnium ſiderum reginae.

A quibus ut ad eas ipſius Naturae opificio formatas, ac mortalium oculis propius admotas deveniam, nec aliquid de floribus dicam, quorum plerique foliorum ambitu variis coloribus diſtincti puſillae coronae ſpeciem referunt, habet meſpilum neſcio quid hujuſmodi; quod id ipſum in punico, cujus arbor ſola ex omnibus flore rubens puniceo in Cypro inſula Veneris ſata manu primum viſa fuit, multo diſtinctius erigitur, adeo ut inter omnes alias arborum fruges,

quasi regnum obtinere videatur, nec regio tantum insigni, sed totius mali specie, granisquae, velut regum divitiis, penitus inclusis purpureo quodam fulgore nitentibus aptissime constructis. Pulcherrimum provenit hoc in nemoribus Consentinis, ubi Terrae, Caelique benignitate plantarum omnium fructus incredibili copia spectantur eximii. Fecimus nos & de eo carmen.

Ex animantibus autem, ut serpentes missi fiant cristati; & oculea conspiciendus cauda Junonius Pavo, aliaeque aves, atque ipsa Ciris Virgiliano carmine descripta venustissime; coronatus incedit, quem a Persis accepimus, gallinaceus leoni formidolosus, non Nocti tantum, Cybele, Mensi, Mercurioque, & Marti, sed ipsi quoque Jovi, atque Aesculapio medico consecratus.

Quorum alter, nam sapiens illa, & omnibus disciplinis erudita vetustas Deos coluit, nihilo, quam homines minus voluptarios, ut eorum exemplo nequiter viverent ipsi, neque enim fas fuisset se Diis immortalibus meliores exhibere; ex illis igitur alter Divûm Pater, atque hominum Rex in quotidianis symposiis, ubi olim in caelesti triclinio, nam nunc ne in terris quidem locus relictus est ullus, simul discumbebant

Juno, Vesta, Minerva, Ceres, Diana, Venus, Mars,
Mercurius, Jovi', Neptunus, Vulcanus, Apollo.

Quae Dearum, Deorumque nomina apte composuit Calaber Ennius, cum nullam tamen conjunctionem adhiberet, fecitque, ut Venus Marti accumberet, quo non sine amore, ut sodalium una discumbentium mos erat, res ageretur; in illis inquam symposiis perpetuus coenandi magister Juppiter nectar a Juventute, vel Ganymede astantibus ministratum potabat quercu redimitus, aut olea: ex quo bellum, puto, inter utramque antiquum & immortale peperit Zelotypia;

nihilo

nihilo enim deterius hae inter se plantae dissentiunt, quam arundinis est cum filicto discordia; quam vitem odit

Brassica Threicii lacrymis exorta Lycurgi;

Quam inter hanc est & origanum inimicitia: ut nihil querendum sit homines inter se animis hostilibus dissentire, quando illud idem nihil sentientibus a Natura ingenitum sit. Quercum vero oraculis consecratam, Jovi esse cordi nemo ignorat; at olea Solstitii index ab eodem amatur, cum foliis sit caeruleis, ut caeli, ubi is regnat, videtur color. Communem hanc habet cum Jove, e cujus vertice armata exsiluit Pallas Gorgonia, quam tamen nonnunquam myrto permutat. Alter Canis alumnus Phoebi semper adolescentis filius Aesculapius senex, ut Vesta, quae praeter laneam Coronam, adamat etiam lauream, ut seditionis expultrix Concordia crinibus circumviret laureatis, ut ipse Apollo pater per Caelum curru vectus quadrijugo, dissilientibus radiis effulgens, sic artis, frondisque paternae aemulus ille caput frustra iisdem vallatum habuit foliis, cum avi fulmine transverberatus interiit. Magnum sustinet pondus Cybele, turribus usque circum Deae verticem piniferum urgentibus: opinor, multo magis haec laborat, quam Atlas; quando longe gravior est solidus Terrarum globus, quam Caelum suapte levitate suspensum. At doctrinarum inventrices Musae levibus pennis caesariem ambiunt versicoloribus in perpetuum nobilis Victoriae monumentum: non enim tantum illae garrulas Pierii filias arte musica victas mutata virginum forma plumis convestierunt, sed Sirenas maris usque canentes accolas superarunt; qua puellarum acerrima, diuque ancipiti contentione nihil fuit unquam auditu jucundius; cum alterae Oceani ambitus, ejusque ad nos ingressiones, tum oras omnes, insulas, totiusque terrae pulchritudinem cantu describerent; excelsos docerent alterae,

continuosque, & volucres Solis meatus, Lunamque noctilucam, ac perpetuo splendore illustratas ingentes, altasque Stellarum moles. Sed ubi tandem canendi suavitas, & doctrina Musis adjudicata est, victrices Jovis filiae Sirenum alas stirpitus divellentes se novo serti genere nunquam antea viso decoraverunt, ne solus Maja natus temporibus esset aligeris. Spectantur Romae novem Musarum signa marmorea affabre, & antiquo artificio facta, singulae pennam habent capillo suffixam: non abhorrent & hae a palmarum ramis Victoriae consecratis eodem semper folio pallentibus. Quarum ex una Vrania genitus Hymen cingit tempora floribus suaveolentis amaraci. Ejusque comes Pronuba Juno lilia sibi legit candentia exorta, ut ajunt, ex ipsius lacte in terram effuso, cum in novercae dormientis mammam infans Hercules invasisset; unde rosae dicuntur Junoniae: imperat & sibi alios flores Dea afferri, iisque novae graviditatis memor, & se & flore natum olenio Gradivum suum exornat, geniculato propter hoc idem nonnunquam conspiciendum gramine. Quamvis quis e Deorum numero iisdem telluris muneribus non capiatur? voluptatis amator imprimis Genius platano etiam gaudens, & Venus, quae non tantum myrteis frondibus semper odoratis, semperque virentibus, sed omnibus quoque floribus delectatur. Rosas maxime tamen affectat purpureas suo, vel Cupidinis exiguo vulnere coloratas; unde gestit puer arcitenens eodem strophiolo ornari, cum ita praesertim se pictum a Zeuside maternum ingressus templum hilaris conspexisset: etsi non desint, qui scribant candidam prius, nectare perfusam puniceo, rosam illico rubuisse, itaque divinus etiam odor ex ea efflatur. Est & de hac triplici fabella ad rosam epigramma.

Seu te pinxit Amor, volucris seu mater Amoris,
Seu Rosa caelesti nectare sparsa rubes,

In

In terris quae sint ostendis dona Deorum,
Circumsepta comis aurea purpureis.

Quis nescit & in campis Ennensibus flores, cum rapta fuit, studiose collegisse, & inde non semel ad Brutios nostros e Sicilia tua, eruditissime GYBERTE, transfretasse Proserpinam Nymphis Virginem comitantibus eadem de causa? uberrime enim locorum omnium floret regio illa, ubi serta primum fuisse inventa memoriae proditum est; ac multo post in Graecia Stephanos ab eorum auctore appellatos, cui si Diana comitem se adjunxit, argumentum est huic talia esse cordi; quorum tamen summe amat heliochrysum; quippe quem ferunt circum Deae caput a puella nescio qua Ephesia olim fuisse involutum. Quin etiam Solis ministrae longaevae, sed habitu virginali, formosae, & caelibes Horae, non gravantur quotidie mane Caelo delabi, & amoenissimum Chloridos hortulum ingredi, ut florentes inde torques unaquaeque sibi concinnet. Quae Zephyri felicissima uxor hujusmodi Terrae divitiis dotalibus, ut earum domina est, ita praeter caeteras merito laetatur, nomenque sibi indidem posuit, & priori repudiato pro Chloride Flora voluit dici, atque e florum omnium varietate, quas coronas, prisci vocarunt Pancarpias, non eodem modo capitis contexit ornamentum. Ut nullis non solet arboreis foetibus Pomona frontem circumligare. Cujus multiformis maritus Etruriae quondam Deus Vertumnus, hujusmodi

Mille habet ornatus, mille decenter habet.

Elegit & curarum sedatrix, ac languentium instauratrix mortalium sapientissima Nox, somniorum mater, ex omnibus unum papaver soporiferum. Proprium habet parturientium vocibus implorata dictamnum Ilithyja,

Ut facili vigeat servata puerpera partu.

Aristam quoque Ceres habet propriam. Secus agit Dearum

rum omnium mitissima Pax, modo enim Phoebeam usurpat, Veneream modo, aut Palladiam frondem, nonnunquam hujus ipsius legiferae Cereris spicea per urbes jam pacatas crinibus incedit circumnexis: datur & haec eadem Diis domesticis spica. Stulta ac ridicula veterum religio! mene his saeculis natum esse diesque, & noctes non laetari, rerumque omnium Opifici tantae benignitatis memorem non agere gratias assidue? etiam Ithyphallo non deerat coronatrix, quae illum e rebus hortensibus variis contexto sibi conciliaret strophio. Verum ut ad Coronas redeam e frondosis arborum ramis compositas, sertis floridis antiquiores, habita est in hoc honore populus alba, quam nos Consentini Grajae orationis participes leucam dicimus, ut pro arbuto comaron, schinon pro lentisco, aliaque multa variarum rerum Graecis vocibus nuncupamus; haec inquam populus ab Hercule primum consita sui satoris caput caeliferum frondibus obumbrat bicoloribus, quam arborem Acheruntiam Dionysio Proserpinae filio, ejusque Silenis, Satyris senescentibus, ac reliquis comitibus insanis jucundam fuisse fabulatur Graecia; quae eosdem marathro quoque docet solitos nonnunquam coronari. At fratres Tyndaridae, equorum alter studiosus, alter pugnae, uno eodemque horoscopo simul enati ex ovo Cycnaeo, unde in speciem ovi oblongius paulo, quam latius Romae videtur Amphitheatrum in honorem Pollucis, quem pugilem fuisse nobilissimum narrat Graecia, illic enim variis modis decertantes undique sedens spectabat populus; nam quemadmodum Circus, ubi curribus contendebant, Soli vecto indefessis, ac pernicibus quadrigis erat consecratus; sic ex eodem patre genitus, suo quodam jure Pollux Amphitheatrum sibi vendicat. ignorassent Syracusani, inquit Cicero, unius sui civis acutissimi monumentum, nisi ab homine Arpinate didicissent: in qua quidem re, ut existimo, non dedecuit

cuit

cuit patriae liberatorem plurimis, amplissimisque honoribus functum, nec non de literis, & Latina eloquentia excellenter meritum, ita de se magnifice praedicare, aliis hoc idem non licet; eoque minus licet, quo longe major Syracusis est domina gentium Roma, ac nihil fere est exiguum Archimedis sepulchrum, si hujus Amphitheatri molem excelsam, ingentemque suspicimus, tantum dico, non ut talia jactarem, sed ut res cognitu non injucunda, nulli, quod sciam, hactenus exposita, ac per me nunc primum excogitata, multisque & ingenio, & doctrina ornatis hominibus, quibuscum eam communicavi, comprobata, aliis quoque ejusmodi rerum studiosis innotesceret, me iccirco hoc attigisse. Revertor nunc ad juvenes semideos, geminosque Tyndaridas: foliis illi pileum suum vinciunt arundineis, quae fluviorum plerique sibi assumunt; iisque quidam fecit stygium Portitorem caniciem suam implicuisse: non fugit & haec Syringis amator Pan semiferus. Pinu praeterea Neptuno non ingrata propter Isthmia, de quibus loco dicetur, cornua circum vestiens: carpit & idem Faunus, ut inde se pulchriorem Nymphis ostendat, florentes Ferulas, Silvano dilectas, aeque ac lilia, aeque ac cupressus conifera, quam omnibus notum est Plutoni placere Summano. Quaero & Saturni Senium non inornatum relinquere: potest is, si quando animum remittit, Cyrenenses imitari, qui ficis recentibus ipsi falcifero agrorumque cultori Saturno sacrificant circum caput undique pendentibus. Sed quid in coronae usum non poterat venire? quando Maenades semideae Liberi patris comites furibundae capita jactabant anguineis nexibus viventibus circumvoluta: nam Parcae feruntur vitae, mortisque arbitrae, niveis & ipsae velleribus comptae Bacchum e paterno femore editum anguibus cinxisse immanibus, pueri tamen ora sine fraude lambentibus, unde in rei memoriam Bacchantium

Pars

Pars sese tortis serpentibus incingebant.

Applicabant & Aegyptii Deorum suorum frontibus, ut immortalitatem significarent, Basiliscum, mortis, ut volunt, expertem. E quatuor autem anni tempestatibus, quae olim velut numina, colebantur,

Veris tempora floreant comantis,
Aestas torrida sit decora aristis,
Autumni caput ambiant racemi,
Laetas spernat Hyems anus corollas.

Proximum ab iis, quos in concilio Deorum veteres posuerunt, locum sibi ipsorum vindicant Sacerdotes, ut pastor agrorumque cultor Romulus, fato tamen ut tantam Urbem conderet destinatus, in arvalis Sacerdotii religiosum insigne Cereali usus est corona, omnium, quot unquam Romae fuerunt, antiquissima, cujus ubique gentium gestandae nec exules jus amittebant, nec ab hostibus capti; mors tantum illud, vitamque pariter auferebat. Ut quem Najadum formosissima, Latina, & decima Musa dilexit Egeria, alter Romanorum Rex Numa Pompilius Inuo sacrificans fagineum ramum gestabat intonsis crinibus obvolutum. Etiam per hunc feciales instituti pacis, bellique nuncii verbenis coronabantur. Et sacrificuli Regis uxor Punicae virgulam in eadem corporis parte incurvatam ferebat, quem dicebant Inarculum; alii denique omnes id genus frondis in eundem ornatum sumebant, quam Deo noverant, cui sacrificabant, dedicatam. Hinc Anius Phoebi sacerdos Anchisae occurrit laureatus; quem Deum quoniam musici venerabantur, eodem modo ornatus in mare desiluit dithyrambi inventor evectus delphino Methymnaeus Arion. Sed quid singulos commemoro? cum Augurum universum collegium eadem uteretur laurea, quam ipse summus augur gestavit olim Apollo.

Sequuntur Poëtae praestantissimum ex eruditis hominum genus, atque antiquissimum, caelestique natu-

rae

rae propter id ipsum maxime conjunctum, unde non sine quodam divinae mentis instinctu carmen effundunt; quamvis nunc, & ceterarum quoque omnium honestarum artium vix aliqua vestigia apparent, ita veteris illius Poëticae semen prorsus exaruit. Cherili nunc tantum passim volitant, suique amatores sine rivali multis carminum millibus editis insani & superbientes Suffeni, tum pinguis Caesiorum turba, Aquini insuper, Bavii, Maevii, & Cluvieni, saecli incommoda pessimi poëtae, pauci admodum non insulsi. Sed qui in Graecia quondam fuerunt, nobilissima primum illa & decantata omnibus certamina plurimum frequentabant, ut poëticis facultatibus in maxima hominum corona, sic enim circumstantium multitudo voce appellatur honorifica, cum ejusdem doctrinae professoribus contenderent, atque a Criticis praeter reliquos probati in artis, & ingenii sui praemium coronam acciperent, nec aliam, quam qui in idem stadium veniebant, de more donabantur, sive jactu disci certarent illi, sive cursu, quo ne pedis quidem vestigium in arena relinquens omnibus, cum quibus contendit, praestitit Ladas; sive saltu, aut caestibus, aut palaestra, quarum omnium artium gnari Quinquertiones a nostris, a Graecis autem magistris Pentathli dicti fuerunt; iique non idem ubique capiebant, sed alibi aliud, ut Olympiae victores oleastrum, vel ut Aristoteles inquit, oleam Jovi, in cujus honorem ludi fuerunt instituti, ut dictum est, gratam, quam philostephanum vocabant. Fuit inter Olympionicas nobilissimus Milo ille Crotoniates vicinus noster, & Glaucus Carystius, qui cum agrum araret, ac vomerem contractae manus ictu pro malleo in stivam, unde ferramentum illud rusticum exciderat, intrusisset, vim, ac duriciem corporis pater miratus in Olympia adolescentem adduxit, ubi quinquies, viciesque vicisse perhibetur, ut qui Isthmia Neptuno

con-

consecrata vinceret, pinu, e cujus materia vastae fiunt volucres velis natantes pelagivolantibus, crines velabat; nonnunquam tamen ibidem dabatur victori apium, ludis designatum Nemeaeis, quia infans Archemorus, cujus memoriam Graeci celebrabant, anguis morsu sub apio latentis dicitur interiisse, ubi, quemadmodum in aliis quoque sacris certaminibus, non robustos tantum, lacertososque pugiles, sed ingeniosos, atque eruditos poëtas coronari solitos, Linus etiam ostendit Virgilianus, floribus, atque apio crines ornatus amaro. In Pythiis autem esculus ante, Apollinis deinde arbor pomis ex ejusdem templo sumptis, ac circumpositis victorem declarabat. Sed praeter haec quatuor aliorum omnium nobilissima certamina, Minervae ludos spectabat Atheniensium civitas, deae frondibus consecratis coronata omnis: quorum aemuli, atque hostes Lacedaemonii propter Tyndaridas suos, de quibus locuti sumus, ex arundine minime omnium ambitiosas, pro se quisque coronas accipiebant, ut myrteam, qui Argis Junonia vicisse praeconis voce pronunciabatur. Quin & Populus Romanus laureatus omnis collata etiam stipe ludos spectabat Apollinares. Ex illis igitur quatuor Graeciae ludis omnium celeberrimis natum fuit, ut Poëtae quoque hujusmodi capitis honorem assequerentur; nam quia excellentissimam humani corporis partem, eandemque pulcherrimam, ac divinae rationis, ut Plato ait, sedem caput honorat, inde dicta est corona litteris praepostere, quod saepe fit, collocatis; itaque olim nonnulli notam flatilem huic verbo adhibebant. Sunt tamen, qui a choro deductam velint. Quod tanti veteres illi faciebant, ut ceteris rebus omnibus posthabitis, ac hominum consuetudine sua sponte privati secessus aliquos, & solitudines peterent; quo sine interpellatore aliquid fingerent, unde victores domum reverterentur, quod ipsum omnibus quaerebant

saecu-

saeculis testatum relinquere. Quamobrem exultant aliqui, & in tragoediarum suarum fine Victoriae quodam modo gratias agunt, eamque ne se relinquat, anxie orant. Quinquies tantum vicisse ferunt Euripidem, cum fabulas centum praeter illas victrices edidisset; nam unius tragoediae nuncius exoptatus, quem animi dubius, pavidusque expectabat Sophocles, tanta laetitia senis animum repente corripuit, ut inde hominem dicant anima destitutum. Horum autem similiumque praeclara ingenia aurigarum magis, quam musarum amicus Nero aemulatus coronam non carminis tantum, sed latinae etiam orationis per Consulares sibi concessam venerabundus recepit, ne in musicis solum excelleret nobilis Hieronices geminis eodem triumpho oneratus coronis, quarum alteram Olympicam capite gestabat, alteram dextra manu Pythiam. Hedera tamen prae caeteris, ac laurus poëtis data est; amarunt & iidem florum omne genus, laneamque, & quernam: quibus autem poësis erat amatoria, illos non dedecebat myrtus. Sed olim optimi quique doctissimorum consensu his insignibus decorati erant, nunc contra, ut quisque stultissimus est, ita hoc idem temere affectat; recte quidem se res habet, si ignavi homines non naturae & studio, sed Principum beneficio poëticae quoque gloriam acceptam referunt.

Restant Militares ipsorum, unde vocatae sunt, militum, ac ducum felicitatibus, praeclarisque virtutibus praemio constitutae, & alterae Geniales convivarum voluptatibus accommodatae; illas prius attingam, atque ex iis ipsis ante alias omnes Triumphalem legionum ductoribus lege decretam, qui non minus quinque hostium millibus uno praelio concidisset, ex arbore fiebat haec Delphica baccis onusta grandibus, semper odora, & virenti, eademque caedis, & scelerum expiatrice, ac sola Jovis fulminibus inviolata, iisque de causis omnibus triumpho destinata, e lau-

laureto capiebatur; haec Aventini in ornamentum illud triumphale, ubi nunc nemus habent densissima, ac pulcherrima lauru consitum Marius Maphaeus optimus & jucundissimus Antistes, literarumque cum summa gloria studiosissimus, ac meus Centelles non minus in poëticis, atque in oratoriis facultatibus excellens, quam in usu rerum, & in omnibus vitae officiis, ad quas praeclaras artes ut semper toto pectore incubuit, ita in iis nulli prorsus concedit. Quinquies honorem hunc consecutus fuit Romanorum clarissimus Caesar Dictator, quoties nescio an alius praeterea unquam; qua Senatus decreto concessa usus est laurea, per causam celandi, quo offendi simulabat, calvitii, quasi perpetuo de victis, ac servientibus inimicis triumpharet; quo tam eleganti commento unus calvus omnes cives voluit calvi, ut olim loquebantur Pacuvii, & Lucilii, ipseque antiquitatis amator ad reprehensionem usque Sallustius rerum gravissimus explicator; gliscentibus tamen in civitate Romana divitiis, ex auro fiebat haec coronario Etrusca nomine, quam servus eodem, quo Imperator curru vectus triumphali, pone sustinebat, militibus etiam consequentibus laureatis, aut serta gestantibus; citharoedorum insuper, ac tibicinum collegium coronis nonnunquam aureis exornatum non sine modulatis carminibus triumphum comitabatur. Hunc autem qui bellici laboris & periculi expertes procurabant, ut ocio, ac pace laeti fruebantur, ita pacis insignia sumebant, victoremque in Capitolium prosequebantur oleagina coronati, quam turmae equestres idibus Julii capiebant. Erat & quidam minor triumphus, cum hostis sine caede vinceretur, aut res non magni forent momenti; e virgultis facta haec myrteis dicebatur Ovalis, tanquam pugnasset illic pro Marte suo tot bellis defesso Venus ipsa sine sanguine. Fuit & quandoque ex oliva ovantibus data, ut e myrto triumphantibus. Reddebatur & sua
vel

vel qui in hostium muros, aut in castra primus commilitonum evasisset, vel qui maritimo praelio commisso in adversas ante alios socios naves armatus insiluisset, ex auro conflatae habebant hae aut muri speciem expugnati, aut valli, aut navium; ex quo Murales vocatae fuerunt, Vallares, quae & Castrenses, ac Navales, alio etiam nomine Rostratae a nonnullis dictae. Pia erat Civica, nec ingloria, qua, qui civem, unde nomen nacta est, ab hostibus circumventum magis alterius, quam sui capitis memor liberasset, magnificis verbis pro concione laudatus a duce suo donabatur. Querna erat illa, glandifera, torisque saepe, ut multae praeterea, districta tumentibus, quia in promtu erat militibus ubique fere proveniens arbor, non Jovi modo, sed ejus quoque Germanae, atque Uxori urbium praesidibus dedicata. Arcadum etiam, ex quibus nonnulla sumserunt Romani, amica; ut enim hominum antiquissimi fuerunt illi, ita haec plantarum omnium prima est nata; fuisse tamen quandoque perhibetur Ilignea, etiam Esculea, hanc servato parente non minus modestia, quam pietate, & fortitudine clarus adolescens Scipio Carthaginiensium domitor repudiavit. Hac aureae illi, quae Demostheni adjudicata fuit, anteferenda dignum L. Gellius Censorius Ciceronem frequenti Senatu pronunciavit, patefacto, ac statim oppresso scelere Catilinario. Quater, deciesque consecutus fuit eandem Sicinius Dentatus, Achilles cognomento Romanus, quod genus honoris cum Q. etiam Cotio commune habuit; factitabant enim hoc veteres, ut quem in aliqua re excellere viderent, nonnunquam laudis, aut contumeliae caussa antiquum ei, atque celebre nomen imponerent; ut Ruticellus quidam mole, ac robore corporis admirandus, Hercules cognominatus fuit; & sapiens ille Cato Censorius, ut tenuis erat tunc in urbe facundia, cum posteris jejunus quasi, atque aridus

ejus sermo judicaretur; Demosthenes tamen Romanus a suis aequalibus dictus est. At Lucullum Pompejus, a dicacibus Agamemnon ipse appellatus, cum succisis rupibus quasi cujusdam mediterranei maris speciem terras influere, ac longe rursus in altum ingentes aedificiorum moles progredi videret, Xerxem togatum vocabat aemulum suum; ut bipedum teterrimus, optimo tamen parente natus Caligula Liviam Augustam Ulyssem stolatum, quasi vafram, astutamque, & veteratricem. Verum ut unde egressus sum, eo me recipiam, militarium omnium praestantissima erat Graminea non gemmata tantum, vel aurea, sed ipsa etiam multo nobilior triumphali: hac universus exercitus obsidione receptus ducem, liberatorem suum tanti beneficii memor gratias suppliciter agens exornabat, gramine indidem in coronam decerpto, ubi obsessus fuerat ipse, sive vallo, castrisque inclusus, sive murorum ambitu. Herbam vero victoribus dari solitam, ita notum est, ut tritum factum sit inde vetustate proverbium; nullam praeterea sibi aliam bellator Deus seligebat ex omnibus, nisi hanc ipsam contortam e gramine, ut qui eam consequeretur, velut Mars alter veneratus exquisito quodam, ac divino afficeretur honore. Decreta fuit haec, ut de reliquis in praesentia taceam, per Senatum, Populumque Romanum, atque Italos omnes summo studio consentientes, cum ejecta tandem ex Italia esset Carthaginiensium diritas, Fabio Maximo Dictatori Verrucoso, quem a moribus placidissimis, fortitudine & prudentia, Oviculam, Scutumque, & Romanorum Annibalem virtus excellentibus elogiis cognominavit. Invidia vero contumeliosa, quae illustrium virorum fulgore uritur, tanquam si timidus fuisset, Cunctatorem, & velut Annibalis pedissequum dictitabat. Qui animorum ad capessendas virtutes stimuli jam pridem prorsus retusi, ac fracti interierunt. Reges nunc tantum deposito,

quo

quo prius vincti erant, diademate, hujusmodi decus a reliquis privatis, ac principibus secernit, ipsumque Caesarem tribus insignem coronis, quarum primam e paleis contextam flaventibus apud Alexandriam Cisalpinae Galliae urbem, velut populis significans se frugum ubertatem illaturum, accipit. Riget altera e ferro conflata virtutem ejusdem arguens, ac justitiam, eamque Mogontia, quam Modoëtiam nunc dicunt Insubriae oppidum celeberrimum, gaudet Caesari dono dare. Ex auro coelata effulget tertia, nil nisi syncerum promittens, opulentum, ac magnificum; eaque idem ornatur Imperator Romae Pontificis Optimi, Maximique manibus, qui triplici quoque, atque aliarum omnium prima venerandus ipse Pontifex corona auro, gemmisque plurimis pretiosissima gestatur. Quae si quempiam maxime decuit unquam, hunc certe Pontificem Sanctissimum, ac Potentissimum CLEMENTEM VII. decet, fato nobis propitio his temporibus datum, ut religionem nostram suae fidei, & sapientiae commissam ab omni impiorum macula puram, quod jam facit, inviolatamque defendat. Verum ne in mora sim, in conclave jam dudum coactis, & sitientibus convivis, corollae sunt & iis, ut proposui tribuendae fasciolis lemniscatae, aut Phylira. Myrto plurima utebantur illi, vel simplici, vel rosis intermicantibus puniceis, etiam frontibus potabant hederatis, aut floribus illas variis ambientibus, e quibus plurimi fiebant rosalia. Sic enim strophia dicebantur e solis tantum foliis rosarum suaveolentibus connexa post pactiles coronas inventa, ac sutiles, Saliorum caeremoniis, epulisque solemnibus destinatas; amabilis erat inter Rosas autumnalis, Coroneola a frequenti coronarum usu nuncupata. Lilium praeterea in hoc idem legebatur, & Viola, Ion graece dicta, ab Io, ut est in fabulis, Inachi filia, cujus eximiam speciem in vastae pecudis formam ab Jove Junonis

iracundiam metuente commutatam, ac longinquos errores Tellus omniparens miserata, nusquam antea visum hunc florem in ejus pabulum divinitus summisit. Sane Rosa, Lilium, & Viola, ut deinceps posita sunt, e ceteris omnibus principatum obtinent. Inferebatur & in triclinium Caltha Luteola, litteratusque Hyacinthus, & Pallens floribus aureis Genista, Rhododendron, Zizipha, Cyclamini flos colossinus, Ambrosia Lilii species ex Alexandri statua sic enata in Co insula, ut caput quodammodo tanti ducis ultro videretur ornare. Cappadoces ea imprimis coronabantur. Flos praeterea Narcissi, cujus sepulchrum a Boeotis taciturnum olim appellatum viatores indicto silentio de more taciti praeteribant. Item Anemone, ex Adonidis sanguine genita, floribus nunquam nisi flante vento hiantibus, adhibebatur, & Iacha odore commendata jucundo, Struthium, Acis, spinae arboris flos, Serpyllum insuper, Sampsuchus in Aegypto copiosissime proveniens, Anethum etiam Alcaei, Sapphusque carminibus commemoratum; ad haec Sisymbrium, & quem Jovis flammam, floremque aliter dicunt Coronarium, Apium, atque, ex Helenae lacrymis natum, Helenium, necnon Casiae erat locus Abrotono, Thymo apibus gratissima, Origano, Trifolio, Meliloto, quae quoniam ex ea plurima fiebant serta, sertula vocata fuit Campana; non excludebatur ex his Papyrus, Coronaria ex hoc dicta; tum Helix Alexandrinis olim studiose convivantibus admodum familiaris, apud quos in usu fuit coronae genus ridiculum, aviculis circum devinctis potorem assidue unguiculis, morsuque vellicantibus, atque alarum plausu, occentuque ad aures undique obstrepentibus, ut somnum quo ebrii urgebantur, averterent. Quin e Vitice coronam necti solitam auctor est Anacreon, addidit & Cratinus Taxum; ad extremum quicquid nares, aut oculos suavitate afficit, in ornatum hujusmodi

modi

modi veteres convertebant, quo non caput ipsum modo, sed cervices, ac pectus vinciebant; illud praetereundum non est, consertas e floribus corollas ab antiquis vocatas fuisse Servias, quarum ubi prae hyemali frigore nulla dabatur facultas, e laminis eas capiebant corneis, colore, ut pulchriores essent, depictis, unde non hibernae modo dictae fuerunt, & Aegyptiae, nam inde id genus coronarum missum fuit, sed Corneae; etsi eburneae viderentur aliquae, etiam ligneae; afferebantur, & e Nardi folio, atque e sericis vestibus unguento madentibus probatissimae, unicus tamen Amarantus aqua madefactus, atque inde redivivus hibernas convivis suppeditabat. Hanc veterum consuetudinem nequitiarum, ac libidinum genitricem non fuisse a Censoribus morum magistris funditus sublatam, mirum potest videri; cum praesertim iidem his multo leviora severissime castigarent. Fuerunt & alia Coronarum genera, quas licet Salutares dicere, quando ex iis humana valetudo aliqua ex parte juvatur, ut quae capite imposita sanguinem sisteret defluentem Graminea, ut Crocea, atque Hederacea, quarum utraque stuporem tollit ebrietatis, ut quam ad fulmina pavidus induebatur Tiberius. Jam vero frons Bacchare obligata fascinum perimit; ad aestimationem autem, & gloriam conferre crediderunt, quae fiebat ex Heliochryso; at e Smilace, qui & Nicophoros vocatur, impari foliorum numero facta capitis medetur doloribus: erat & qui in spiram volutus verticem circuibat Cesticillus intortus quidam circulus ad onera ferenda accommodatus. Addantur & his contumeliosae, velut ex vellere composita adulteris ad magistratus arreptis, ut mollicies argueretur, destinata. Servi quoque, & captivi eodem modo soliti erant venire: unde M. Cato in eo libro, qui inscriptus fuit de Re Militari, populum hortabatur bene re gesta potius coronatus Diis Caelestibus supplicaret, quia victus

 sub

sub corona turpiter venderetur. Ferebat & nova nupta sub amiculo serta Verbenis commista, herbisque praeterea aliis olentibus manu sua de more collectis; in Latio id fiebat; at in Boeotia comam asparagis sponsa vinciebat, ut quemadmodum ex asperitate suavitas percipitur, sic ex illo conjugii primo congressu non admodum, ut videtur, amico, vitae communitas nascitur jucundissima. Quam vero pudicitiam veteres laudarent, ex hoc etiam facile videtur, quod quae semel tantum nupta non sustinuisset, post mariti excessum rursus matrimonio copulari, coronata adrogum efferebatur. Omnino, ut principio dictum est, plurimus erat hic ornatus, nec hominibus modo, sed ipsis etiam victimis accommodatus: quin & annuis laboribus perfuncti, & in agrorum etiam lustrationibus coronati boves solebant stabulari; equi insuper in stadiis victores, ac triumphales hoc honore non carebant; cujus quadrupedis immolati caput panibus cingebatur in campo Martio ob frugum eventum. Res quoque sensu privatae complures redimitae videbantur, ut poëmata, ac litterae victoriam nunciantes lauro circumdatae, ut lictorum fasces, hastae, trophaea imprimis. In quorum coniferis, & galeatis capitibus victoriae videtur imago coronas suis manibus imponere. Arae etiam Deorum immortalium, eorum rursus, atque illustrium virorum simulacra, inter quae maxime eminebat Colossus Rhodiensis, quique Romae spectabatur capite, ut ille, radiato: unde Romanorum quidam Imperatores, quasi ipsi quoque Soles essent, ac virtutibus cuncta collustrarent, numismata percusserunt, ubi capita ipsorum videntur cincta radiis solaribus: etiam sepulchra erant Velleribus niveis & festa fronde revincta, quae usque adeo prae reliquis sertis Apio cingebantur, ut ii dicerentur egere Apio, quorum saluti nullum plane esset remedium. Thessali ta-

men

men Achillis sui monumentum Amaranto coronabant, ut ostenderent quemadmodum flos ille nunquam interit, sic ejus famam perpetuo duraturam: ad hoc ipse respexi, cum de Achille loquerer in Heroicis Epitaphiis, quae plurima singulis jampridem lusi carminibus,

Heroum jacet hic flos immortalis Achilles.

Nam quis nescit redimitum pincernam pocula discumbentibus ministrare solitum redimita? atque in sacrificiis canistra sertis florentia a sacerdotulis gestari capite non inornato? Umbracula etiam eodem modo ad pluvias, Solisque ardores defendendos distendebant, nec non & Termini numen, sive lapis fuisset ille, sive stipes: sed praeter caetera Januae florebant, vel Principum, nam Querna suspendebatur in aedibus Caesarum; vel puellarum, siquidem earum limina solitus erat olim operire floribus, & sertis lacrymans exclusus amator. Venit nunc in mentem Atheniensium consuetudo, e quibus qui filiolo augeretur, Olivae ramus in orbem convolutus, ac ejus postibus suffixus innatum illic esse infantem praetereuntibus declarabat, videlicet agrorum volebant cives suos esse cultores, lucubratoresque, & Minervae, Pacis insuper, ac Victoriae studiosos. Virgunculam vero editam Lana ibidem significabat suspensa, tanquam nata esset illa ad lanificium. Quid naves? nonne puppibus gaudebant per Maris undas remo, veloque labi coronatis? cujusmodi fuisse eam tradunt, quam Philosophorum omnium eloquentissimo obviam honoris gratia misit Syracusarum Tyrannus: nam circum aedes coronam aedificari solitam passim videmus. Nunc autem Regum insignia, sive picta sint illa, sive coelata, aut expressa coronantur. Oppida etiam ipsa, urbesque, & arces excelsae, quasi Reginae murorum, ac parietum coronis circumdantur perpetuis.

Sed haec, non ignoro, potuerunt diffusius ex-

plicari, & alia praeterea non pauca annecti. Verum ne te, humanissime Gyberte, plurimis, ac maximis negotiis distentum longiori, quam deceret, sermone remorarer, finem scribendi consulto feci. Nam piaculum, opinor, esset rebus his, quas, ut dictum est, quasi per ludum congessimus, tuoque Jovio insigni historico, viro varia rerum cognitione ornatissimo, deque me optime merito adhortante edidimus, Illius Coronam adjungere, ad cujus sanctissimum simulacrum, Potentissimi Reges, ac Caesares, ipsique ejus Vicarii Pontifices summi, suis aureis, gemmeisque coronis, ac tiaris abjectis suppliciter procumbunt, unumque ex omnibus verum confitentur, conclamantque Regem, ac Dominum; tantum dico, quemadmodum illo eodem puero divinitus enato, saeculorum antiquissimo, sensim desierunt mortales natale quisque suum, ut solebant, celebrare, sed unius tantum, per quem vere nati sumus, ortum cuncti veneramur. Utque una pro nobis omnibus victima innocentissima crudeliter immolata, nullae ulterius pecudum sanguine foedantur arae; sic postquam frutex ille omnium, quot unquam terra protulit, felicissimus, aculeis armatus horrentibus, Regis adeo excelsi sacratissimum caput circumpositus cruentavit, reliquae omnes ex aliorum capitibus arefactae quodammodo defluxerunt coronae. Quem regem nos esse ipsius beneficio nactos, grates eidem semper agendae sunt, Optime & Sapientissime Gyberte.

FINIS.

ANTONII THYLESII

CONSENTINI

DE COLORIBUS.

ANTONII THYLESII CONSENTINI

DE COLORIBUS.

DICAM aliquid de Coloribus in hoc libello : non quidem unde conficiantur, aut quae sit eorum natura: neque enim Pictoribus haec traduntur, aut Philosophis; sed tantum Philologis, qui Latini sermonis elegantiam studiose inquirunt. Scribam omnia breviter & accurate: ac rerum ipsarum nomina, quo statim Colores intelligantur, singulis apponam.

CAERULEUS. CAP. I.

EXordiar primum a Caeruleo : quo nisi Natura ipsa maxime gauderet, nunquam profecto Deorum hoc domicilium, continuo circum complexu cuncta coërcens, specie tam laeta universum exhilarasset : reliquos deinde contexam. Caeruleus igitur dictus quasi caeluleus, ut ex voce ipsa apparet, proprie color est Caeli, sed sereni : id quod Ennius respiciens, *Caeli*, inquit, *caerula templa* : atque inde ab omnibus mare appellatur caeruleum, refert enim illud eundem, quem ab ipso superne accipit, Caeli nitorem. Quare ex antiquis nonnulli, ut alterum Homeri opus, propter caedes; de quibus illic Poëta loquitur, colore exorna-

ornabant ſanguineo : ſic Odyſſeam, ubi Ulyſſis idem maritimos ſcribit errores, membrana contegebant caerulea. Sed quoniam caerulei quaedam ſpecies eſt pene nigra, ut quod Indicum dicitur, eoque olim veſtitu Graecae mulieres amictae producebant eorum funera, quorum in Caelum animas migraſſe caeruleum exiſtimabant, idcirco pro triſti nonnunquam capitur, ut apud Virgilium, puppis caerulea Charontis. Imberque, & Sol caeruleus. Cucumis autem caeruleus, nam id quoque legitur, melopeponem ſignificat, qui inter cucumeres multa, enim ſunt eorum genera, pulcherrimus eſt. Nec tantum caerulei videtur particeps, ſed ipſius quoque Mundi gradus, introrſum verſus, attenuatos oſtendit, ut hoc olim de eo luſimus:

Quis neget e Caelo miſſum, formamque, coloremque,
Atque gradus Caeli, nectaris atque refert.

eſt enim ſapore ſuaviſſimo. Sine ulla dubitatione, quod nos Caeruleum, Graeci dicunt Cyaneum, in quorum etiam commentariis Lazurion invenio. Aſcribitur huic generi, qui Venetus olim, nunc vulgo Blavus nuncupatur, color ex factione Circenſi valde nobilitatus. Fuerunt autem colores in Circo, praeter hunc Venetum, Roſeus, Albus, & Praſinus: quibus Auratus poſtea, Purpureus, & Luteus additi ſunt. De iis loco dicemus.

CAESIUS. CAP. II.

CAeſius vero ſi dictus eſſet, ut doctiſſimi viri monumentis olim tradiderunt, quaſi caelius a Caelo, eadem foret in Caelo, & caeſio diphthongus. Conſtat autem eſſe in iis vocibus diverſam; nihil praeterea differret a caeruleo, quando id ut oſtendimus, a Caelo deductum eſt: differt autem ſine dubio, vel ex ipſius Marci Tullii auctoritate, cujus haec ſunt verba, in primo de Natura Deorum libro: *Caeſios oculos*

culos Minervae, *Caeruleos esse Neptuni*. Ad haec, non, quemadmodum legimus Caelum, Mare, Vestem, Florem caeruleum, ita legimus Caelum, Mare, Vestem, Florem Caesium: sed oculos tantum Caesios, veteres dixerunt, quibus inest fulgor quidam visu horrendus. Unde existimo, sicut Caesar, & Caeso dicuntur a caedendo, ita Caesium a caede nominatum esse, ut qui Caesius sit, caedem quodammodo oculis minari videatur: qualis praelio gaudens & caede dicitur fuisse Minerva, ex quo illa ab antiquis vocata fuit, ut ego arbitror, Caesia. Significat hoc M. Cicero, ubi de Catilina ait: *Notat*, *& designat oculis ad caedem unumquemque nostrum*. Hinc, qui oculis ad caedem senatores designabat, Caesius erat. Cujus etiam oculos Sallustius insignis historicus fuisse tradidit foedos, idest Caesios. Cujusmodi memoriae proditum est Neronis quoque oculos fuisse, quod ipsum non leve fuit argumentum tyrannicae crudelitatis. Quin a Terentio Caesii hominis facies dicitur cadaverosa, hoc est immanis, & saevitiam arguens, qualem sicarii prae se ferunt, & carnifices: quamvis alii parum erudite cadaverosam pro sublivida exposuerint. Enim vero leonis oculos si quis inspexit, qualis sit hic color, intelligit. Micant illi, ut studiose ipsi prope consideravimus, velut ignis penitus flagrans. Dicitur color hic graece ab omnibus Glaucus, quod verbum longo jam usu Latini Poëtae suum fecerunt. Latius tamen patet Glaucus: nam praeter oculos noctuinos, quos, ut avis ipsius graecum nomen declarat, omnes Glaucos esse confirmant, multa quoque dicuntur Glauca, ut Ulva palustris herba: ut Salix, cujus cum frondes, tum multo magis cortex in ramis, praesertim anniculis, nitet hoc colore. Quem laudat Virgilius in equis, eosque noto carmine Glaucos appellat, communi Italorum lingua Bajos nominatos. Nam Spadices honesti ab eodem Poëta ibidem vocati, il-

illustrio-

lustriores sunt aliquanto, Baji & ipsi, sed Clari, vulgo nuncupati : atque ii duo aliorum omnium maxime probantur colores in equis. Ulva igitur, salix, quas idem Virgilius glaucas dixit, equi item species optima, castaneae, etiam nucis tunica, aliaque multa, praeter leonis, ac noctuae oculos, colorem Glaucum ostendunt. Sed ut unde discessi, redeam, quando Caesius color tantum est oculorum, videndum est, ne is sit potius quem Aristoteles Charopon vocat. Sic enim ab illo dicitur leo ab oculorum saevitia, quem Catullus Poëta doctissimus Caesium appellat: Unde Hercules cognomento dictus fuit Charops, quasi iracunde intuens. Nam Chara graece, ira quoque dicitur latine: & ex eodem, ut puto, horrore Charybdis nominata est, & Charon: de quo cum inquit Virgilius,

Stant lumina flamma,

Caesium voluit senem illum horribilem, ac dirum significare. Quamvis non nesciam, Charopon ab aliis aliter quoque exponi.

ATER. CAP. III.

Horribilis etiam color est Ater dictus, omnino velut anthrax, idest carbo: nam proprie est carbonis extincti. Quare scite, ut omnia, Terentius tam excoctam, inquit, reddam, atque Atram, quam est carbo. Et inde a Virgilio cinis dictus est Ater, & favilla Atra. Sanguis praeterea caloris, atque coloris ignei particeps, effusus ac frigefactus amisso rubore, tanquam in carbonem mutatus, Ater ab omnibus vocatur. Dicitur & mors Atra, quia cadaver extincto calore illo vitali, quo corpus alitur, Atrum relinquitur, ut est carbo, quae mihi perquam elegans videtur similitudo. Quid quod dies Atri eadem de caussa dicti fuerunt? Qui enim luctum afferebant, carboni-

bus,

bus, ut contra dies laeti ſcrupis ſignabantur gypſeis, ex quo Horatius ait,

Creta, an Carbone notandi.

Differt in hoc a colore nigro : quod ut omnis Ater eſt niger, ſic non omnis niger eſt Ater : horrendus eſt hic, triſtis, viſu injucundus, lugentibus accommodatus; ille contra nonnunquam lepidus ac venuſtus: ut humani oculi ſunt complures, quos nemo Atros diceret, ſed nigros, iiſque tamen nihil majori cum voluptate ſpectamus. Vocabatur autem Ater ab antiquis etiam Anthracinus, idemque Furvus. Quibus longe minus ſunt nigri, Lividus, & Fuſcus. Alter ex gravi corporis ictu proveniens deformitatem habet. Unde invidi aliorum bonis, velut verberibus laniati, & idcirco exangues, Lividi nuncupantur. Alter non inſuavis, & in homine perſaepe laudatur. Qui tamen ſi modum excedit, ac maxime Fuſcus eſt, & quaſi nigreſcit, Preſſus dicitur : ut quae aliquandiu ſub prelo veſtis preſſa, nimium coloratur. Legimus etiam equi colorem Preſſum. Secus vero faſciolae Coloriſcae dictae fuerunt, quae non ſaturatae, ſed vix colore aliquo illitae e coronis dependebant. Eſt autem forma diminutiva, ut Lyciſca, Syriſca. Aquilum veteres hunc Fuſcum a colore aquae vocarunt, qui inter nigrum, & album, id quod Plato etiam docet.

ALBUS. CAP. IV.

EST autem Albus color puriſſimus, quocirca ad animum translatus pro ſyncero capitur; is nullibi quam in nive, clarior eſt, quam tamen Atram eſſe Anaxagoras affirmabat. Sumitur pro Pallido, unde timor Albus legitur, & metu exalbuit. Quam ob rem Romanae mulieres quondam funera ſequebantur in veſte Alba, tanquam mortui quem efferebant, colorem referrent.

Elucet

Elucet Candidus, atque oculos delectat. At Candens non hoc tantum est, sed pro ignito accipitur. Itaque Veneris humeros recte dixeris Candidos, vel Candentes. Ferrum quod a Marito tunditur, non Candidum est, sed Candens. Ejusdem generis est Canus, qui etsi ad alia transfertur, proprie tamen est capilli, & barbae senilis. Nascitur equus nonnunquam canus atque albineus, non idem qui & candidus, aut albus, sed hujus non expers. Est & color albi, nigrique particeps, a Graecis inde Leucophaeos, voce jam a nostris usurpata, vocatus. Genus est id coloris nativi, non enim inficitur, sed ovis ipsa sic natura quasi pingitur. Hunc sibi secta sacerdotum sumsit sanctissima, qui nulla tunica linea penitus induti, pro cingulo reste se vinciunt nodosa, ac ligneis tantum calciamentis usi, precario victum quaeritant.

PULLUS. CAP. V.

QUalis vero sit Pullus, ostendit terrae ipsius color: major enim illius pars Pulla est. Itaque quoniam ea mortuis injicitur, voluerunt veteres, ut qui lugerent, Pullis pallis, terrae similibus, essent amicti. Dorsum etiam leporinum proprie est Pullum: quamobrem Naturae ipsius doctus magisterio, terram recentem ab aratro metu pavidus quaerit ille, ibique nonnunquam stratus, nullaque re abditus, venatores, canesque ipsos praetereuntes, ac sagaciter prope omnia perquirentes, coloris tantum beneficio saepissime latet: &, ut in quodam epigrammate de lepore diximus,

Quem fuga non rapit ore canum, non occulit umbra,
Concolor immotum sub Jove terra tegit.

Nulla arte aut impensa color hic paratur. Natura enim sic provenit, unde Nativus quoque vocatus est, diver-

diversus ab eo de quo locuti sumus. Jamque nos Consentini, apud quos multa antiquitatis vestigia apparent, siquidem & Praeficae, ut quondam, mortuos laudant, & Silicernium in usu est, ac nemo sine suorum osculo sepelitur, utriusque sexus vestimentum funebre, Nativum dicimus: quamvis atrum sit illud, & in mulieribus matrimonio junctis Cyaneum, quo Graecae, ut dictum est, olim in funere utebantur. Idem quoque Hispanus vocatus est, & Baeticus, etiam Mutinensis. In iis enim locis id genus lanae videtur. Est autem Pullus nomen, ut reor, diminutivum a Puro, velut a Rara vestimenti genere fit Ralla, ab Opera Opella, a Terra etiam Tellus: ut lana pulla sit pura, nullo alio colore infecta, sed suo tantum & ingenuo contenta. Colorias, hujusmodi vestes per se coloratas aliqui dixerunt. Posuit hanc vocem Augustinus in suo testamento, ubi haec verba legebantur: Gausapes, Lodices purpureas, & Colorias meas. Atque indidem, ut sentio, dicti sunt Pulli equorum, aliarumque pecudum, quasi pura, nulla adhuc libidine aut labore violati. Sunt huic Pullo simillimi color Impluviatus, dictus velut fumato stillicidio implutus: & Suasus, qui Insuasus quoque vocatus, lutum refert. Est autem Suasus e stillicidio etiam factus fumoso, in vestimento albo. Quare haud dubitanter non alius est quam Impluviatus: quamvis aliqui tradiderint colorem omnem, qui fiat inficiendo, Suasum dici, quod illi quodam modo sit persuasum, in alium quemvis colorem ex albo transire.

FERRUGINEUS. CAP. VI.

Ferrum longo situ rubiginosum, facile ostendit colorem ab ipso appellatum Ferrugineum: agit enim is, id est refert colorem ferri. Quin & fila-

menta, quibus ſaepe Conopeum, & multae praeterea veſtes lineae circum ſuuntur, Ferrugineum dicunt infeſtores. Tunica etiam nuclei pinei lanugine quadam pulverulenta, ferruginea eſt. Erat is quoque lugentium color. Itaque capitur nonnunquam & ipſe pro funeſto, atque ea de cauſa Hyacinthi dicti fuerunt a Vergilio Ferruginei, quaſi lugubres, quia puerum, ut eſt in fabulis, caſu interfectum Apollo diu luxit, atque in ejus foliis velut epitaphium, in ſui doloris perpetuum monumentum inſcripſit, non quia vere floris color ſit ferrugineus: eſt enim is, in quem mutatum ferunt adoleſcentulum, purpureus. De Hyacintho in literatum floſculum transformato fecimus hoc:

Nil opus elogio redimire, aut flore ſepulchrum.
Ipſe ſibi flos eſt, elogiumque puer.

Eodem modo Caelum vocatur Ferrugineum, hoc eſt nubilum & triſte, atque apud eundem Vergilium, Sol caput ſuum nitidum in morte Caeſaris texit Ferrugine, quaſi colorem ſe induit lugenti aptum, ut tanti viri caedem Sol ipſe lamentari videretur. Nec alia ratione Charontis naviculam dixit Ferrugineam, quam quoniam ea una, loco Sandapilae, mortuos omnes veſpillo indefeſſus transvectat.

RUFUS. CAP. VII.

NOn eundem eſſe Rufum, atque Rubrum, ex hoc intelligi poteſt, quod recte dicitur ſanguis Ruber, Rufus non recte. Rurſus barbam, & capillum Aenobardi Rubrum veteres non dixerunt, ſed modo Rufum, Rutilum modo, qui idem eſt. Quin & canes immolabant Romani ſacerdotes, nunquam Rubras vocatas, ſed quas nunc Rufas, nunc Rutilas appellabant, ad placandum Caniculae ſidus, frugibus inimicum. Ex quo manifeſtum eſt, Rufum rutilumque

que eundem esse, id quod ex antiquis etiam aliqui docent. Et canis igitur colore satis noto, atque e multorum barba, & capillo, cujusmodi sit color Rufus, apparet. Hunc rustici in armentis Robum, Gilvumque olim dixerunt, atque etiam Heluum: ut vini genus est quoddam inter Rufum, Albumque nulli non cognitum: quod quoniam Cerasi colorem refert duracini, Cerasolum aliqui dicunt Italiae populi. Sed & Burrham iidem appellabant vitulam, quae rostro esset Rufo. At homo Burrhus est, qui pransus, cibo, & potione rubet, hunc aliqui etiam Rubidum vocant. Invenitur & Rubeus, etsi aliqui non indocti vocem non esse latinam monuerint: cum tamen apud auctores non malos ex uvis nigris fieri vinum forte legatur, e Rubeis autem suave: necnon bos Rubeus probetur. Verbum est omnino rusticum, nec prorsus idem color est, qui & Ruber, sed ad eum proxime accedit. Quid quod Russeus etiam legitur? negat quidam e vetustis Grammaticis dici posse, Russum jubet, ex quo pannus est Russatus. Utrumque certe Latinum est, sed Aratoris magis, quam Oratoris; habent enim & sua verba, qui ruri vivunt Urbanis nonnullis inaudita. Russeum equum dicunt illi, qui non plane Russus est, sed aliquanto minus ruboris habens idem fere videtur. Hic autem, quoniam quasi cruentato similis est, hodie saginatus, quasi sanguinatus vulgo nominatur, quamvis hujus nominis nonnunquam equi albescant.

RUBER. CAP. VIII.

Rubrum maxime indicat animantium sanguis, & quo lana inficitur, Coccus, granum id a nostris vocatur, unde vestis est Coccina, nulli ignota. Ostentat tamen hunc colorem prae ceteris rebus liquor purpurae, cujus adeo gratus est color, ut si quid pau-

lulum habeat ruboris, modo visu sit illud non injucundum, Purpureum saepe dicatur, ut sunt violae, & varia florum genera: quin & Candidus, is enim quoque oculos remoratur, a Poëtis vocatur nonnunquam Purpureus. Nam & olores Purpureos dixit Horatius, & nivem ipsam purpuream Albinovanus. Invenitur & Blatteus positus pro Purpureo. Non praetereundus est color Viteis frondibus arefactis simillimus, & idcirco Xerampelinus Graece dictus. Usurpant hanc vocem Latini, certum enim Vitis genus adulto jam autumno pampinis rubet velut cruentatis, unde nomen colori inditum est. Rosa ab omnibus nunc dicitur Sicca. Atrabapticas vestes eo colore infectas, quoniam in eo Purpura nigresceret, aliqui appellaverunt. De ea re fabellam excogitatam his versiculis fui complexus:

Caederet immeritae Vitis dum crura, recidit
Ipse sua, & dira caede Lycurgus obit.
Unde prius viridis, rubet hostis sparsa cruore
Illaeso Vitis stipite, & ulta nefas.

ROSEUS. CAP. IX.

JUcundissimus omnium est color Roseus, atque humano corpori, si id formosum est, quam simillimus. Itaque os, cervicem, papillas, digitos Roseos Poëtae dicunt, id est Candidos, rubeo sanguinis penitus diffuso cum venustate, isque color proprie est, quem communis sermo Incarnatum vocat. Refert enim maxime omnium pueri nitorem, ac virginis rosam, non Milesiam intelligo: quae nimis purpurea ardere quodammodo videtur, nec rursus albam, sed quae utrinque decorem accepit, & quia corpus hominis imitatur, quod lingua vernacula carnem appellat, eadem id genus Rosarum Incarnatum nominavit. Cicero colorem hunc Suavem dixit.

PU-

PUNICEUS. CAP. X.

A Phoenicibus color Phoeniceus, Puniceus quoque dictus flagrat, velut Viola flammea, atque ita a multis olim Purpura vocata fuit violacea, hodie poene nomen servat: nam Paonacius, quasi Puniceus dicitur, & si aliqui vocem hanc vernaculam a Pavonis colore factam volunt. Phoeniceum vero alium ab hoc, Palma quae Phoenix Graece est, a se nominavit: color hic in equo, ut jam diximus, maxime laudatur, qui modo Spadiceus, Bajus modo, Badius etiam & Balius, variis nominibus vocatus est. Termites enim palmarum cum fructu Spadices, & Baja Graeci dicunt: unde equus ab equisonibus appellatur Bajus.

FULVUS. CAP. XI.

Ex omnibus maxime lucet Fulvus, quem multa jactant, Orichalcum in primis, Aurum, ipsaeque etiam Stellae.

Quas non extinguunt venti, non nimbus aquosa
Nube cadens, celsa semper sed luce coruscant.

Quare Tibullus proprie sidera Fulva appellavit. Est & aureolae species arenae quam Fulvam dixit Vergilius, & genus quoddam aquilae ab Aristotele maxime celebratum, colore etiam Fulvo. Qui si obtusus quodam modo est, atque obscuratus, vocatur Ravus. Jamque sic Horatius lupam appellavit, cujus colorem noto magis verbo plerique omnes Fulvum dixerunt. Tradunt aliqui Ravos oculos quos in cane & ariete laudat M. Varro inter caesios esse, & flavos. Ornat saepe color hic Flavus virginum, ac puerorum capita, atque in maturis frugibus semper elucet, necnon pro pulchro frequenter positum videmus. At

Luteum nihil aeque oſtentat, ac flos Calthae & Geniſtae, ovique etiam vitellus. Croceo eſt hic perquam ſimilis, ſed lucidior aliquanto, ab antiquis Flammeus quoque dictus, quoniam eo Flaminis uxor Flaminica utebatur. Poteſt hoc loco Pallidus poni, ac Luridus: mortui color eſt hic horribilis, ipſiuſque mortis, ut poëtae dicunt, & Plutonis: ille nonnunquam vel gratus in homine, atque amabilis.

VIRIDIS. CAP. XII.

Cujuſmodi ſit color Viridis, ſuppeditat exemplum herbarum multitudo, quarum tanta eſt varietas, ut cum earum vis ſit infinita, nulla tamen aeque atque ex iis aliqua, prorſus vireat, ſed omnes inter ſe diſcolores videantur, id quod in reliquis omnibus coloribus apparet. Quare ſi minus eſt hic Albus, aut Niger, quam ille, non idcirco nomen Albi amittit, aut Nigri. Ex auribus autem inſignis eſt hoc colore Pſittacus, avis inde a quibuſdam Viridis appellata, & qua nihil laetius eſt, Smaragdus. Maxime quoque lucet Viriditas in genere quodam Scarabei, cujus ipſe meminit Ariſtoteles. Is quoniam dorſum habet nota quadam aureola ſic litum atque illuſtratum, ut Lunae ſpeciem exiguae ſuſtinere videatur, non invenuſte a nobis Conſentinis equus Lunae nuncupatur. Fecimus hoc jampridem de Scarabeis jocoſum epigramma:

Parvula Siſyphio gens condemnata labori,
Quas Figula ipſa facit, fertque refertque pilas.
Pars nigra, ut Aethiopum manus uſta caloribus horret,
Regia pars viridi picta colore nitet.
Parva micat cujus dorſo nota, magna minutis
Si conferre licet, Luna puſilla velut.
Dixit Equum Lunae hinc cognomine Brutia Tellus.
Quod ſi bellator ſic nituiſſet Equus,

Illo capta foret non una Semiramis, essent
Centauri & plures, quam genus est Hominum.

Egregius est inter colores, qui virent, Prassinus, multorum carminibus collaudatus, nunc Viride Porrum ab Inferioribus vocatur.

EPILOGUS. CAP. XIII.

Libet epilogum addere, varietatem proprie de Coloribus dici, ex quo vestis varia, discolor est, diversisque coloribus consuta. Divisam nunc omnes vocant, & equus varius non totus vel candidus, vel niger, sed his, aliisve coloribus distinctus: sic & Caelum varium, cujus partes serenae interlucent, partes nubilae tristantur. Atque alium saepe pro alio, si inter eos affinitas est, colorem usurpant poëtae, ut lumen Minervae Flavum dixit Vergilius pro Glauco, quo venustatem quoque esse in oculis Deae ostenderet, quemadmodum amictum Tiberis, cujus aquam alibi Flavam appellavit. Glaucum idem esse cecinit: est enim inter hos colores similitudo, & quasi vicinitas. Sic ut jam dictum est, Albus pro Pallido, ac Caeruleus pro Subviridi poëtice ponitur, proque etiam Subnigro, multique praeterea invicem cedunt. Ex omnibus vero maxime contrarii sunt Albus, & Niger: quare nihil aeque apparet, atque in alba papyro atramentum. Utebantur veteres, quod nunc etiam servatur, cum librorum titulos notarent, colore puniceo in honorem memoriamque Phoenicum, quos literarum tradunt fuisse inventores.

Sunt etiam e coloribus aliqui incerti, qui intuentium oculos fallunt, ut est Caeli nitor, quod cum tenebrosum quidam autument, illustratum radiis solaribus Cyaneum videtur, ut Iris, ut quas suspicimus nubes nonnunquam ignescere, ut mare ipsum, quod praeter Caeruleum, modo Atrum horret, modo vire-

ſcit, interdum etiam Flavum, Ravumque ſe oſtendit, aut ſpecie quadam purpuraſcit violacea.

Non idem quoque decor in collo cernitur Columbae, & Pavonis, unde aves ſaepe dicuntur Verſicolores, quale eſt ſerici genus notum, quod e diverſis partibus ſpectanti non eundem offert coloris lepórem. Diſcolor autem non modo pro vario ſumitur, ſed ſi quid eundem colorem velut radios quoſdam diffundit, ut

Diſcolor unde auri per ramos aura refulſit.

At Decolor is igitur, ex cujus ore color defluxit, & exanguis relictus eſt, atque iccirco pro deformi capitur & nigro, ut Decolor Indus: nam Concolorem ejuſdem eſſe coloris nemo ignorat. Ad haec colores bifariam dividuntur, nam Auſteri vocabantur reliqui omnes, praeter Minium, Purpuriſſum, Cinnabarim, Armenium, Chryſocollam, Indicum, quos Floridos dixerunt. Sed haec Pictores videant, quibus olim in uſu tantum erat Melinus color, Candidus, Silaceus, qui inter caeruleos nominatur, Sinopis genus rubricae, & atramentum. Quidam etiam Suaves dicti ſunt, ut Flavus, Purpureus, Candidus, in primis Roſeus, humanis autem oculis nihil venuſti hominis colore ſuavius videtur. Ineſſe vero coloribus ſuavitatem, praeterquam quod ſenſus ipſi judicant, egregii Latinitatis auctores oſtendunt, M. Cicero, & Vergilius Maro, quorum alter ſuavem hominis colorem dixit, ab altero

Suave rubens Hyacinthus

vocatus eſt. Alii triſtes ſunt & lugubres, velut Atrum eſſe diximus, Pullum, Ferrugineum, & Caerulei ſpeciem.

Quin ut videntur, ſic Sordidi etiam aliqui dicti ſunt, ut de quibus locuti ſumus Suaſus & Impluviatus, iis enim rei ut miſericordiam apud judices captarent, ſed deturpabant. Talem quoque fuiſſe veſti-

tum

tum Charontis ostendit, cum inquit Vergilius:

Sordidus ex humeris nodo pendebat amictus.

Jam vero colores partim nominati sunt a locis, ut Puniceus, Tyrius, idemque Sarranus. Purpurei sunt hi, Indicum, Sinopis, Melinus, Hispanus, Boeticus, Mutinensis, de quibus dictum est. Colossinus a Colosso urbe in Troade, ubi lana inficitur florem referens Cyclamini, quod tum Raptum, tum terrae Malum, ac Tuber vocatur, a nobis Consentinis Terrigena, fulget flos ille inter candorem, & purpuram.

Partim a metallis nuncupati sunt, ut Plumbeus, Ferrugineus, Argenteus, Aureus. Sed a plantis nomen acceperunt complures, ut praeter Phoeniceum, id est Palmeum, ac Xerampelinum, Buxeus est qui pro Pallido sumitur, pallet enim prae ceteris ¦Buxea materia. Roseus praeterea Hyacinthinus, in quo purpura lucet subnigra, Hysginus ab Hysge herba, Coccinus, & utrique similis Sandycinus. Violaceus qui & Ianthinus, ex quo Tyrianthinus, e purpura ut nomen indicat, factus, & Viola. Additur his Croceus. Unde Crocotula vestis genus, ut a Caltha Calthula: a Bysso lini genere tenuissimo Byssina: erantque hae omnes Luteae, sed Byssina pene ut aurum fulgebat. Fuit in usu vestis a Citri similitudine, Citrosa dicta. Et quaedam coloris candidi, Papaverata a Lucilio Satyrico, cum eam, ut probrum, Torquato objecisset, nominata. Invenitur quoque Galbina vestis alba a Galbano. A Malvae item flosculo color est Molochinus, ut a Punicae etiam flore Balaustinus. Virentis quoque Porri folia nomen ex se, ut jam diximus, fecerunt Prasinum. Multi praeterea ab animalibus vocati sunt, ut Cervinus, Murinus. Atque hi colores sunt in equo notissimi. Mustellinus, de quo Terentius. Ictericus, qui Regio morbo laborat, a colore Galguli, quam Graeci avem Icteron dicunt. Luteus est hic admodum. Cygnaeus, idemque Latine Olori-

nus,

nus, id est Candidus, ut contra Coracinus, Niger. Ascribuntur & his Ostrinus, Conchyliatus, Muriceus, Purpureus, ab Hercule, ut fabulantur, primum inventus. Feci paucos de ea re Choriambos, quos visum est hic ponere:

Errat dum bibulis Herculeus littoribus canis,
Nantem forte videt spumifero gurgite Purpuram,
Aggressusque ferox corripuit viscera mordicus.
Non pastus rediit commaculans gramina sanguine.
Quem Tyro simul ac pulchra videt (namque erat haec comes)
Prolutum roseis candida sic ora coloribus,
Alcidem alloquitur: Non alio munere te sequar,
Quam si picta mihi Palla rubens huic similis datur.
Quod nunc per spolium terrificae te rogo Belluae,
Invictaeque manus robora, per tela sonantia,
Non ignota avibus nubila translata fugacibus,
Da ferre haec (poteris nam omnia) nec te tenuit Maris
Circumfusa palus, Hesperidum quo minus aurea
Ferres munera. Sic brachiolis fata revinciens
Robusta implicuit Nympha procax colla tenaciter.
Paret victus amans blanditiis Amphitryonius,
Nactusque exanimem, quam expuerat jam mare, Purpuram
Infecit Tyrio primus ovem Murice candidam.

A rebus denique diversis nonnulli colores dicti sunt, ut Igneus, Flammeus. Sic orbis, nitorque Solis ab Accio, & Catullo appellatus est. Quare color Solis, & quia ita apparet, & ex illorum auctoritate Flammeus proprie potest vocari. A Caelo, ut jam principio dixi, Caeruleus est. Marinus, & Thalassinus a Mari: ab unda Cymatilis & Cymatius: idemque est in iis omnibus color. Quin etiam ab Arcu

pluviarum nuncio, Arquatus eſt nominatus. Hyalinus, qui & Vitreus, Niveus, Marmoreus, Lacteus, Eburneus, quo dictus fuit cognomento propter candorem corporis Fabius quidam. Amethyſtinus praeterea, ex quo Tyriamethyſtus in uſu fuit olim. Sandaracinus, Flammeus eſt is, quibus etiam Impluviatus, Sanguineus, atque Herbidus adduntur. Cereus item, Piceus, Cinereus, ut Cardui genus eſculenti a colore, Cinara vocatum. In hoc autem Carduo eſſe etiam aliquod ipſius virtutis ſimulachrum, pauci quos hic ſubjeci declarant verſiculi.

Ut vallatus acutis
Circum frondibus horret
Intus ſed tamen abdit
Dulcem Carduus eſcam;
Caelo miſſa ſereno
Sic virtus, puer, aſpris
Ambit ſentibus ipſam
Jucundam Ambroſiam Diis.

A Spumis quoque, & Maculis, Spumeus eſt, & Maculoſus: atque ii equorum ſunt etiam colores, ut a Guttis Guttatus, cujuſmodi, praeter equos, canes videntur nonnulli ſagaces, quos a Muſcarum ſimilitudine Muſcatos dicunt, velut equus Scutulatus a Scutulis: quem ab exiguorum Pomorum ſpecie Pomulatum vocant equiſones, & ſi orbes ſunt latiuſculi, Rotatum. Videtur ad extremum natura amare Caeruleum: eo enim ut initio diximus, Mare colluſtravit, ac Caelum ipſum quod nunquam ſtellis fulgentibus ornaſſet, niſi eadem quoque Fulvo maxime delectaretur. Sed quia viciſſim videmus Terram, aut Viriditate conveſtiri, aut eo ornatu ſpoliatam, Pullam eſſe, aut etiam candore niveo contegi, Viridem, Pullum, atque Album Naturae gratum eſſe nemo poteſt dubitare.

Nigra

Nigra insuper est Nox, nigri sunt Indi, aut Aethiopes. Gaudet igitur rerum mater colore Nigro; quam a Rubro nihil abhorrere, hominum, ac ceterorum animantium sanguis facile declarat.

FINIS.

IN.

INDEX

COLORUM.

NA-

ANTONII THYLESII

CONSENTINI

O R A T I O,

Quam habuit in funere

JOHANNIS JACOBI TRIVULTII.

ANTONII THYLESII

CONSENTINI

O R A T I O,

Quam habuit in funere

JOHANNIS JACOBI TRIVULTII.

UASI lux quaedam, quae patriam fulgore illuſtrabat ; extinctus eſt JOHANNES JACOBUS TRIVULTIUS. Unde nunc illa ſeſe affligtans, in moerore verſatur ; lugetque caput fidiſſimum tot tantiſque victoriis inſigne, Italicae militiae decus, & columen, morte ſibi ereptum eſſe ; funuſque in ſenibus tempeſtivum, tamquam immaturum, deflet acerbiſſime. Jure quidem deflet : multa enim in uno magnaque amiſit. De quibus rebus juſſus aliquid breviter dicere, Odete Princeps Illuſtriſſime, Rectorque, & Gubernator Ciſalpine ſapientiſſime, Praeſes optime, ceterique qui adeſtis, Patres ampliſſimi, ac Viri Magnifici, ſcio me benigne audietis, & intente. quando inter plurimas, maximaſque virtutes, quibus abundatis, humanitas quaedam elucet ſplendidiſſima; quando bonas artes amatis, earumque ſtudioſos; quando de homine, ſeu viro, ſeu principe potius, ac duce dicturus ſum clariſſimo, Cive veſtro, optime merito, eodemque omnium Parente. Nam & aetate reliquis anteibat,

teibat, & tanquam Parens bonus omnium honori, & utilitati pariter consulebat. Cujus gesta, si externi homines libentissime audiunt, & cum voluptate; quid vobis faciendum est, quibuscum gloriam, famamque suam vir ille communicavit? Quaecumque enim gessit, quae multa fuerunt, & praeclara, earum rerum vos omnes estis participes, & quasi coheredes. Atque ego ea mente veni, ut aliquas tanti Ducis laudes recenserem, non omnes; siquidem difficillimum esset quae diversis locis, temporibus diversis, a pueritia ad senectutem usque egit, brevi oratione colligere. Jamque existimo ea multo esse vobis notiora, quam mihi; ut Familiae vetustatem, dignitatemque, quae multis abhinc annis, atque adeo saeculis, Diocletiano Imperante, e Trivultio Burgundiae (sic enim legi in antiquis monumentis) in Urbem hanc celeberrimam profecta est; quam cum armis defendisset, cunctis rogantibus uno ore, in ea consedit, ubi longa serie in maximo fuit honore, & auctoritate; ac non semel acerrime pugnans hostium exuviis civitatem hanc pulcherrimam exornavit. Sed ne antiquissima videar adducere, & a nostra memoria remotissima, Pater hujus Ducis eminentissimi, cujus exequias maestissimi celebratis, Excellentissimus fuit Antonius Trivultius, qui cum varia gessit, & egregia, tum prioris Alphonsi Regis copias in Piceno profligavit, cepitque, & trans Aternum fugavit, missus a Francisco Mediolani Duce. Clarus quoque fuit Renatus Trivultius. Clari etiam complures. Quid tamen attinet eos, qui jampridem e vita excesserunt, nominare; quum praesentes spectetis, praesentem stirpem hanc generosissimam? In qua quot, quantosque Viros videtis? E quibus Antistites sunt multi probitate, doctrinaque, & amplissimis sacerdotiis aucti, & hic, & in Urbe Roma Pontifici Maximo omnes acceptissimi. Optimus enim ille non solum Maximus sui similes

miles amat, fovetque, qui nunc eodem lumine orbati producta funeris pompa maerent gravissime. Plures in re militari diu multumque versati, Ductoresque eximii, & spectati: verum haec, ut dixi, vos longe melius nostis, quam ego; quemadmodum & ea, quae propria fuerunt hujus ornatissimi Viri JOHANNIS JACOBI TRIVULTII; quae quamquam nemini vestrum ignota sunt, tamen, quia eum jure amatis, puto non injucundum vobis fore, si ea quam paucissimis exponam: quae enim memoratu dulcia sunt, quanto saepius repetuntur, eo delectant magis. Atque ut hinc incipiam, illum sic Natura formavit, ut natus videretur, sicut fuit, ad militares aerumnas sustinendas. Cibi, potionisque parcissimus, quo genere abstinentiae, cum semper mentem servavit integram, synceram, vigilemque, & intentam, tum gravissimum a se morbum repulit articularem, qui, nulla re possit curari, curavit tamen ille, seu potius tamquam hostem fugavit temperato, & salubri victu. Caloris etiam fuit frigorisque patientissimus: testes sunt Alpes Gallicae, per quas Grajus Hercules, & Carthaginensis Annibal uterque in aetate juvenili semel transivit. Hic longaevus saepissime iter illud concepit eundo, & redeundo frigidissimo anni tempore, per saxeta, crepidines, per rupes praecipites, diuturna nive, & glacie rigentes. Quid rerum gerit JOHANNES JACOBUS TRIVULTIUS in hac hyeme? Senectutem ne fovet suam ad ignem? an in lectulo quiescit? sic aliqui rogabant. Respondebatur: Ille aliquot abhinc diebus in Galliam profectus est, Transalpinam brevi rediturus; nam sic solitus erat illuc ire, & redire, ubi aliquid pro Christianissimis Regibus faciendum esset; tamquam si Gallia regio fuisset suburbana. Somno quoque minime omnium deditus erat, domi cum esset antelucanis horis surgebat quotidie, ut mente tractaret ea, quae ad Christianissimos Reges, quaeque ad Rempublicam attinerent;

 Nam

Nam in Castris nunquam, nisi victis, aut fugatis hostibus quiescebat, sub galea, sub lorica, sub scuto; nulla sub culcitra, sub pulvino, aut stragulo: Inter equorum fremitus, armorum strepitus, militum clamores, turbarumque clangores: Hae erant citharae, hae lyrae; ad hos cantus vir ille somnos captabat. Totius vero corporis robore, & firmitate, quanta fuerit in juventute, declaravit ejusdem senectus; in qua sic equum armatus conscendebat, descendebat, incitabat, sustinebat; quasi adolescens fuisset validissimus. Inter suos loricatus cum equitaret, caniciemque galea premeret, hastamque vibraret, omnium in se unum oculos convertebat: nam si haec probantur in juvene, mirabilia sunt in sene, & quasi divina. Talem, ajunt, fuisse Numidiae Regem Masinissam; sed quae legimus, non ita creduntur, ut ea, quae oculis ipsi cernimus. Quin etiam ipsa oris dignitas virum arguebat fortissimum. Legistis puto de C. Mario, qui & senex, & inermis vultu tantum, & voce Cimbrum in se venientem armatum terrefecit, & fugavit; itemque de Coriolano, cujus aspectus hostibus erat formidolosus. Illam eandem praeseferebat animi praesentiam, & spiritum Trivultius. Quam etiam inter cives decebat caput illud senile, & canis venerandum? quam etiam inter Proceres? Unius ob os omnes ora vertebant sua: quem quoniam vivum nequeunt ultra spectare, convenerunt nunc, ut spectent mortuum, rati, quod Metellus Macedonicus liberis suis dixit de Africano Minori fore, ut numquam videre possint civis exequias majoris. Sed agite virtutes animi inspiciamus. Sunt quidem illae innumerabiles; sed ex iis paucas celeriter percurram, imprimisque ejus fortitudinem attingam, qua munitus multa, & gravia pertulit, bonorum jacturam, exilii incommoda, patriae suorumque desiderium, unici, atque optimi filii mortem acerbam. Sed illud admodum laudabile, quod for-

tunae

tunae numquam cessit, sed cum ea assidue contendit, dimicavit, digladiatus est, fessamque tandem, ac victam fregit: quum illa invidia aestuans, omnes aditus quaereret, & enixe laboraret hujus splendorem extinguere; deturbaret quandoque insidiis; isque animis resistens fortior surgeret, eamque ulciscens sterneret, rueret, praecipitaret: Quid me audes minacibus oculis intueri? alios terre, Fortuna, ignavos, segnes, oscitantes, ocio languentes, somniculosos; quid tibi cum impigris? cum intrepidis? cum impavidis? nihil cum fortibus juris habes; nihil potestatis cum magnanimis. Haec atque alia cum cogitaret, sese adhortans obvius ibat laboribus, & periculis. Unde tutus semper evasit duce, non tantum animi magnitudine, sed prudentia; qua, & se, suosque tamquam clypeo protegebat, & hostes superabat. Accedebat, & illa erga omnes aequitas, qua severe iniquas militum direptiones, rapinas, incendia, stupra, ceteraque flagitiosa vindicabat, lites componebat omnium ipse, quicquid acciderat, judicabat ipse. Comis interdum, facilis, & clemens; interdum, ubi opus erat, tristis in improbos, inexorabilis, & vehemens. Non una in uno videbatur natura, sed omnium. Nam quid ego dicam de ejusdem mansuetudine, & injuriarum oblivione? Victor, cum id facile posset, neminem violavit umquam. Quid de fide? quam cum multi non semel tentarent promissis ingentibus, & certissimis labefactare illam, rebus omnibus contemtis, & repudiatis, sanctissime semper servavit. Quibus artibus multos, magnosque Christiani Populi Principes sibi conciliavit: sub quorum auspiciis, quae gesserit, longum esset commemorare: quoties in acie fuerit, quot servaverit commilitones, quot hostes partim ceperit, partim straverit, multis acceptis vulneribus, pluribus tamen illatis, oppidaque expugnaverit; cum ipse scalis admotis, ut Ducem intrepidum decet, primus omnium muros conscenderet;

unde saepissime in concione laudatus praemia accepit plurima, & maxima: quot praeterea matronas, virginesque libidini militum eripuerit. Senenses fuerunt illae, quas Juvenis continentissimus (nam haec jampridem fuerunt) & servavit, & ad suos remisit integras. Pene exciderat e memoria Auximum, qui locus natura, & praesidio munitus, artes sensit, viresque TRIVULTII: cum valles aggere montibus aequavit, ac tormentis hinc inde moenia verberans trepidantes compulit oppidanos ad deditionem, praeter omnium spem, & opinionem. Unde a Pontifice Maximo hilari vultu acceptus multis, magnisque muneribus donatus est, oblato etiam pileo Cardinalium insigni purpureo; sed ille cassidem maluit ferream, natus videlicet ad arma, & ad res gerendas maximas. Leguntur haec, & habentur in manibus; supervacaneum igitur esset differere. Praesertim cum Oratio sit haec, non Historia, aut Annales; neque statuerim tanti Ducis vitam hic explicare. Quod si fecissem, ab illius puericia inciperem, in qua constat armorum, equorumque fuisse studiosum. Dicerem de adolescentia, in qua spem & futurae virtutis argumenta exhibuit; cum ex equitum ludicro concursu, & hastarum certamine, ut fit, solus ex omnibus palmam assequutus esset: quasi praeludium fuit illud, & tamquam omen certissimum, fore ut non semel victis hostibus victoriam reportaret. Dicerem ejusdem prima stipendia, quae Galeatium Sfortiam sequutus fecit in Gallia: quo tempore à Ludovico Rege Christianissimo aliquot e suis defecerunt, multis abhinc annis, ubi inter alia pulchra facinora, constat civem servasse non sine vitae suae discrimine. Jam tunc videbatur, quo esset tantus Vir perventurus. Sed quam magnus fuerit hic, vel ex hoc intelligi potest, quod non modo Regum Aragoniae gratiam iniit maximam, cum procul a suis in urbe vive-

viveret Neapoli : ubi (nimirum vera virtus ubique eſt amabilis) Beatricem Davalam , illuſtriſſimo genere natam , & modeſtiſſimam matrimonio ſibi junxit . Quo conjugio , quid umquam laetius viſum eſt? Quanto cum gaudio Genuenſes publico hoſpitio illos, cum Mediolanum venirent, exceperunt ? ceteraque deinde oppida , & urbes? Quanta cum voluptate , atque alacritate viderunt Cives amantiſſimi , Civem illum Clariſſimum ? Quaſi Triumphus ingreſſus eſſet urbem hanc , ita omnes obviam laeti , & gratulantes procedebant . Quid loquar de apparatu lautiſſimo , & copioſiſſimo ? de nuptiarum magnificentia ? Nemo , qui tunc vivebat , non vidit ; nemo qui poſtea natus eſt, non audivit: ſed ut redeat unde defluxit Oratio, non ſolum Neapolitanis Regibus gratus vixit, ſed gratiſſimus tribus ex ordine Francorum Regibus Chriſtianiſſimis , Regi Carolo , Ludovico Regi , & huic potentiſſimo Regi Franciſco Chriſtianiſſimo ; quibus, quam fidem probaverit , animique conſtantiam , quidve ſub eorum imperio egerit, non modo hic divulgatum eſt, ſed exteris quoque Nationibus, eritque non huic tantum aetati cognitum , ſed omni etiam poſteritati . Quamdiu enim Regum illorum fama extabit , extabit autem omnibus ſaeculis; tamdiu hujus quoque Viri nomen reſonabit : ut enim cum Agamemnone laudatur Neſtor , cum Rege Perſarum Zopyrus ille , qui Babyloniam cepit , cum Philippo , ejuſque filio, Parmenio : ſic cum tribus Francorum Regibus Chriſtianiſſimis, notum erit nomen TRIVULTII. Laudatur Carolus Rex Chriſtianiſſimus, & vere quidem laudatur: quum alibi locorum, tum in agro Parmenſi apud Forum novum , cum e mediis hoſtibus ſeſe expediens, incolumi exercitu e locis anguſtis victor evaderet. Laudatur quoque cum eo TRIVULTIUS , ejuſque conſilium , & acumen , cum miſſis antea impedimentis hoſtem impedivit, ac interea ferro viam aperuit , edita

ingenti ſtrage. Quo die non tantum Viri virtus ſpectata eſt, & ſolertia, ſed ſumma quoque felicitas, quae illum, quicquid agebat, numquam deſeruit. Cepit, atque recepit Inſubriam Ludovicus Rex Chriſtianiſſimus cum maxima laude, & gloria. Laudem quoque & gloriam cum eo aſſequutus eſt TRIVULTIUS, qui praemiſſus, brevi omnia pacata reddidit. Mirifice ſe geſſit fulmen belli Rex hic Franciſcus Potentiſſimus, & Chriſtianiſſimus; unde famam adeptus eſt, & immortalitatem. Famam quoque, & immortalitatem adeptus eſt TRIVULTIUS. Multa praetereo, & ea, quae geſta ſunt ad Petram, ubi hoſtibus, tamquam belli propugnaculum, ſe ſe oppoſuit, effecitque, ut qui prius eſſent formidoloſi, ultro ipſi rogarent inducias; & victoriam illam Bononienſem, claram, inſignem, altius elatam, atque alatam. Quo enim volans ejus celebritas non pervenit? Vix tunc ſe ſe oſtendit ille, cum repente diſſipato hoſtili exercitu victor fuit, ſuis omnibus non tantum illaeſis, ſed ne ſtricto quidem enſe, aut telo eminus jacto; quamvis id non ſemel accidit, ſed iterum, atque iterum conſilio dumtaxat, & fama hoſtes, nullo praelio commiſſo in fugam vertit ſine ſuorum caede, & periculo; aliaque praetermitto, quae cum multis Gallorum Ductoribus geſſit; unde nunc illi dolent, & valde quidem dolent ſocio in rebus dubiis, & nutantibus ſpectatiſſimo in perpetuum privari. Tuque imprimis doles, Odete Princeps Illuſtriſſime, Rectorque, & Gubernator Ciſalpine ſapientiſſime. Tecum multos annos eadem iniit conſilia, in iiſdem fuit caſtris, in eadem acie armatus, eoſdem labores ſuſcepit tecum, iiſdem periculis caput ſuum objecit tecum, in eoſdem ſimul impetum fecit, eoſdem ſimul fugavit, fuit particeps victoriae, particeps gloriae: merito igitur ſocium ita fidum, fortemque deploras; ſed & ipſe Rex Chriſtianiſſimus, & mitiſſimus, ejuſdem mortem fert moleſtiſſime; itaque per-

perſpecta illius ſynceritate, quam ſemper probavit, ut viventem unice amavit, ſic mortuum honoribus afficit, praemiſſiſque, & literis, & certis hominibus mandat, ut oppida, & urbes, qua tranſeundum eſt, honorifice funus excipiant; quod ſi nihil aliud aſſequutus eſſet, praeter honorem hunc regium, abunde fuiſſet glorioſus; verum, & Romae, ut dixi, velut unum defeciſſet Italiae praeſidium, juſta magnifice fiunt; quod vero noviſſime his paucis diebus egit JOHANNES JACOBUS TRIVULTIUS, ſilentio minime praetereundum eſt, pertinet enim maxime ad laudem ejus, & immortalitatem; nam cum multitudine annorum oneratus videret, non poſſe vitae exitum diutius proferri, ut fidem, quam ſemper inviolatam ſervavit, in extremo ſpiritu teſtatam relinqueret, nulla itineris difficultate deterritus, in Galliam ultimam nota via profectus eſt; quaſi mandata vellet accipere a Chriſtianiſſimo Rege; migraturus, & ipſe, quo ceteri, qui recte vixerunt mortales, in domum illam caeleſtem, & ſempiternam. Et en, inquit, Chriſtianiſſime Rex, mors tandem urgens, cui non datur reſiſtere, jubet hinc cedam relicta uxore cariſſima, ſuaviſſimo nepote, propinquis omnibus, neceſſariis, ſociiſque, & amicis jucundiſſimis. Teque inprimis, Jucundiſſime Rex, a quo invitus abſtrahor; ſed quando naturae legibus parendum eſt, nolui, Te inſcio, diſcedere; miſſionem igitur peto in Regiones iturus remotiſſimas, unde numquam dabitur reditus. Ecquid mandas? Jubes ne aliquid, Chriſtianiſſime Rex. Vale, ſemperque ſis felix, victorque ſemper. Patriam mihi rerum omnium cariſſimam, quamvis opus non ſit, tibi commendo, commendo tibi cives meos. Quis igitur hujus vitam feliciſſimam non judicat? Quae tot honoribus, & dignitatibus aucta, tot laudibus ornata ad extremam pervenit ſenectutem: eaque tandem ſoluta defecit cum ſumma laude, ſuperſtite tam florenti familia, ſuperſtite etiam

fama,

fama, quae pennis indefeſſa, quam latiſſime volans, hujus egregia facta celebrat ubique Gentium, non praeſentibus tantum, ſed poſteris; quae omnia dum cogitantur, dolorem tollunt, efficiuntque, ut non opus ſit nenia, plangore, lamentis, & ululatu; quae omnino vana ſunt, & tamen adhibenda, ubi quis turpiter vixit; non enim hujuſmodi rebus egent illi, qui vitam duxerunt honeſtiſſimam, & hinc ita evolarunt, ut ſui memoriam in animis viventium reliquerint perpetuam, ut hic fuit; cujus manibus gratulandum eſt, qui fructus e laboribus capiunt, inter homines, & multo majores inter animas caeleſtes, ubi aevo fruitur ille ſempiterno. Gratulandum eſt huic Familiae, quae inter majorum ſtemmata habet, & hujus imaginem, multis, magniſque titulis decoratam. Gratulandum eſt Patriae, quae non minus cive tam egregio gaudet, quam Thebani quondam Epaminonda, Athenienſes Themiſtocle, Scipionibus Romani; quorum geſta, aliorumque praeterea multorum ſtudio ſeligebat hic, & aemulabatur. Nam quicquid ocii dabatur a militia, a rebus publicis, & amicorum, id omne conferebat in cognoſcendis Antiquorum factis; unde ſemper aliquid addiſcebat; quocirca domi viros habebat doctiſſimos, quos & honore proſequebatur, & praemiis; jamque ſibi librorum ſuppellectilem paraverat lautiſſimam, & multae pecuniae, Lucullum ſequutus, Auguſtum, & Ptolemaeum. Gloriae igitur militari, quam aeternam adeptus eſt, additum fuit literarum ſtudium; ſcilicet, quia legebat, Alexandrum Macedonem, Caeſarem, Pompejum, alioſque militiae pariter incubuiſſe, & doctrinae, ut illis eſſet, ſicut fuit in rebus honeſtis, quamſimillimus. Itaque ut finem dicendi faciam, qui hunc virum amavit, amarunt autem omnes, debent & mortuo gratulari, ejuſque virtutes imitari. Tuque praeter alios, FRANCISCE TRIVULTI, puer ornatiſſime, & eximiae rei, abſterſis

ex

ex ore lacrymis, compresso etiam singultu enitere sui vestigia sectari, unde non tantum hereditatem bonorum accepisti, quae ille non sedendo inter ignavos assequutus est, & labore vario, sine quo nemo vir bonus potest aliquid honeste adipisci, sed gloriae quoque hereditatem tibi reliquit, quae custodienda est, atque etiam augenda omni conatu: quod sine dubio efficies, si, ut dixi, Avum tibi proposueris imitandum, atque etiam Socerum tuum THEODORUM TRIVULTIUM, virum amplissimum, cujus fidei, prudentiae, & fortitudini Venetorum Resp. florentissima militiae suae permisit habenas; Illum, vel Hunc sequere; utrumque potius. Habes & alia domestica exempla ante oculos, & luminaria, quibus praelucentibus non poteris errare in tenebris. Age, Puer excellentissime, a teneris annis assuesce tuos referre, fidemque inprimis servare, sicut tui fecerunt, & faciunt Christianissimo Regi; unde praeter ea, quae Avus accepit, plura, & majora expectabis. Praeclara in te indoles elucet, scio; augebis & ipse domum tuam honoribus. Bene tibi opto, puer, tuisque omnibus, bene opto Patriae, quae floreat magis in dies, bonis artibus, divitiis, opibusque, & potentiâ; extinctisque seditionibus tranquilla quiescat, sitque unanimis; ita ut civitas omnis una videatur domus, cives fraterna caritate teneantur; opto quoque prae ceteris felicitatem Christianissimo Regi, ut diu vivat, ut gloria abundet, belloque tandem suscepto in hostes insolentissimos Religionis nostrae, eos agat in triumpho catenis oneratos. Utinam tempus illud veniat, quo videam Constantinopolim, Urbem illam pulcherrimam, eandemque miserrimam nobis jampridem ereptam, non sine maxima jactura, & dedecore, ceterasque Graeciae urbes, ipsumque sacrosanctum Christi Sepulchrum, & Christianissimi Regis virtute, & armis Christianis restitutum. Hoc ego cuperem, antequam oculos mors clau-

clauderet ; victoriam ita justam , ita sanctam , ita Diis, hominibusque gratam spectare. Teque inter ceteros Gallorum Ductores, Odete Princeps Illustrissime, Rectorque, & Gubernator Cisalpine sapientissime exuviis Turcarum onustum conspicere . Jamque videre videor Senis illius animam ante Deum Optimum Maximum suppliciter orantem , ut omnes bellorum impetus, procellas , tempestates , & naufragia in Populos immittat Orientales, nobisque satis , superque jactatis, portus concedatur tranquillissimus. Dixi.

FINIS.

ANTONII THYLESII

CONSENTINI

IN ODAS ORATII FLACCI

AUSPICIA

Ad Juventutem Romanam.

ANTONII THYLESII
CONSENTINI
IN ODAS HORATII FLACCI
AUSPICIA

Ad Juventutem Romanam.

ISCE bonas artes, moneo, Romana juventus. Habendum eſt in ore carmen hoc, eique, velut Oraculo, ſemper parendum, adoleſcentes ingenui; illinc enim omnia, quae ad recte, tranquilleque vivendum attinent, facile naſcuntur, ſtabiles divitiae, honores non fucati, vera voluptas, famaeque celebritas, atque etiam immortalitas, quae tot, tantaque bona ut poſſitis aſſequi, juvabit vos magna ex parte libellus hic; quem iccirco mecum domo attuli, ut dono hic darem, non uni tantum; nam ſi id facerem, qui eum acciperet, ſolus me amaret: reliqui vero, ut Juno, & Minerva, propter aureum illud, & fatale malum Veneri adjudicatum, odio in Paridem acerbiſſimo, ejuſque domum, & patriam exarſerunt, unde furialis bellorum fax Priami regnum funditus delevit; ſic me odiſſent omnes, atque inde mihi non nihil metuendum eſſet homini praeſertim peregrino. Quem ego timorem ut vitarem, ſtatui omnes pariter donare, quo me amarent omnes, quando amore praeſer-

tim

tim omnium , nihil homini contingere potest optabilius. Ut igitur una, eademque liberalitate tot nobilissimorum adolescentium animos possim mihi conciliare, omnes, ut dixi, donandi estis, ita tamen, ut singuli integrum accipiatis libellum, neque ipse caream libello. Dicitis (scio) aenigma loquitur hic: unus est liber, & nulli e tanta multitudine non est daturus totum, nec vult se eo privari. Ne planus quidem ille, & praestigiator Mercurius posset hoc praestare, ut multos faceret caduciferos, suo quem unicum habet, unicuique dato caduceo, nec eum tamen ipse deponeret. Is profecto Mercurius, ut id efficerem, me docuit; audite quo modo, tuque in primis audi, Romanae Academiae moderator optime, ceterique, qui adestis, Antistites sacrosancti, ac viri illustres, & magnifici, res est, nisi fallor, digna ingenio, & doctrina vestra, nec vos multis morabor. Principio liber hic in usum meum a me mihi paratus de meo, ut meus est, sic futurus est meus, nec dono alicui dabo. Nam praeter unum, qui donaretur, alii, ut dixi, graviter dolerent, essetque praeterea munusculum leve, non enim est tale, qualia tria Philolai volumina, quae Siracusanus ille Dion liberalissimus adolescens decem millibus denarium emit, eaque largitus est Platoni suo; neque hic idem aureis conspiciendus est litteris, ut Homeri Poëmata, sive quae junior habuit Maximinus, sive quae in Byzantia spectabantur bibliotheca, unius tantum serpentis corio, operose & sumptuose conscripta, jampridem cum ingenti librorum copia incendio consumpta; mille hujusmodi exempla in tabernis librariis hic Romae venalia sunt, unde unusquisque vestrum poterit sibi aliquod parare, tenetis quamobrem nulli daturus sum, quia, ut dictum est, carerem ipse, nec omnes possent donari, & donum esset exiguum, & nemo vestrum non potest sibi emere tenuissimo pretio. Dicam nunc,

quo

quo modo Deorum nuncius docuit posse munus idem singulis dari totum, atque in perpetuum, sic ut qui semel donatus est, nequeat illi a quopiam eripi, aut subduci unquam: rem quaeso cognoscite. Mercurius non tantum palaestrae, ut scitis, aut furti, aut musicae, aut mercaturae, ut nomen indicat, sed etiam eloquentiae Deus est, & vocis humanae, quam erudita vetustas aligeram dixit esse, & Homerus ipse verba appellat alata, jamque ex antiquis pictoribus nonnulli, cum verba ipsa pingerent, atque alia vultu facerent exhilarato, alia efferato, alia tristi, alia remisso, ut est variarum vocum dissimilitudo, omnibus alas addebant, quae idcirco Mercurii pedibus accommodantur, quia oratio, cujus ille inventor fuit, & modulator, volucris est, non ut avis, quae pennis, plumisque vestita, atque unguibus, & rostro armata per aërem lapsa non potest uno, eodemque volatu, nisi in unum tantummodo locum pervenire, cum haec vox, quae, velut Numen aliquod Caeleste, non potest videri, aut tangi, per multorum aures penitus immissa in animos usque hominum eodem momento temporis involet, ibique sidat, atque eos ornet praeceptis, quibus vita recte instituitur: quae bona perpetua sunt, nec fortunae jactantur fluctibus, aut diuturnitate senescunt, sed cujusmodi est animus ipse, sempiterna sunt. Hac igitur mea voce operam dabo hujus operis, de quo jamdudum loquor, sensa omnia, id est immortalem, ut ita dicam, libelli animam, nam atramentum, papyrus, lora, membrana, & umbilici, velut membra quaedam vetustate, aut aliquo casu consumpta una cum universo corpore intereunt, sensa inquam omnia, nullos labores fugiens conabor vobis ostendere, & in uniuscujusque mente penitus infigere, ac in perpetuum dilargiri. Atque ita nemo indonatus erit, sed quotquot estis, omnes munus accipietis, sibi quisque integrum, quod pollicitus sum.

O Ve-

Verum ut tandem desinam philosophari, &, ut Plautus inquit noster, argutari, aperte, breviterque rem exponam. *Horatii* Venusini poëtae impressa sunt hic Poëmata, e quibus ipse in vestram utilitatem, voluptatemque explicanda suscepi Carmina, sic enim ipse suas Odas appellat. Quid ego nunc vobis opus hoc laudibus exornem? putate nemus aliquod ingredi amoenissimum, latissimumque, ubi praeter Caeli nitorem, salubritatemque, terra sit herbis ac floribus convestita, procerae, ac frugiferae arbores, hic sub collibus agricolarum sollertia cultis umbrosae jaceant convalles, illic speluncae penitus cavae fontes effundant uberes, frigidosque, atque aliarum rerum sit copia, quae oculis afferunt, ac auribus voluptatem. Sic in hac Horatiana Poësi quasi silva quaedam viret variarum rerum. Delectaris adolescentule fabella? quam gravissimus auctor Aristoteles carminis esse animam inquit, plurimam percipies hinc, & suavissimam. mavult alius historiam audire; passim occurrit illa, nec domestica tantum, verum etiam peregrina. Ecce hic de grege Epicureo voluptatem appetit; aliquis Democritus ridicula amat; Heraclitus aliquis flebilia. fac aut Phaedrum, aut Cliniam, aut Niceratum amatoria velle, Pollucem, aut Erycem, aut Herculem ipsum robustiora, etiam alium Orphei similem hymnis, & canticis delectari. quis hoc convivia hilarius parat? aut stultos ridet urbanius? aut miserabilius lamentatur, vel acerbos juvenum interitus, vel alias mortalium calamitates? Virtutes & gesta heroum canit hic solus, Caelitum laudes solus, at quibus carminibus? Dii immortales, Deaeque Jovis filiae Pierides eruditae, Parnassi castissimae cultrices! Sententiae modo graves, dulces modo magis hunc ornent, an verba selecta, an ipsorum verborum rursus teres & modulata structura, Graecorum luminibus passim illustrata, dubium est. Quid plura? Pindarum ipsum, Alcaeum, aliosque Poë-

tas

tas Lyricos paene innumerabiles, quibus se Graecia jactat, nequid magnificentius dicam, aequavit hic solus; nam nostri ubi tantum carminis excellentiam audiverunt, non ausi sunt idem tentare; quod siquis experiri voluit, repudiatus ab omnibus, & contemptus jacuit, nec ejus scripta ad posteros pervenerunt: ad extremum unicus est *Horatius* Romanae Fidicen Lyrae, quem plenum jucunditatis, quem plenum gratiae, quem solum fere legi dignum Fabius autumat Quintilianus; quem eundem Petronius cum Virgilio tantum e latinis Poëtam esse praedicat, reliquos tanto honore indignos censet. at ejus aequalis Ovidius sine invidia hunc & numerosum inquit, & ejus Lyrae Ausoniae carmina esse culta. Nam quid ego nunc dicam de Persio doctissimo sane viro, & in dijudicandis Poëtarum scriptis acerrimo, adeo ut ne optimo quidem illorum parcat, qui cum hujus etiam sermones studiose imitaretur, vafrum eum praedicat, callidum, jocosumque, & sagacem Poëtam: & alius lucernam clamat hunc esse Venusinam, sine qua Musa latina jaceret in tenebris ignota. Nihil dico de variis carminum generibus, quae nisi noster hic Romanos ipsos docuisset, unde illa disceremus, esset praeterea nihil omnino; & quid Poëticae nostrae deesset, si iis careret, quod nuda, & inops jaceret, quis non videt? Jam illud quantum est? quod non modo legentium, atque audientium animos suavitate perfundit, sed multa recte vivendi praecepta tradit e fontibus hausta Philosophorum, qui fructus e laboribus nostris jucundissimus est. Et profecto satis meo judicio perfecit ille, qui e litteris modestiam in primis doctus est servare, pietatem, atque humani generis societatem: contra qui nostram Religionem sanctissimam negligit, qui pudorem non ex animo tantum, sed ex ore detersit, qui quid sit fides, & amicitia nunquam novit, qui velut alter Timon homines odit univer-

ſos, eorumque commodis & honoribus dieſque & noctes animo dolet telis invidiae graviter conſauciato; tantum abeſt, ut eum eruditum exiſtimem, quamvis nefarius ille in Operto Muſarum audeat permanere, nec timeat Jovis filias caſtiſſimas oculis, lingua, & manu inceſtare, ut infra omnes impuros, ventrique & gulae deditos paraſitos, infra nebulones omnes, atque adeo pecudes, & monſtra ipſa dejectum eſſe cenſeam. Nam quod taetrius portentum eſt, quam litteras virtutum genitrices tractare, cogitare, loqui, & facere turpiſſima. Ut enim os hominis naturae artificio in promptu poſitum, ſi oculis eſt perverſis, ſi buccis plus nimio tumefactis, ſi deformi labrorum rictu, ſi denique foeda aliqua nota deturpatum, intuentium oculos offendit; ſic vir litterarum ſtudioſus, vitiorum macula reſperſus aequo non poteſt animo videri, non poteſt audiri. Sed ipſum tandem Poëtam, & vivendi magiſtrum audiamus, de cujus vita aliquid dicere, quando ea notiſſima eſt, & paſſim quotidie ab omnibus decantatur, abſurdum eſſet, & hoc loco, tantaque doctiſſimorum hominum frequentia indignum. Audite igitur quibus verbis, quam honorificis Mecoenatem ſuum alloquitur Calaber Poëta, non Ennium dico, fuit enim ille multo antiquior, qui in eadem Calabria natus, ut fuit, ac nunc etiam eſt, genus hominum, non modo in omni litterarum genere praeſtantiſſimum, ſed beneficii nunquam immemor, Scipionis, Laelii, Flaminii, aliorumque Reip. Romanae Principum virtutes, & triumphos immortali carmine celebravit; ſed hunc, hunc etiam noſtratem dico *Horatium* ut intente audiatis. Erunt hujus verba longe jucundiora, quia fuerunt noſtra, quae tamen, ut eſt veſtra omnium humanitas, & in me benevolentia, benigne hactenus audiiſtis, unde vobis omnibus gratiam ſemper habebo ſummam. Videte quam egregie non tantum in primo Carmine Mecoenatis ſui nomen

po-

posuit, sed illud idem voluit primum esset ordine omnium verborum, ut legentium oculis primum statim occurreret, primumque velut aliquod felix, faustumque omen, Mecoenatis nomen pronunciaretur, ejusque imago in animos hominum incurreret. Favete linguis, duos tantum, polliceor, versiculos in praesentia exponam. spero, aliquod erit operae pretium audire.

Mecoenas atavis edite Regibus.

O, & praesidium, & dulce decus meum.

Enumerat hic *Horatius* diversa hominum studia in eorum animis natura penitus insita: inde concitatis in cursum equis, aliqui gaudent Olympici stadii metas ambire, magistratus alii potius ambiunt, hic autem, ut uberes e terra fruges percipiat, agros vomeribus sulcat duriter & laboriose, ille paupertatis aerumnam modo abjiciat, rostris idem facit per maris undas pavide & periculose; est qui utiusque duriciem detestatus molliter vivit ipse in voluptate, jam vero plurimi libentius tubae clangores audiunt, hilariusque gestiunt in confertas hostium catervas penetrare, quam inter virgines choros agitare, atque sumptis armis ita ad mortem festinant, tamquam vitam inde sint relaturi, quin etiam venationis studiosi uxores jucundas caeteris ut feras exhorrent, feras rursus formidolosas aliis laetius vident quam uxores; se vero suapte natura ad Musas propensum esse significat modeste. *O Mecoenas*, casus est, quem veteres non modo vocativum, aut appellativum dixerunt, verum etiam salutatorium, hoc enim casu utimur, ubi jubemus aliquem salvere, ut salve juventutis o Princeps, Saecli deliciae, decusque salve; & apud Comicum (nam sic honoris gratia a multis Terentius dictus est) Mysis: salve Pamphile. Epicorum quoque praestantissimus Virgilius Maro: Salve sancte parens, iterum salvete recepti Nequicquam cineres, animaeque

 um-

umbraeque paternae; atque ut est in historia, alter e corvis planissime pronuntiabat, salve Caesar, alter salve Antoni, ut utercunque vicisset, novus ille Grammaticus, & magister avium mercedem laboris & quasi Minerval acciperet a victore. Quia igitur hoc casu, ut apparet, salutamus, antiqui, ut patrium sermonem omni ex parte locupletarent, casum, ut dictum est, salutandi, & salutatorium appellarunt. Fuit autem Mecoenas, ut nemo fere primis litteris imbutus ignorat, natione Etruscus, quae gens & antiquitate, & rei militaris peritia, & augurali disciplina satis se priscis temporibus nobilitavit, ad quas praeclaras virtutes accesserunt opes immensae, accesserunt ornamenta prorsus Regia, quae ipse Populus Romanus gentium victor usurpavit, iisque Reges suos & magistratus decoravit; nostra autem tempestate, ut missus fiat sermo Etruscus, qui ut olim Atticus reliquis Graecis jucundus erat, eumque alienigenae complures studiose discebant, ita hic Italorum aures lepore quodam & suavitate demulcet, ut siquis ab eo prorsus abhorreat, agrestis quodam modo, & quasi barbarus existimetur, quae laus non levis est, sed ut eum silentio praeteream, neque aliquid dicam de amoenitate, & cultura agrorum, deque villarum magnificentia paene innumerabilium, ipsae in eadem Etruriae regione urbes plurimae sunt, & celeberrimae inter quas velut Regina quaedam erigitur Florentia, omnium, quot uspiam sunt urbium, communi consensu, & judicio pulcherrima, ubi quemadmodum eruditis saeculis olim in insula Rhodiensium, aut Athenis, aut in magna illa Graecia, aut Syracusis Graecae facultatis studium floruit, sic in una tantum urbe Florentia non unus modo Latinus, sed Grajus quoque sermo nostra jam memoria domicilium habuit, e quibus alter cum balbus paene jam obmutuisset, alter vero jampridem ita esset inauditus, quasi nusquam fuisset unquam, coe-

pit

pit uterque simul quodam modo renascens diserte eloqui, ac poëtice necnon sapienter multa mortalibus praecipere, idque uno tantum auctore omnium civium quot unquam ibi fuerunt, clarissimo, qui patrimonium suum copiosissimum benigne & cum magna, & in praesentia, & apud posteros laude effundens, Latinis, Graecisque voluminibus, quorum vel nomina ipsa jam diu interierant, per multos conquisitis, atque undique comportatis, conductis etiam utriusque linguae spectatissimis Professoribus, quos praemiis auctos ingentibus in summo semper habuit honore, patriam suam & tempora perpetuo ornavit. Quae cum mecum ipse cogito, o Laurenti, tu tu enim Laurenti Medicee, opulentissima, & illustrissima familia natus, tu inquam tuo studio, & regia liberalitate tot, tantaque bona nobis peperisti. Cum haec cogito, te unum optime omnium de humano genere meritum esse existimo; nam cum oratione, praesertim erudita, maxime differamus a brutis, eaque diu perierit, cum illa per te fuerit nobis restituta, restituta per te nobis fuit ipsa humanitas. Nunquam tanti beneficii memoria ex animis hominum excidat, tuique sacratissimi manes sine ulla perturbatione aevo fruantur sempiterno inter animas Caelestes vir deorum consuetudine dignior, quam mortalium. Quamvis in eadem progenie non illud tantum sidus emicuit, sed aliquot post annis quasi lux quaedam exortus est Leo X. Pontifex Maximus nunquam sine summo honore, atque etiam veneratione nominandus, qui cum aliquandiu virtutibus suis cuncta illustrasset, fato nobis adverso mortifera quadam nube ante diem praereptus omnia reliquisset in tenebris, nisi Diis ipsis eversionem Saeculi miserantibus ex eadem Medicea domo alter sese ostendisset Sol clarissimus Clemens VII. eodem Summo Pontificatu ornatus, qui quamvis, ut Atlas, omnia solus sustineat, eique Christianae Religionis incrementum,

fit curae, & rerum omnium tranquillitas; non tamen oblitus est bonarum artium, ratus in iis sitam esse recte vivendi rationem. Itaque negotium dedit Aegidio Cardinali amplissimo eloquentia, ac varii sermonis multiplici doctrina ornato, quam qui fuit unquam maxime, meoque etiam Johanni Matthaeo Gyberto Datario Opt. & Sapientissimo, cujus tanta est modestia, ingenuus pudor tantus, ut non videam ejus posse ullam, ne verbo quidem, attingere virtutem, quae multa, magnaque in eo elucet, quin graviter offendatur: tanta rursus est illa, tamquam varia, & in me non uniusmodi merita semper prae me, quam diu vixero, ferenda, atque etiam praedicanda, ut eum nullo pacto possem, nisi alio festinaret oratio, tacitus praeterire. His igitur duobus, atque hujus Academiae aliarum omnium florentissimae prudentissimo ac doctissimo Rectori datum est, ut dixi, negotium, ne huic loco eruditi desint, facundi ac modesti professores, neve iis rursus honore defraudentur, & praemio: quod tam insigne beneficium memoria debemus semper prosequi gratissima. Redeo nunc ad Mecoenatem Tyrrhenum, patria Aretinum, Augusto Caesari, cum quo bellis omnibus ab eo gestis, ut Pedo scribit Albinovanus, socius interfuit, acceptissimum, atque adeo intimum, idque non fide tantum, prudentia, & usu rerum, verum etiam Poëticae studio, qua Princeps ille maxime delectabatur. Id autem genus doctrinae tantopere coluit Mecoenas, ut inter sui temporis Poëtas haberetur insignis, jamque nonnulla monumentis tradidit, ut Elegias complures, ut Prometheum Tragoediam. Laudavit & Octaviae Augusti sororis venustatem luculentis carminibus, e quibus est illud.

Pexisti capillum naturae muneribus gratum.

Et de Berecynthia,

Ades, inquit, o Cybebe montium

Dea

Dea, ades, & sonante tympano
Quate flexibile caput,
Latus horreat flagello,
Comitum chorus ululet.

Idemque de suo sepulcro:

Nec tumulum curo, sepelit Natura relictos.

Quid autem Augustus ipse, & Neronis magister Seneca de hujus scriptis senserint, nihil attinet nunc ostendere. Illud vero laudandum est in eodem Mecoenate, quod non quemadmodum pusilli & minutuli homines inscitiae suae conscii animo semper pavido excubant formidantes, ne bolus, quem mordicus retinent, ex ore eripiatur famelico, & iccirco maledictis, & latratibus eruditos probatosque viros a suis Principibus fugant, ut ingluviem soli expleant, homines taeterrimi, Tantaleis digni suppliciis: secus agebat ille, ut enim quisque ingeniosissimus erat, doctissimusque ita eum Octavio suo libentissime conciliabat, jamque nonnulli tanti Principis familiaritatem uni referebant acceptam Mecoenati, quorum in numero fuit Virgilius Maro, de quo non est nunc praedicandi locus, & noster hic *Horatius*, cui cum multa ille largitus esset, ociumque ad Poëticae studium concessisset, quod pretium habuit summum, persolvit hic; nam ingenii, & doctrinae suae monumenta Mecoenati consecravit, & praeter Epistolas, & Sermones, fuerunt haec Carmina, Odas dico: enimvero egregiam retulit gratiam, multoque plus quam acceperat, hic illi reddidit. Sed satis in uno Mecoenate immorati sumus, qui fuerit ne ille, qui triennium universum, antequam diem obiisset, ne punctum quidem temporis somno sopitus fuit, dubium est. Dicet aliquis, nihil ne de Turri loqueris Mecoenatica, unde communis hominum pestis Nero Urbis incendium cum cantu spectabat, & voluptate? deque ejusdem Domo, ubi aeger solitus erat Augustus curari, aut de Hortis,

quo,

quo, ut alii suspicantur, Poëtarum flos ventitabat, ibique lusit Horto carmina digna non libello? quid? omnia ne nunc sunt inculcanda? immo sentio me longius aliquanto, quam munus meum requirit, progressum, itaque reliqua celeriter perstringam. *O Mecoenas* (inquit Horatius) *edite Regibus atavis*, cujus antiquum est genus, & Regium. *Atavis* pro majoribus poëtice dixit, ut Virgilius: Turnus avis, atavisque potens; est autem Atavus quartus ab avo, sic enim stemma gentilitium, & domesticum ramos diffundit suos, ut post parentem sit avus, proavus deinceps sequatur, abavusque, & de quo dictum est, atavus, novissimo loco sit tritavus, ultra majores dicuntur, eademque ratione Avia dicitur, & Proavia, Nepos, Pronepos, Neptis, Proneptis, quae omnia gradus habent eosdem, quos Avus: explicatur hic locus a Jureconsultis abunde. De Regibus nihil opus est hic aliquid commemorare; quis enim nescit Regiam potestatem esse summam, eique sanctitatem inesse, & inter homines plurimum pollere? adeo ut, si quis opibus profluenter abundet, Rex dicatur, quasi inter alios excellens, inde est illud, Regem me esse oportuit. & Cicero Causarum, & Judiciorum Rex dictus fuit publico omnium elogio, quia ceteris Oratoribus anteibat. quin & colludentes pueri Regem constituebant, nec eo carebant Convivia, aut Sacerdotes: etiam rationis expertia Regem habent, nec aves modo, aut serpentes, sed apes ipsae Musarum volucres Regem multo magis observant, quam AEgyptii, aut Medi. quid opus est verbis? Juppiter Opt. Maximus & honore & nomine Regis gaudet, & Rex dicitur Hominum, & Deorum, eique mortalium Reges curae sunt. Non potuit igitur *Horatius* aut majori, aut sanctiori verbo Mecoenatis sui familiam exornare, quam dupliciter laudat ab antiquitate, & majorum dignitate. Nam aliqua domus vetusta est, & tritavi

potest,

potest, ut ita loquar, atavum, ac domesticae stirpis ramum millesimum ostentare; in ea tamen, ut de antiquis Romanorum honoribus dicam, nulla fuit Praetura, Censura nulla, aut Consulatus, aut etiam Triumphus: itaque nullo rerum gestarum splendore illustrata semper jacuit obscura. Contra, alii clari fuerunt per se, cum nihil luminis a suis accepissent, ut Siculorum Rex Agathocles natus e figulo; ut Servius Tullius ancillae, & Vulcani, ut fama fuit, filius, cujus amore capta rerum humanarum arbitra Fortuna, (sic in Romanis fabulis legitur, fabulas autem Romanas dico, Romuli incunabula, ejusque ad Superos Ascensum, Numae & Aegeriae colloquium in spelunca, Apicem Tarquinio ab Aquila impositum, aliaque non multa, quibus abundat Graecia,) clanculum se per fenestram inserens adolescentis consuetudine fruebatur, eumque adeo dilexit, ut non tantum Pileo, id est libertate servum donaret, sed ejus manum sceptro, caput autem diademate ornaret, eademque Hera (ita enim ab Ennio dicitur Fortuna) muliones Consulatibus decoravit. Qui omnes e parentibus nati ignotis se ipsos nobilitarunt; verum illa demum in honore summo habetur progenies, cujus vetustas majorum virtute splendescit, ut de Mecoenatis genere non semel hic praedicat, multique cum eo praeterea. *O & praesidium & dulce decus meum*. O particula, quae producto vocis sono pronuntianda est, & geminis proferenda temporibus. Quid autem sit tempus in syllaba, nemo ita indoctus est, quin intelligat; jungitur vero cum recto casu, ut, O ego felix virum nactus in omni virtutum genere praestantissimum; cum accusativo, O me nunquam quietum, donec incolumis redeat meus. nam quis nescit appellativo frequentissime haerere. certe tribus his modis uno, atque altero versiculo usus est Propertius: O me felicem, nox o mihi candida, & o tu Lectule deliciis facte beate meis. Et praesidium,

ANTONII THYLESII

CONSENTINI

EPISTOLAE.

ANTONII THYLESII
CONSENTINI
EPISTOLAE.

ANTONIUS THYLESIUS
ALEXANDRO CACCIAE

Florentino

S. D.

ODEM tempore & tibi gratulor , & tui me ſurſus miſeret , quem enim maximi omnium facis mortalium , cujus nomen in ore ſemper ineſt , in animo ſemper imago , in quo uno tuas omnes, amicorumque tuorum ſpes jampridem certa fide ſepoſuiſti , is hodie ſacri , purpuratique collegii ſuffragiis in auguſtiſſimo Petri ſolio collocatus eſt , ac Pontifex Maximus ſuppliciter de more ſalutatus . O diem, clamas, omnium , qui mihi illuxerunt , candidiſſimam , ſemperque , ſi qua nunciata fuit unquam leta , evangelio dignam egregio . Sed te mi Alexander iſtic Mediolani caſtris vallatum hoſtilibus retineri fero acerbiſſime : quare , ſi non datur vi erumpere , excogita aliquod Daedaleum , aut furtim per vias ſubterraneas , quemadmo-

admodum Ulyſſes a ſuis ad hoſtes, ſic tu contra ab hoſtibus ad nos tuos ſubterfugiens cuniculus evade. Haec ad te ſcribo ignibus per urbem paſſim collucentibus, clamores audiens diſcurſantium laetiſſimos, immaneſque bombos, & frequentiſſimos ab Hadriani mole, eademque divi Angeli arce expreſſos in Chriſtianae gentis laetitiam: peream, niſi malles hoc genus tonitruum audire, quum dulciſonam, argutamque Amphionis tui citharam, quem etiam ipſum una tecum videre videor geſtire, omniaque mente colluſtrare, ut evolet huc ad Johannem Matthaeum ſuum honore, & dignitate florentiſſimum, gratiſſimumque non modo Pontifici ſuo Maximo, cui intimus eſt, ſed Regibus quoque potentiſſimis, ipſique in primis Caeſari Chriſtianorum unico imperatori invictiſſimo, ac ſemper Auguſto. Vide quod valeat ingenium natura egregium, aſſidueque, & diligenter praeclarius artibus, & diuturno magnarum rerum uſu cultiſſimum; nam etſi aurium voluptas jucunda eſt, nihil tamen ad eam, quae oculis percipitur. Sed brevi ſpatio, eadem Fortuna, quae vos beavit, exitum ſecundabit iſtinc feliciſſimum. Atque ut aliquid de eadem re ſcribam, ingens animos omnium invaſit hilaritas cuncti Chriſtiani populi, curam, regimenque Julio demandatum eſſe Mediceo Clementi nunc VII. vides quam amabile ſit nomen, quodve polliceatur, nemo enim jampridem ſibi non perſuaſit prater caetera animi bona, quae in uno ſunt omnia, & praeſtantiſſima.. cum ampliſſimis opibus ſummam quoque conjunctam eſſe liberalitatem, quod genus virtutis illuſtre, ac Pontifici Maximo prae caeteris hominibus conveniens, accepit is a majoribus ſuis, ut noſti, velut hereditarium: nam quis, ut de aliis ejuſdem heroicae familiae viris ſplendidiſſimis taceam, nec quicquam de Leone X. dicam Pontifice munificentiſſimo, cujus recens in bonos omnes benignitas notiſſima eſt, ſic

ut

ut res laude non egeat, quis inquam Magni Laurentii nomen non audivit? quis praemiis propoſitis plurimis, ingentibuſque honeſtas artes jam mortuas in lucem revocavit, ad eaſque colendas non privatos tantum, ſed Principes ipſos, atque adeo Reges impulit, qui omnes certatim unius ſectati veſtigia ingenuas diſciplinas avidiſſime fuerunt complexi. Itaque cum hic Maximorum Antiſtitum Ordo prudentiſſimus aliquanto diutius opinione omnium in Curia fuiſſet Pontificia, ut virum eligerent, qui tot, tantiſque oneribus ſuſtinendis non ſuccumberet, ac nonnulli metuerent, ne forte tantus heros Pontificatu privaretur, praeſertim cum nemo illic non eſſet quovis honore digniſſimus, ubi aligera, ut Poëtae ajunt, Fama erupit e Vaticano, ac decies centenis vocibus omnia celeriter pervolans clariſſime cecinit, Julium factum eſſe Pontificem Summum, Maximumque Julium, nunquam ita, ut tunc, laetior fuit Urbs univerſa. Pontificem pars habemus, ajebat, oris dignitate conſpicuum, nam hoc, ut ſcis, ſtatim homines ultro ſibi conciliat, & tamquam Numen aliquid Caeleſte veneratur, unde aliqui Regem nolebant, niſi formoſum, pars ſapientiſſimum, animoque armatum inviĉtiſſimo dictitabat. quarum utraque virtus furentibus bellorum procellis non ſemel, magno quaſi theatro in Julio ſpectata eſt rerum apicem nondum adepto. Plura igitur nunc longeque majora ſunt ab eo expectanda, qui ſceptra ſuſtinet Reipublicae Chriſtianae. Erant qui, ubi tantum boni divulgatum eſt, comem eundem praedicarent, facilem, benignum in ſuos, in alienos, in litteris ornatos, Muſarum praeſidium, miſeris ſubſidium; quin etiam jam nunc complures rerum gnari affirmant hunc nihil aeque cogitare, quam ut Chriſtianum augeat imperium, ingeniique, atque animi vires intendat in hoſtes, inimicoſque Nominis Sacroſancti, gratia prius inter principes noſtros perpetuo foedere re-

conciliata: nam cum sint partes ejus, qui ipsius locum obtinet Christi, pacem suadere, quam ille rerum omnium sapientissimus, ditissimusque, & eorum, quos sibi elegit, amantissimus, velut amplissimam certissime hereditatem, antequam ad mortem raperetur voluntariam, suis reliquit, idque Christi Vicarius, imitatorque Pontifex probe intelligat, omnesque pro ejus sapientia, rerumque usu teneat aditus, quibus iri potest ad extinguenda bellorum incendia, nemo non existimat fore, ut nunquam cesset, donec quos filiorum loco accepit divino numine, depositis quiescant armis. Quod si in ore omnium nunc est, diuque erit, etsi multi praeterierunt anni, & saecula alter Romanorum Rex Numa ille Pompilius, qui civibus tantum suis paucissimis, ut res Romana eo tempore erat tenuis, persuasit pacem cum alienis, constituerent diuturnam, religionemque quamvis levem, vanamque colerent; quantae huic Sacratissimo Pontifici erit laudi, & gloriae, si nostra inter nos bella oppresserit impia? quibus gens ejus fidei, & prudentiae commissa mutuis cladibus plurimis, saevissimisque cadit quotidie, ejusdemque tandem sollertia, & auctoritate malis omnibus, quae latius manant in dies, funditus extirpatis, tot, tantasque Christianorum nationes firmissimo pietatis vinculo colligatas in Sanctissima continuerit religione? ita multi futurum esse praedicant. Et Rhodon sperant florem illum, ut vetus, Grajumque nomen indicat, insularum, marisque Reginam, nostrum quondam propugnaculum, nunc Turcarum, Rhodon insulam amoenissimam, munitissimamque, quamve auream non temere dixerunt antiqui, atque e septem totius terrarum ambitus, ut appellant, miraculis unum esse voluerunt, his paucis diebus (proh dolor, pudorque!) e tot Christianorum manibus unius vi extortam, per hunc rerum divinarum, humanarumque arbitrum Pontificem magnanimum nobis sperant omnes restitu-

tum

tum iri cum reliquis urbibus, regnisque jam multis ab hinc annis turpiter relictis, & calamitose. Quod bellum gloriosissimum fato nobis amico in haec tempora reservatum ut Pontifex hic felicissimus aggrediatur, quis e Christianis non approbans auxilio adest? malumque quod in caput omnium gravius imminet, non properat depellere? qui velint modo respicere, suasque vires agnoscere, ac spiritus magnanimos excitare, reique communi, & publicae, tam piae, sanctaeque simul incumbere, ut est praeter nostrorum Regum innumerabiles, fortissimasque pugnantium copias, opesque summas ad bella sustinenda divinum Numen Christianae Sectae propitium, non modo hostem coërcebunt teterrimum, & importunissimum, sed eumdem trepidum, proculque repulsum fugabunt. Verum amore impulsus, provectusque publicae quietis, & boni, sentio me paulo longius progressum, & a proposito aberrasse. redeo igitur ad te, mi Alexander, quem opto diu, suaviterque vivere, & hìc esse, gaudiumque solidum coram gaudere. Ego etsi tui, aliorumque praeterea multorum ita sum memor, ut a vobis animo absim aegroto, sum tamen hìc alioqui libenter, & jucunde captus nova doctissimorum hominum consuetudine, quorum incredibilis est Romae multitudo. ex iis autem cum alios complures, tum Hieronymum Vidam, Paulumque Jovium mihi praecipue conciliavi, alterum Poëtam Epicum celeberrimum, quique tandem docuit Musas vere, pieque de rebus divinis canere, idque cum summa carminis excellentia, & lepore; alterum non magis in Hippocraticis artibus, quas cum eximia laude profitetur, versatum, quam in scribenda historia, qua res omnes nostro tempore gestas monumentis tradit immortalibus, vel horum utriusque causa me nihil poenitet huc venisse. Sed jam plerunque noctis abiit. praetermittendi sunt igitur multi eruditissimi, quos mihi amicos paravi.

P 2 Vale.

Vale. Messalae, & Corvitae meis salutem dico, atque etiam Amphioni. Civibus tuis amicitia mihi conjunctis, qui Mediolani sunt, meo nomine gratulare. Iterum vale, meque ama.

Romae XIII. Kal. Decembres cIↃ. IↃ. XXIII.

ANTONIUS THYLESIUS
BENEDICTO RHAMBERTO
S. D.

ME vero ad reditum ultro paratum nonnihil incitavit epistola tua; sed quis homini jam senescenti, ac naturae praeterea imbecillis, si se per hyemem itineri longinquo metueret committere, veniam non daret? quare Martio mense, qui proximus est, statui, rebus omnibus posthabitis, me accingere, atque eo animo revertar, ut Venetiis tecum, ac cum ceteris, quos mihi communia litterarum studia conciliarunt, reliquum omne aetatis meae tempus tranquille ducam. Equidem, mi Rhamberte, nisi in tot, tantisque rerum fluctibus, quibus sciebam meos fuisse vexatos, non accurrissem, praeter quam quod semper versatus essem in metu, jure poteram graviter accusari: quam meam causam, etsi nunquam dubitavi, gaudeo tamen Xviris summa humanitate praeditis fuisse comprobatam; quibus quoniam placuit, ut scribis, neminem prorsus substituere, priusquam de meo reditu certiores fiant; agnosco amplissimi Ordinis gravitatem, aequitatemque, atque in me, qui illum semper suspexi, & sum veneratus, non levem bene-

benevolentiam; unde debeo ei immortaliter, teque unice rogo, ut, quam memori, ac grato animo beneficium hoc insederit, apud eundem Ordinem pro illius amplitudine, ac majestate verbis ostendas honorificentissimis, meque brevi affuturum meo nomine pollicearis. Cur autem reditum non maturaverim, ex alteris litteris, multo quam hae prolixioribus, quas arbitror tibi jam esse redditas, facile potes intelligere: illud tamen in praesentia scias, & navigandi tarditate; vix enim quadragesimo, postquam conscendi die, domum perveni fere naufragus; & rerum mearum statu, quas longe aliter, atque opinabar, offendi, fuisse deceptum, quo minus eodem, quo discessi, navigio recurrerem ante dies, ut constitueram, brumales; spero tamen, vestro omnium ingenio, ac studio fretus, meaque item solertia, nullum querelis futurum esse locum, ac neminem vestrum doliturum ex hac paucorum mensium intermissione; dabitur, mi Rhamberte, reditus ad litteras, idque fiet alacrius; quanquam (de te loquor uno) damni ne aliquid tu e meo discessu? quid si, ut videre videor, quaestum potius fecisti, Triphonem nactus praeceptorem, patricium virum, varia doctrina expolitum, ac summa (utrumque omnes una voce, cum istic essem, praedicabant) probitate ornatum? quin tibi, quem alioqui summe amo, paene invideo, doleoque ante me discessisse, quam aliquid ex ejus lepore degustassem; sed liceat redire, non committam, ut solus viro fruaris tam egregio, quem quoniam totum habes, quid petis quippiam aliunde? amabo te, excipe omnia, quo possis, ubi affuero, benigne amicum impertire; sed cupio tecum, quamvis serio haec scribam, coram jocari, & cum Mario meo, elegantissimo, ac modestissimo adolescente, cujus quoniam consuetudine careo, vivo, velim crederet, acerbe; unice dicerem a me illum amari, nisi esses tu, quo nemo unquam fuit, aut futu-

rus est mihi carior. Vale. Parentibus tuis optimam, fratrique plurimam salutem.

Consentiae XII. Februar. cIↄ. Iↄ. xxx.

ANTONIUS THYLESIUS

ANDREAE FRANCISCIO

Scribarum Principi

S. D.

NUnquam, ex quo a vobis discessi, fui non miser; nam principio cum necessitate coactus domum festinarem, quae ego non pertuli adversa, ac diuturna tempestate fatigatus? unde paene naufragus, vix tandem ad meos pervectus, nihil inveni, quod auribus non esset, atque oculis injucundum. Ad extremum omnia paraveram ut reverterer, jamque ante triduum discessurus, ecce, nescio quonam meo fato e duobus tantum scalarum gradibus, recenti pluvia lubricis, delapsus, utriusque pedis talos ita intorsi, ut aliquot dies ex eo casu decubuerim, dolore affectus acerrimo: quo jam medicamentis, ac die ipsa sedato, ulcus infra genu in interiori parte sinistri cruris enatum domi me aliquandiu continuit, & adhuc retinet invitum, ac stomachantem, non posse ad vos, quemadmodum coram, & per epistolam saepe fui pollicitus, reverti. Obsecro te, atque obtestor, per majestatem, fortunamque, ac Genium reipublicae vestrae, ne me mutatae voluntatis arguas: quod ipsum esset non modo leve, sed turpe, ac dignum gravi reprehensione, atque etiam animadversione; enimvero tantum

rum a priori sententia absum, ut, ubi fuero paulo firmior, quod brevi, ut puto, futurum est, locatis in multos annos rebus meis, ut jam institueram, aut divenditis, eo animo Venetias remigrem, ut vel diu, vel ad ipsius vitae excessum sim apud vos permansurus; interea poterit; si Xviris, quorum consilio, & auctoritate res geritur, visum fuerit, aut vicarius mihi in paucos dies sustitui; aut certus homo praeficiatur Scribis Junioribus erudiendis, exacto tamen (hoc autem vos etiam atque etiam oro) mense Octobri: quo tempore nova sunt professorum auspicia: quando sperem ante eam diem, nisi me pedum imbecillitas impedierit, urbem istam amplissimam videre. Vale.

Consentiae. XIII. Kal. Octob. cIɔ. Iɔ. xxx.

ANTONIUS THYLESIUS

BENEDICTO RHAMBERTO

S. D.

O Mi Rhamberte, quam suavis est sermo litterarum tuarum: non caret tamen aculeis, quibus partim me stimulas, ad vos ut redeam, partim subaccusas, quod tandiu reditum distulerim; utinam meo modo liceret vivere: essem non invitus quo me revocas; sed non tantum aetas, atque imbecillitas, corpusque valetudine adversa affectum, ab itinere, & profitendi labore me deterrent, sed multa me impediunt, quae non est hìc scribendi locus, aliae semper ex aliis me premunt molestiae, quibus video jam praecludi profectionem, quos meos labores futuros cum velut e specula prospicerem, scripsi non semel

ad Scribarum Maximum, vel vicarium substitueret, vel certum hominem sibi pararet, quo juvenes vestri erudirentur; quod si apud alios, a quibus saepe fui honestissima conditione ultro invitatus, literas profiterer, (quamvis cui non permittitur vivere, ut vult?) haberes cur posses si non merito, saltem rationem invenire, cur me quasi velleres; sed si non modo Ragusinis, qui aureis C C. bis me publico decreto vocarunt, & Mediolanensibus negavi, verum patriae ipsi, & huic urbi florentissimae, nescio unde exoriuntur querelae: video mei desiderio eas nasci: mutuum est, mihi crede, ac nullus fere dies abit, quin doleam, me tibi sapienter, & amice suadenti non paruisse; an apud vos non cuperem vitam agere, & in humanitate, ac lepore tuo acquiescere? sed multa me prohibent, & simul professionis taedia ita me capiunt, ut quidvis potius agendum mihi esse censeam, quam oneri molestissimo me posthac denuo subjiciendum. Habes animi mei sensum, ama me, quod nisi feceris, ferreum te putabo; Mariumque meum, illustrem adolescentem, nostri amantissimum, in me amando supera; nihil enim mihi tam accidere posset jucundum, quam si intelligerem tuum in me amorem non modo non minui loci, ac temporis intervallo, sed etiam augeri; quod ut fiat, in tua est enim manu, te summe rogo. Theupolo viro clarissimo, cujus ego & doctrinam, & morum sanctitatem nunquam non praedico, Marioque eruditissimo salutem plurimam. Vale optime.

Neapoli. XII. Decemb. CIↃ. IↃ. XXXI.

ANTONIUS THYLESIUS
BENEDICTO RHAMBERTO
S. D.

Litterae tuae, quo sunt frequentiores, atque etiam longiores, eo mihi majorem afferunt voluptatem; quamvis cum mecum ipse cogito, qui tam suaviter scribit, tam copiose, tam amanter, eo me juvene diu caruisse, atque esse cariturum, non possum non angi, & cruciari, quod desiderium augent querelae, & moeroris tui, quibus acerbe fero te plus nimio confici; quorsum afflictatio ista? pater, inquis, obiit; tibi ne soli id accidit? absenti mihi, hoc, quia oculis non aspexisti, minus dolendum, at omnibus carus, id vero debet consolari. Nam quod de matris valetudine scribis, video te animo esse admodum leni; age mi Rhamberte, te obfirma, quo filii optimi reditu possit illa, si quam tempus adhuc non delevit, aegritudinem funditus tollere. Ego, ut ad me redeam, vitam ago sine Musis, hoc est sine voluptate, quas animi delicias scelus mihi eripuit, famulum dico, qui, ut alias scripsi, ita me compilavit, ut paene nudum reliquerit; quas poenas fateor me jure, ac merito dedisse; cur enim tuis optimis consiliis non parui? aut agello saltem meo contentus, cives nostri amantissimos deserui? Nunc omnis spes in uno est Pompejo Columna Antistite amplissimo, litterarum firmissimo patrocinio: spero necessitatibus nostris opitulabitur; sed heus, vigent ne istic in aula tanti Caesaris Oratoriae, ac Poëticae studia? an negociorum aestus non permittunt quemquam in ocio quiescere?

Scribe

Scribe omnia, & vale, ac tibi persuade, Rhamberto meo nihil in rebus humanis esse, ac fore jucundius, quem siquis Deus restitueret, non permitterem rursus sic temere ejus humanitate privari. Mario suavissimo, atque Oratori clarissimo salutem, verbis honorificis pronunciatam; iterum vale.

Neap. XII. Aprilis cIↃ. IↃ. XXXII.

FINIS.

CO.

CORIOLANI MARTYRANI

SANCTI MARCI EPISCOPI

AD

ANTONIUM THYLESIUM

EPISTOLAE.

CORIOLANUS MARTYRANUS

ANTONIO THYLESIO

S. D.

Ajunt istam viam totam fere usque ad montes εἰμόνου ψεκάζει ἄβατον *fieri, & voraginosam, meque iturum istac non sine periculo tam parvo cantberio; & si illum expertus sum valde strenuum in paludibus transpadanis; itaque persuasere, ut omissio Patavio, Tarvisio redirem; denique quantum est Alpium ambirem, modo ne istac male sit Cauris, qui Notis cessere: bem qui nullos anfractus vitassem, ut* THYLESIUM *viderem: cogor per anfractus* βαδίζειν καὶ θυλέσιον οὐκ ὁρᾶν: *boccine crudelius quicquam, vel indignum magis? tamen quum primum per byemem licebit, invise nos cum birundine & rosa; nonne? nempe es pollicitus. Vale.*

CORIOLANUS MARTYRANUS
ANTONIO THYLESIO
S. D.

Vereor, ne nullam post hac mihi habeas fidem, qui toties pollicitus me istac reversurum, toties pejerarim, ego si in alium, quam in me hoc incommodum redundasset, cui alia redeunti to colloquio carendum fuit; longa uterer excusatione: fucum facere, ac elabi e judicio conarer; nunc autem, quum tu nil damni ex meis mutatis consiliis passus sis, ego amplum illius peccati supplicium luam: quid me tibi diutius expurgem? sat sit audire: sic res tulit, faciundum fuit. Hoc tamen tibi persuade, summam mihi injectam fuisse necessitatem Patavii omittendi; nec illa ratio me movit, quod alio itinere propius redibam, etsi maxime properabam. Sed amici precibus coactus sum divertere ad Tres Villas, quo, praeter quam quod devium erat, bigis, quibus Dii sint irati, feris ac indomitis vectus sum, via aestuosa (Juppiter?) & pulverulenta, ut succussu nunc etiam indoleat latus: ergo mihimet deesse volui, ne amicis deessem. Sed audi horrenda: praemisi quendam de mea cohorte cum litteris ad vos, quibus rationem mutatae sententiae reddebam; hem non te reperit noster Cyclops: quid (inquam) homo ignavissime, non litteras domi relictas, non illum toto oppido quaesitum oportuit? verebar (inquit) ne vos assequi nequirem, quid facerem? aegerrime passus sum. Tu si vir es, remitte mihi illas epistolas, quas immemor dereliqui, pro quibus mitto unam graecam ad Peruscum; non ego insanio, qui graece? sed prior lacessit. Meam Oratiunculam, quam ad

ravim

ravim petis, mitte, quam afferunt tibi Venetiis; ibi illam afferunt esse venalem: o audaciam singularem an ne avaritiam, mea me inconsulto edere non vereri! quid facto opus est? pari ratione de ventis querar. Vale & istis Heroibus salutem, nostris itidem Consentinis. Iterum Vale.

INDEX EORUM,

Quae hoc Volumine continentur.

NEAPOLI . CIↃIↃCCLXII.

IDIB. SEXTILIBVS

EXCUD. PAVLLVS ET NICOLAVS DE SIMONE.

